

A z ničeho nic slovo nejasné – degeneráti.
Když zaslechneš je, jen něžně napadne tě: „Cože?“
Nějací hajzlové nás v tom městě vidí neradi.
Jak může nás někdo nemít rád a proč, panebože?

Andrej Rodionov

Bídníci!

Vážený čtenáři,
tak jsme po kratší, či možná delší pause zase vyšli, což se z pohledu věčnosti jeví jako mla, která je vlastně nekonečno, což by nás mohlo s konečnou platností uklidnit, a to definitivně. 25 let po pádu komunismu je v Česku čím dál tím větší prá. Pár týpků, kteří obsadili Hrad, si přes ČR dělají byznys s čínskou armádní mafí, což vydávají za české zájmy. Nemí to úžasné cirkusové představení s kouzelnickými triky atd.? Kdo by za to nezaplátil, když je to k nezaplacení? O tom viz rozhovor s Martinem Hálou, který se před lety přesunul na Tchaj-wan.

Mezitím, co jsme nevyšli, odešlo na věčnost zase pár skvělých lidí. Vedle Aleše Havlíčka, který po listopadu založil Oikymenh, taky Ladislav Horáček, kterému jsme letos stihli ještě dát Cenu Ferdinanda Dobrotivého, což je potěšující – k tomu jsme se vrátili na straně čtyři.

Pod tím si můžete přečíst nebojácnou řeč ukrajinského režiséra Olega Sencova, který u vykonstruovaného soudu přiznal ruské státní masinérii do tváře a dostal hrozný flastr – doufejme, že ho ve vězení nezabijí. (Co z toho, svině, z těch sviňáren mají?! Stejně všichni za pár let chcípnou...)

Hned na protější straně připomněl Petr Mach sestřelení jihokorejského civilního letadla Rusy v roce 1983. Dodnes si pamatují, jak vyšel v Rudém právu titulek: let 007 byl zastaven. Ne tedy že bylo letadlo sestřeleno – let byl zastaven a cestující zřejmě, 10 km nad zemí, bezpečně „vystoupili“.

Výtvarně tentokrát Babylon doprovodil Ivan Bukovský, který ve 13 letech dostal jméno Eliezer ben Jehuda ha Lévi, zatímco ředitel divadla v Lounech Vladimír Drápal, který s ním rozhovor udělal, dostal přezdívku Lábus – no.

Abychom ukázali, že vedle Rusáků existují i Rusové, připravili jsme ruskou přílohu, kam přispěl Andrej Rodionov barvitě z moskevské periferie, kterého babička ateistka-komsomolka nechala ze záhadných důvodů pokřtít a on pak založil kapelu Zbláznivší se šilenci. V 91. roce chodil Rodionov na demonstrace, ale v podstatě se nic nezmenilo, policajti byli dál, jenom se státní moc 10 let nemotala do divadla, do tisku, do ničeho, protože měla starosti s rozkrádáním majetku. A jakmile si všechno podělili, začala cenzura.

To je přesně, 15 let po listopadu dali pokoj a už se zase do lidí montují – do Babylonu, do existence, do prádele, do mě.

Uprostřed přílohy se podívejte na úryvek z prósy Alexeje Cvetkova, který byl s ostatními na Tabooku, pak se stavitel v kavárně u Hůlový ve Vršovicích a při té příležitosti jsme s ním udělali rozhovor: ačkoli je marxista, neví, kam se bude Rusko vyvíjet, ale v jednom má jasno – chce se účastnit na všem, co jej přiblíží Evropě. Hovno marxista, idealista.

A na závěr si můžete zarecitovat dalšího skvělého Moskvana Viktora Kovala, jehož veršům se říkalo řečovky, protože je skandoval. Příště se sejdem, jestli s námi neškurbe křeč, křečovitá tříkrát tak, za měsíc. To zas bude měsíc...

Vždycky jsme drželi palce Jeanu Valjeanovi, nikdy jsem nebyli javertovci!

REVUE BABYLON

Číslo 3 / ROČNÍK XXIV • STUDENTSKÝ LIST PRO SENIORY • CENA 20,- Kč • 12. říjen 2015

■ Ivan Bukovský: Strom života, 2014

repro archiv IB

System Sparta versus Slavie

Kolem roku 4 700 si čínští armádní analytici, snažící se odhalit slabiny Evropy, povšimli, že lidé v České republice přestali mít zájem o minulost i o budoucnost – „žijí ze dne na den, jako kočovníci, a podle toho staví i své priority“. V čele tohoto trendu stál prezident, který se v tažení proti zavedeným stranám, společenským institucím a elitám obrátil k lidu. Využil toho, že společenské elity se v očích lidu zdiskreditovaly nekřesťanským požadavkem, aby se s běženci z válkou postižených oblastí zacházelo lidsky. Všechny vyšší kulturní nároky, kultivovanost, tolerance ... byly vysmívány jako intelektuální pseudohodnoty. Do čela lidové antiintelektuální vlny se postavili obhájci českých národních zájmů. Prezident Zeman a jeho předchůdce Klaus se cele oddali službě lidu a na základě letitých českých vlastenec-kých pohutek se rozhodli hájit svébytnou existenci České republiky ve spolupráci s Čínskou lidově osvobozenou armádou, přičemž se opřeli o hlubokou důvěru lidu a poznání jeho ryzího charakteru. [Všichni naši pracovníci, ať je jejich postavení

jakékoli, jsou služebníky lidu. Jak tedy bychom mohli váhat a nezbavovat se toho, co je nezdrazné? Mao Ce-tung, Ukolý pro rok 1945, 15. prosince 1944, Vybrané spisy, díl III.]

Ve spolupráci se Svazem česko-čínského přátelství, Společností pro rozvoj čínské kultury a Výzkumným ústavem námořní bezpečnosti a spolupráce byly nově definovány české národní zájmy, jejichž bezpečnost bude zajištěna čínským armádním zpravodajsko-průmyslovým komplexem.

Čínští armádní strategové jako nejperspektivnější pro rozvoj česko-čínských vztahů vyhodnotili dvě komodity: fotbal a pivo. Číňané vypustili pokusný balonek, koupili Slavii a čekali, co se bude dít – zda vršovití rowdies nevytáhnou napráskat Tvrdíkovi. Na demonstraci, svolanou skalními příznivci klubu, který vznikl v Praze ještě před válkou boxerů proti mořským dáblům, přišlo deset slávisťických příznivců, jeden chyběl do počtu, aby si mohli aspoň vytvořit jednáctku – cesta na pochod čínské armády do nitra české společnosti se rozevřela do široka. [Armáda se musí sžít s lidem, aby lid

v ní viděl svoji armádu. Taková armáda bude nepřemožitelná. Mao Ce-tung, O vleké válce, květen 1938, Vybrané spisy, díl II.]

Po Slavii přišla na řadu Sparta. Vznikl čínský systém tří S: System Sparta versus Slavie – ideologicky, nacionálně, nábožensky, kulturně, neutrální systém pod čínskou patronací, ve kterém byl Zeman (Slavie) pro Evropskou unii, zatímco Klaus (Sparta) byl proti ní, a zahrnoval tak celé politické spektrum, jak to kdysi vymyslel Vladimír Dlouhý v Prognostickém ústavu, který se ustavil koncem 80. let jako základna pro výchovu česko-rusko-čínských kádřů. Nejslavnější, nejočekávanější, nejsledovanější, nejdiskutovanější, nejvyhecovanější české fotbalové derby, které se u nás hraje od roku 1896, se přeměnilo v systém tří S na čínské derby, aby nakonec čínský armádní konglomerát CEFC skončil u „národůku“.

„Věřím v budoucnost a potenciál spolupráce českého a čínského fotbalu,“ pronesl minulou sobotu při slavnostním galavečeru u příležitosti podpisu kontraktu s českou fotbalovou reprezentací prezident společ-

Velký muftí Babiš

Poslední román Michela Houellebecqua *Soumission*, který vychází na konci října v češtině pod názvem *Podvolení*, docela vtipně mimo jiné ukazuje, jak se Evropa snadno a z vlastní blbosti definitivně vzdává všech svých civilizačních hodnot. Houellebecqův hrdina, neurotický literární historik François, sleduje s obavami politické drama, kdy se ve Francii k moci postupně dostává umírněná islamistická strana Muslimské bratrstvo mimořádně inteligentního lídra Mohameda Ben Abbese. Tradiční strany v románu spekulují, že by chtěly v koalici uvratit důležité ministerstvo financí a pro sichr silová ministerstva, zatímco Ben Abbas se pro začátek spokojí jen s resortem školství. Na rozdíl od nich má totiž opravdovou a dlouhodobou vizi budoucí Evropy, a aby ji mohl uskutečnit, nejprve musí prostřednictvím škol řádně zpracovat nastupující generace. Inspiruje se velkými státníky antického Říma a západní levicí zároveň. V brzké době hodlá zavést v Evropě přímou demokracii, přijmout do Evropské unie Egypt a díky jejich početní převaze v referendech odhlasovat vznik velkého dokonale organizovaného chalífátu od Babylonu až po Lisabon, stručně řečeno.

Evropané, ať už ti v románu nebo ti opravdoví, mají místo víze jen strach. Podle celkem logického pravidla, že kdo se kouká trochu do budoucna, musí mu záležet na vzdělání dalších generací, nám vyjde, že všechny české politické strany si musejí myslet, že náš svět zanikne ještě dřív než jejich volební období. Školství je stejné k němu jako kultura, jen se v tom topí peníze.

To románový Mohamed Ben Abbas na to jde jinak. Hned po prvním politickém úspěchu přenechá Sorbonnu Saúdům, kteří vyházejí všechny pedagožky, a mužům, co přisahají na Korán, trojnásobně zvednou platy a povolí jim mnohoženství.

Lehce narcistní učitel François, odborník na Jorise-Karla Huysmanse, jehož dílo zná sice důkladně, jen nějak nemůže pochopit, proč se stal tento spisovatel na vrcholu tvůrčích sil katolíkem a odešel do kláštera, uteče vyděšen mimo Paříž. Když se vrátí, najde jen obsilku, že je ze saúdské Sorbony odeslán taktéž v plné síle do důchodu. Když potká kolegu Steveho, odborníka na Arthura Rimbauda, jenž výhodnou nabídku zůstat na katedře využil, ten ho vehementně ujišťuje, že situace je složitá, ale že se mu naštěstí nové vedení Sorbony zatím nevmešuje do obsahu výuky. „Tedy, když nepočítáme, že Rimbaudovo obrácení k islámu na konci života je nutné brát za danou věc, ačkoliv je to otázka přinejmenším sporná,“ říká Steve a dodává: „Co je ale opravdu podstatné, do samotného rozboru básní zatím nikdo nezasahuje.“

Takhle to dnes přesně chodí v českých médiích. Ani velký muftí Babiš ani ostatní čeští mediální magnáti nezasahují do rozboru básní. Věnují se v médiích jen tomu podstatnému, aby uskutečnili své malé podnikatelské víze. Sem tam zakázat rozhovor s opozičním politikem, zménit titulek, někoho postrčit dopředu, překroutit informace o dotacích a vlastním podnikání, ale co se týká rozboru jednotlivých básní, tam přece platí svoboda slova.

-sis-

nosti CEFC Čchan Čchao-tuo. „Je řada oblastí, například výchova mládeže, kde může být Česká republika čínskému fotbalu vynikajícím partnerem.“ [Svět je váš, je také náš, ale koneckonců je váš. Vy, mladí lidé, plní energie a životního elánu, jste v květu života jako slunce v osm nebo devět hodin ráno. Vkládáme do vás velké naděje. Mao Ce-tung, Projev na setkání s čínskými studenty a praktikanty v Moskvě 17. listopadu 1957].

Vedle fotbalu koupili Číňané i pivovar Lobkowicz, načež jim hradní parta přihrála Budvar. Následovaly další pivovary, čímž dostal Peking celý lidový diskurs v Česku pod kontrolu.

Agrofert, který místo vodňanského kuřete začal chovat pekingskou kachnu, stejně nechutnou, ale o polovinu levnější, otevřel síť kachních provozoven, kde se čepuje dvanáctistupňový svrchně kvašený čínský ležák, který si nad jiné oblíbil prezident Zeman, zatímco v bavorských pivech by se leda tak vymáchal svý umělý zub. Popularita Zemana mezi lidem rázem stoupla. Nyní mu věří 85% dotázaných, příznivce má hlavně mezi fanoušky Slavie a Sparty.

Volové, jak dlouho si ještě necháte dělat ze sebe legraci! To fakt není prdel.

Čínský systém v Evropě

Rozhovor Babylonu se sinologem Martinem Hálou

Nedávno jsi v Lidových novinách uveřejnil článek o pozadí Hradem avizované „smrti čínských investic“ v Česku. Co zatím stojí?

Za všemi těmito investicemi napříč různými odvětvími stojí jedna čínská společnost CEFC, což je společnost velmi tajemná, která má zjevně armádní pozadí. Podle různých zdrojů a odborných studií je to platforma Styčného oddělení generálního politického štábu Čínské lidové osvobozené armády.

Styčné oddělení je čínská vojenská rozvědká...

Ano, přičemž v Číně civilní rozvědká prakticky neexistuje, takže vojenská rozvědká zahrnuje všechno. Ve studii Institutu Projekt 2049, který se zabývá bezpečnostními otázkami v Asii, se rozebírá úloha tohoto Styčného oddělení, a společnost CEFC, jejíž šéf Jie Tien-ming se v dubnu stal poradcem Zemana, jak jsme se zpětně dozvěděli, tam figuruje jako jedna z několika známých platform tohoto oddělení – autoři to docela přesvědčivě rozebírají na několika stránkách studie.

Je to soukromá nebo státní společnost?

Nominálně CEFC vystupuje jako soukromá společnost, jedna z největších v Číně, která se zabývá hlavně energetikou a investicemi. Energetika je ovšem strategické odvětví a je těžko si představit, že by takhle velká společnost, která má obrát stovky miliard, mohla být v čínském prostředí skutečně privátní. Podle všeho je to jeden z velkých armádních konglomerátů, kterých je několik, tento navíc s vazbou na to Styčné oddělení.

Co je Jie Tien-ming zač?

Je mu 38 let. Podle oficiálního životopisu byl předtím místopředsedou čínské Asociace pro přátelské styky se zahraničím, což je podle pozorovatelů další platforma Styčného oddělení. Asociace je formálně nezisková organizace, a z téhle funkce se vyvíhne na pozici generálního ředitele obrovského „privátního“ konglomerátu, to je samo o sobě velmi neobvyklé.

Co znamená v tomto případě privátní konglomerát?

V Číně existují skutečné privátní podniky, z nichž některé mohou být i velike a vliv-

né, jako je třeba Alibaba.com, což je takový čínský Amazon, který byl vypíplaný zezdola kreativitou a plí ji jeho ředitelé, Jacka Ma. Pak máš hodně polostátních a armádních podniků. Armáda se v jisté době mimo jiné zabývala budováním velkých ekonomických koncernů, kterých dnes existuje několik. A tohle bude jeden z nich.

Jaký je vztah mezi vedením těchto velkých podniků a komunistickou stranou Číny?

V čínském systému musíš samozřejmě mít při podnikání vazby na stranu, i když dosti záleží na tom, v jakém oboru podnikáš – když děláš něco, co nemá nějaký celostátní neřku-li nadnárodní dopad, tak může fungovat celkem normálně, akorát musíš akceptovat jistou míru všeobecné korupce v měřítku, jaké není zatím ani u nás běžné. V klíčových odvětvích, jako je energetika, mohou teoreticky také existovat nezávislé privátní společnosti, ale jen na lokální úrovni. To není tento případ.

Kromě toho existuje řada dalších indicií, které signalizují, že CEFC je platforma „politického boje“, což je tradiční

výraz čínských komunistů pro vlivové operace, Styčného oddělení armády. Jako strategický analytik tam např. působí plukovník čínského letectva Taj Su, který se prezentuje v médiích agresivním, krajně reakčním způsobem, a to i na čínské poměry – reprezentuje takové to ultralevicové křídlo strany.

Komunistický jestřáb.

Jestřáb, který se angažuje zejména ve dvou oblastech. První z nich je Jihočínské moře, což souvisí s energetikou, protože pod Jihočínským mořem se podle všeho nacházejí velká naleziště nejruznějších komodit, včetně ropy a plynu. CEFC tam má očividně své zájmy, které nejsou privátní, ale jsou propojeny se zájmy státu. A tenhle člověk velmi agresivně vystupuje ve sporech kolem mezinárodních vod v Jihočínském moři, o kterých Čína tvrdí, že ji historicky patří na základě jedné mapy z 2. světové války. Druhá oblast jeho zájmu byly nedávné diskuse o postavení komunistické strany v čínském ústavním systému.

Jak vystupují analytici spjatí s koncernem Zemanova poradce ve vnitropolitické oblasti?

V roce 2013 proběhla v Číně poslední velká otevřená politická diskuse. Týkala se konstitucionalismu, což je téma, které je pro budoucnost Číny a její charakter zásadní. Byla to ještě trochu odezva Char-

ty 08. V podstatě šlo o to, zda se komunistická strana musí podřizovat ústavě, zda se má řídit alespoň svými vlastními zákony, anebo zda stojí úplně nad ústavou. To je ostatně klíčový problém, s kterým se musel vypořádat každý komunistický režim. U nás jsme si to vyřešili krátce po listopadu 1989 výskrtnutím klausule o vedoucí úloze strany z Ústavy.

Ta diskuse byla vnitrostraničká nebo veřejná?

Veřejná, probíhala na stránkách tisku. Angažovali se v ní většinou ústavní právníci. Čína má pochoptitelně ústavu a všichni argumentovali, že by se měla dodržovat, že platí pro všechny včetně komunistické strany.

Jak se k diskusi stavělo vedení strany?

Nechalo diskusi po nějakou dobu běžet. V Číně vychází několik novin, které jsou autoritativní v tom smyslu, že když něco napíšu, tak je jasné, že to je názor z nejvyšších míst. Tyhle noviny k tomu dlouho mlčely – zřejmě samo vedení tápalo, nevědělo, jak se k tomu má postavit. A do tohohle ticha vpadl náš analytik s několika svými kolegy z think tanku Ústav pro námořní bezpečnost a spolupráci, který je rovněž provázený s CEFC a s armádním Styčným oddělením, sérií takových velmi drsných komentářů,

pokračování na straně 5

Knihy nakladatelství ARGO

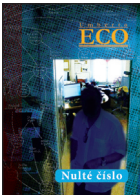
Miličova 13, 130 00 Praha 3,
tel.: 222 781 601, fax: 222 780 184, argo@argo.cz, www.argo.cz

distribuce KOSMAS, V Zahradě 887, 252 62 Horoměřice,
tel. 226 519 387, e-mail: kosmas@kosmas.cz

■ Umberto Eco: Nulté číslo

Přeložila Anežka Charvátová, 298 Kč

V Nulém čísle se vrací Ecovo oblíbené prostředí redakce. Ztroskotaný nájemný spisovatel připravuje nulté číslo bulvárního plátku Zítřek, jehož cílem je spíš vydírat než informovat. Zaplete se přitom do šíleného příběhu, v němž hraje roli mrtvola Iži-Mussoliniho, vražda papeže Jana Pavla I., Rudé brigády, CIA, mafie a houfy spiklenců. Eco vykresluje temná zákoutí jiného Milána, než jaký znají turisté; zde se v temných uličkách vraždí a neopravené pozůstatky bombardování mezi ruinami římských památek navozují obskurní představy. Příběh z roku 1992, v němž splývá historie s paranoiou, má kořeny v druhé světové válce a jeho výhonky zasahují až do naší doby, jejíž manipulace a falzifikace veřejného mínění předjímá.

■ Egon Bondy: Básnické spisy II., 1962 - 1975

548 Kč

Egona Bondyho netřeba představovat: guru několika generací nonkonformní mládeže, světec českého undergroundu, svérázný filozof, pozoruhodný prozaik a především – vynikající básník. Projekt Bondyho sebraných básnických spisů si klade za cíl představit poprvé v úplnosti jeho básnickou tvorbu, včetně nově objevených či rekonstruovaných textových materiálů. Propovínané tři svazky nepřinesou „pouze“ Bondyho vlastní texty, nýbrž i ediční aparát; naše edice se tak svými parametry v mnohém přibližuje kritickému vydání. Zárukou kvalitního edičního zpracování je Martin Machovec, přední český editor, literární historik, znalec Bondyho díla a kronikář českého undergroundu.

■ Irvine Wels: Špína

Přeložil Vít Penkala, 398 Kč

Titul románu Filth (špína, svinstvo, hnus), zvolil autor tak, aby se dal vykládat na mnoho způsobů: jde o slangové označení policie, protože hlavní hrdina je policista, jde o označení svinstva, které nosí v břiše (tasemnice) i v duši, je to vlastnost, která nejvíc charakterizuje hlavního hrdinu? Policista Bruce se ve vnitřním monologu, do kterého vstupuje i cizopasník, kterého v sobě nosí, odhaluje jako bezskrupulózní mizera, což neznamená, že by žil v prostředí plném andělů. Welsh nezůstává nic dlužen své pověsti kronikáře lidské spodiny, jenž ve snaze o autenticitu nezavírá oči ani uši před špínou, kterou dokáže člověk zplodit.

■ Michal Hvorecký: Wilsonov

198 Kč

Roku 1923 dojde v židovské čtvrti Wilsonov ke čtyřem brutálním vraždám. Bezradná policie na pomoc povolá newyorského detektiva Aarona Fooda. Američan neobvyklými a mimořádně drsnými metodami vyšetřuje okultní zločiny ve velkoměstě, jehož historie je úplně jiná, než si myslíte. Na tento gotický horor ze střední Evropy nezapomenete! Novela připomene zapomenutou kapitolu dějin města, ve kterém před sto lety vedle sebe žili Němci, Maďaři, Židé a menšina Slováků. Roku 1918 obyvatelé netoužili stát se součástí Československa. Představitelé nakonec vyhlásili vznik nezávislého města a jeho název odvodili od propagátora této myšlenky, amerického prezidenta Woodrowa Wilsona.

■ Jeff VanderMeer: Anihilace

Přeložil Petr Kotrle, 238 Kč

Oblast X byla desítky let odříznutá od zbytku kontinentu. Rozlehlé pozůstatky lidské civilizace znovu opanovala příroda. První expedice se vrátila se zprávami o nedotčené, rájské krajině. Všichni členové druhé expedice spáchali sebevraždu. Třetí expedice zanikla při přestělovce, když se její členové obrátili proti sobě. Účastníci jedenácté expedice se vrátili jako stíny svých dřívějších já a během několika měsíců po návratu zemřeli na agresivní rakovinu. Nyní se chystá dvanáctá... Na místo dorazí s tím, že očekávají neočekávané, a Oblast X skutečně dostojí své pověsti – brzy objeví obrovskou topografickou anomálii a formy života, které se vymykají veškerému chápání. Avšak tím, co všechno změní, jsou především tajemství, která si do Oblasti X přinesli sami účastníci expedice. Oblast X byla desítky let odříznutá od zbytku kontinentu. Rozlehlé pozůstatky lidské civilizace znovu opanovala příroda.

■ Alex Grecian: Scotland Yard

Přeložila Jitka Fialová, 398 Kč

Londýn 1889. Hrzovláda Jacka Rozparovače zrovna skončila, ale další éra nepochopitelného násilí právě začíná. Nově založený tým vyšetřovatelů vražd musí čelit útoku do vlastních řad – v kufru na nádraží se najde zohavené tělo inspektora Littlea a nastává závod s časem. Londýn je městem na pomezí nové éry – v salonech měšťanských domů se vedou intelektuální debaty a technický pokrok kráčí nezadržitelně kupředu, ale chudina stále žije ve stokách připomínajících středověk. Inspektor Day, který do Londýna přibyl teprve nedávno z venkova, pochybuje, že tohle město někdy pochopí, pochybuje, že je dost dobrý pro svou milovanou novomanželku, a že všeho nejvíce pochybuje o tom, že je dost chytrý na to, aby vraždu, která nezůstane osamocenou, vyřeší. S pomocí dr. Kingsleyho, prvního forenzního patologa, a Henryho, pouličního blázna, však jeho šance na úspěch překvapivě stoupají. Viktoriánský Londýn se svými brlohy a zatracenci bojujícími o přežití pod tenkou slupkou modernity vás vtáhne do temného labyrintu a už vás nepustí.

NEUVĚŘITELNÝ PŘÍBĚH ČESKÉHO ŠPIONA Z DOB STUDENÉ VÁLKY

ČESKÝ KRTEK V CIA
VLADIMÍR ŠEVELA
PROSTOR

400 stran
+ 80 stran
fotopřílohy

CESTA KARLA KÖCHERA Z STB PŘES AMERICKÉ
TAJNÉ SLUŽBY DO PROGNOSTICKÉHO ÚSTAVU

PROSTOR
KVALITNÍ KNIHY SE OBEJDOU I BEZ ČTENÁŘŮ. KVALITNÍ ČTENÁŘI SE NEOBEJDOU BEZ KNIH

LA CASA BLÚ

...tvoje španělská vesnice...

www.lacasablu.cz

100% nekuřácká

Polední menu s polévkou

106 Kč

Happy Hours do 17:30h

čaj / presso / pivo **25 Kč**

40 Kč Svařák

Chilské víno 0,25l **52 Kč**

Galerie Julio Cortázar
v La Casa Blú

Kozí 15, Praha 1
tel.: 224 818 270, 723 446 002
Po - Pá od 11:00h,
So od 12:00h, Ne od 14:00h.

Art for Good nový život výstav

Navštívte výstavy jedinečné obsahem
a instalací na webu artforgood.cz,
kde žijí „novým životem“.

OLDŘICH SMUTNÝ
MUSEUM KAMPA

MICHAL KADLEČEK
NEJŽHAVĚJŠÍ MÍSTA
V PEKLE

ŠIMON KOUDELA
TÉTO NOCI PROCITNU,
ANIMOVANÝ FILM

Kromě prohlídky v nejvyšší kvalitě můžete procházet i doprovodné texty, poslouchat rozhovory, hudbu a zhlédnout filmy.

Připravujeme pro Vás:

FILMOVÝ PORTRÉT A CVIČENÍ EUGENA BRIKCIUSE

Mediální partneři

Vitava Český rozhlas
BABYLON
ArtMap
Průtomost

artforgood.cz – virtuální prohlídky výstav, které jste nestihli

ANTIKVARIÁT ZTICHLÁ KLIKA

NÁKUP MĚSÍCE

Werner, Jan:
Způsob gakyby se vyplnil wssecken hmyz bez gedu

Werner, Jan:
Způsob gakyby se vyplnil wssecken hmyz bez gedu, neb pochopitelné navčení, gakyby se vyplnily malé y německé myssi (krysy), štěnice, blechy, mauchy, wssi, mussky, mrawency, lissky, sskřečkové, krtice, slimácy neb hlemegzdi bez sskořepiny, obilné mussky, hau-senky, stsjrowé a moli takovými prostředky, gichžby lidé vjzwagje, neprissli w nebezpečnstwj žiwota neb zdrowj. S několika pravidly, gakyby se měli chowat lidé, kterj magj nemocného dobytkta hljdat. ... Z němčiny na česko přeložený od Frantiska Tomsy.

Praha, Jan Buchler, 1810. 8°, 52, (IV) s.

Český text gotikou, latinská slova antikvou, signatury, stránkové kustody, arabské číslování stran uprostřed horního okraje mezi krátkými pomlkami, nadpisy jednotlivých kapitol, ozdobné a jednoduché linky. Dobová kartonová vazba potažená katunovým papírem, na tit. listu starý provenienční záznam soukromého vlastníka, přiložen list s dobovým rkp. obsahem knihy. Ve stavu velmi dobrém. Na str. 12 si mohou zahrádkáři a jiní „milovníci krtků“ přečíst, jak se mohou zbavit jejich nevitáné návštěvy v zahradě: „... zakopeš měsíce března neb s počátku měsíce dubna veliký hrnec, který se může slaninami vymazat, do země, tak syc, aby vyhlédal geho krag as na ruku zssjřj z země; do takového hrnce se dá večer žiwá krtice. Když počne křičet, což giné, magjce dobrý sluch, hned uslyssj, přiběhnau mu ku pomocy, a padnou do hrnce ...“ (Nedoporučuje se užít slaniny kostelecké ani jiných bezmasých masných výrobků Babišových.

Betlémská 10 – 14, Praha 1 – Staré Město,
Otevřeno: po-pá: 10:00 - 18:00 hodin
antikvariat@ztichlaklika.cz, www.ztichlaklika.cz,
tel. 222 222 079, fax: 222 220 560

Naše „uprchlická“ krize

Ríká se, že česká společnost ve vztahu k uprchlíkům z Blízkého Východu a ze severní Afriky zklamala, projevila se xenofobně, sobecky, nesoucítěně. Ke zhnusení lze dospět snadno, stačí kupříkladu narazit na internetu na některou z přízračných diskusí, z nichž vystupuje nenávist tak přímočará, že z toho průměrně citlivý člověk rychle propadne beznaději, udělá se mu zle. Potíž je v tom, že internet, podobně jako mediálně „dobře zpracovaná“ demonstrace, vede ke zbrklému zobecnování. Televizní záběry několika stovek zfanatizovaných lidí, skandujících „islám v ČR nechceme“, vyvolají dojem nebezpečné síly, a co teprve desítky tisíc „lajků“ pro agresivní protiuprchlické stránky na facebooku. Ve skutečnosti je to pořád jen malá část z miliónů dospělých Čechů. O názorech většiny téměř nic nevíme – z průzkumů můžeme nejvýš vyvozovat, že většina má z uprchlíků strach či obavy. Mít z něčeho strach je legitimní – potíž nastává až ve chvíli, kdy společnosti schází nástroje, které mají iracionální obavy odstraňovat.

Pokud tu někdo v uprchlické krizi zásadně selhal, pak politická reprezentace, snad jen s výjimkou pár jednotlivců. Smyslem demokratické politiky je udržo-

vat společnost v bezpečí. To mimo jiné znamená snižovat míru nenávisti, tlumit vášně a hysterii, likvidovat extrémy – nikoli kriminalizací, ale silou argumentů, vysvětlováním, schopností přivést většinu k rozumu, získat ji na svou stranu, přesvědčit ji. Politik má mít odvahu postavit se strachu, dočasně riskovat voličskou přízeň. Tu odvahu získává tím, že má na zřeteli ideu, opřenou o srozumitelný mravní základ, že jedná v jejím zájmu a tím i v zájmu lidí, které zastupuje; že má při všem nezbytném pragmatismu jistou hranici, kterou nepřekročí, protože by tím onu ideu popřel. V tom směru má být politika „výchovná“. Ve vztahu k uprchlíkům stojí věc u nás jednoznačně: místo aby „zástupci lidu“ porozuměli obavám a pokusili se je rozptýlit, vyšli jim vstříc, opřeli se o ně. Nepřispěli k uklidnění, nýbrž se přičinili o to, že strach vzrostl.

Byla tu přítom na počátku jednoduchá možnost: shodnout se ve významnějším politickém kruhu napříč stranami a funkcemi na elementárních principech; vystoupit a prohlásit, že pokud u nás přibude (z velké části dočasně) dvacet třicet tisíc lidí odjinud, bohatou a početnou českou společnost to nijak neohrozí, stát se o to postará; poukázat na to, že má-

me povinnost pomáhat bližním v nouzi, protože to je jedna ze základních evropských hodnot, na rozdíl od Konvičкова horolezectví; říct, že nával přistěhovalců do Evropy představuje komplikovaný vážný problém, že současný islám má pro nás mnohá rizika, že nemůžeme otevřít dveře nekontrolovatelné mase imigrantů, ale z toho všeho nevyplývá, že nemůžeme v mezích našich možností podat ruku těm, kdo to akutně potřebují; vysvětlit, že onen vážný problém je třeba řešit na evropské úrovni, že k tomu řešení chceme v maximální možné míře přispět a jsme solidární se spojenci. Jistě, vůbec by to neznamenalalo, že se Češi nedostanou do potíží při evropských jednáních, že se vyhnou nesouladu s Německem, že cesta k rozumnému řešení bude snadná atd. Vznikl by ale čistý základ, jasná deklarace „dovnitř i navenek“.

Stal se – očekávatelně – pravý opak, a je to mimo jiné důsledek mizerných rozhodnutí, která Češi udělali v posledních parlamentních a prezidentských volbách. Prezidentem republiky je bezcharakterní populist, zastupující v podstatě cizí zájmy. Miloš Zeman mívá možná sebeuštěsný pocit, že prosazuje rasantní politiku a mstí se „pražské kavárně“, přitom

je především loutka, v jejímž vedení se střídají ruští a čínští potentáti. Vyhovuje jim evropský rozklad – a Zemanovo protiuprchlické angažmá k němu výrazně přispívá. Zeman se už v prezidentské volbě opíral o nejhorší stereotypy v české společnosti, přizívoval je – proč by se měl teď chovat jinak? Skupina Ztohoven to vyjádřila přesně: je to muž, který se za nic nestydí.

Dominantní postavou české politiky je Andrej Babiš, bezkrupulózní mocenský pragmatik, jehož hnutí se díky číremu populismu dostalo k moci. A zase: Proč by se měl (a jak by se mohl) chovat v uprchlické krizi jinak? Babišovi je lhostejné, jestli do Čech přijde dvacet nebo padesát tisíc uprchlíků – kdyby je tu lidé vítali, postaví se do první řady; když ale vycítí, že je ve společnosti strach, využije ho stejně, jako předtím využil hysterii, provázející „boj s korupcí“. Premiér Bohuslav Sobotka je politik v kleštích: z jedné strany ho ohrožuje koaliční partner, mediální magnát a současně největší konkurent Babiš, z druhé Zeman a jeho pořád ještě silný vliv v destabilizované ČSSD. Sobotkovi chybí síla i schopnosti na to, aby se tomu všemu postavil. Třetí člen vládní koalice, lidová strana, má zanedbatelný vliv.

V situacích, kdy selhává vláda i prezident, dává obvykle naději opozice. Tu ovšem u nás představuje silná komunistická strana, odpudivý „výsadek“ z nor-

*Kdesi mezi obláčky,
hřmí proudové stíhačky.
Naši mladí letci smělí,
v nich jak orli vyletěli.
Nad lesem a vesnicemi,
chrání naši rodnou zemi.*

*Co to pod letadly září?
Vyskákali výsadekáři!
Popruh mají utažený,
všechny zbraně za řemeny.
Snášejí se z modré výšky,
jako bílé pampelišky.*

Verše totiž navozují atmosféru rozsáhlého, nejen leteckého, ale následně též pozemního zá-sahu – třeba i široké mezinárodní aliance proti islámským radikálům. Rozdílné zájmy různých mocností sice spolehlivě zabrání sešikování nějaké opravdu široké koalice, avšak představme si klidně, že se zformuje.

Ale pozor! Za jednu z hlavních příčin neštěstí, a tudíž i migrační vlny, se často, a navíc z úst zástanců všemožných politických směrů, označují zásahy Spojených států amerických v Afghánistánu a Iráku, potažmo podpora sil, které v Libyi svrhly Muammaru Kaddáfího a v Sýrii chtěly odstranit Bašára Asada. Problém by tedy mělo vyřešit něco podobného, co ho vyvolalo.

Zejména invaze do Iráku však potvrdila pro Washington smutnou pravdu, že americká armáda, stále technicky nejvyspělejší a nejsilnější na světě, sice dokáže porazit skoro jakoukoliv jinou armádu, tedy klasické vojsko nějakého státu, poté si ale vyláme zuby v partyzánské válce. Nejde o nic nového, dějiny znají podobných případů celou řadu. V městské

malizační minulosti, orientovaný stejně jako Zeman na Rusko a Čínu. Pak je tu malá skupina fašizujících komiků z polorozpadlého Úsvitu a dvě marginalizované občanské strany liberální pravice: TOP09 je málo vidět a slyšet, mimo jiné kvůli blokadě ze strany Babišových médií. ODS, potácějící se nad propastí, má stejnou potíž, navíc se vrátila k nejupadlejší „strategii“ své historie a snaží se přitáhnout sympatie tím, že se veze na protiuprchlické a protiněmecké vlně. Dál už tu není nic.

Skutečnost, že Češi vyšli z uprchlické krize tak mizerně, není způsobená tím, že bychom byli xenofobnější a nenávistnější než jiná národní společenství. Je to mnohem spíš důsledek dlouhodobého vnitřního politického rozvratu, nezralosti, úpadku, který vyvrcholil v posledních letech faktickou změnou režimu (a jistě, přičinili se o něj ti, kdo tu vládli před Zemanem, Babišem, Sobotkou). Poučení je tristní: s touto politickou reprezentací nedopadneme líp v žádné další krizi (ať už v ní půjde o cokoli), její rozhodující část si nikdy nebude počínat zodpovědněji, protože to není v jejím zájmu. Ve společnosti bude naopak vždycky podporovat jen to škodlivější – a bohužel, vždycky je kam kleznout. To je vzrak pro ty, kdo soudí, že se tu v posledních letech nic tak hrozného nestalo a neďěje.

Adam Drda

Oceloví ptáci v říji

Motto:

*My máme naše ptáky z ocele,
lítáme nad oblaky vesele,
my máme naše ptáky, lítáme nad oblaky
rozstřílíme bum bum nepřítele.*

„My jsme ta armáda lidová“, píseň z 50. let

Vladimir Putin se konečně dočkal – už i on má svou blízkovýchodní „válku v přímém přenosu“, podobně jako Američané. Ruské suchoje krouží nad Sýrií a bombardují. Občas prý i pozice Islámského státu, nicméně pokud vůbec ano, jde spíše o politický zástírací manévr. Ruská akce má především za cíl udržet spojence Bašára Asada u moci, čemuž odpovídá i skutečnost, že ruské letectvo útočí převážně na protiasadovskou syrskou opozici. Ta sice zahrnuje též radikálnější islamistické skupiny, ale primární důvod pro ruské útoky na ni tvoří fakt, že je proti Asadovi.

Kromě udržení spřízněného režimu, alespoň v západní části Sýrie, kde leží i jediná ruská – byť malá – námořní základna ve Středozemním moři, si Putin od současné akce slibuje rovněž posílení role Moskvy v „koncertu velmocí“ – jak na Blízkém východě, tak třeba v otázce Ukrajiny.

Najdou se ale i tací blouznivci, kteří stále doufají, že ruská podpora Asadovi může vést i k porážce Islámského státu, ke stabilizaci Sýrie, a tudíž i k oslabení ne-li zastavení uprchlické vlny.

Stojím za Valjeanem, nikdy jsem nebyl javertovec

Redaktor LN Petr Zídek léta chrání dějiny před různými nevědomci. Naposled si vzal na paškál brněnského komunálního politika, architekta Matěje Hollana, který se dopustil té neprozřetelnosti, že řekl svůj názor na kolaboraci české společnosti za 2. sv. války, a byv napaden, hájil se slovy: *Pokud bereme onu větu doslovně, je chybná. V koncentračních táborech, jak známo, směli být coby dozorcí pouze lidé árijského původu. Za zkratkovitost svého výroku se tedy omlouvám – ani nejzarytější český antisemita nemohl být dozorcem v koncentráku.* Na to Zídek reagoval: *Text Hollanovy odpovědi svědčí o tom, že autor nerozumí nejen architektuře, ale ani historii. Neslyšel Hollan nikdy o Johnu Demjanjukovi? Karavě se ptá Zídek a dodá: Nacistické vyhlazovací tábory byly plné, neárijských dozorců – Litevců, Lotyšů, Ukrajinců. Češi však mezi nimi chyběli.* Zídek Hollanovo tvrzení „uvádí“ na pravou míru, aniž by ovšem tušil, že Lotyši, Litevci i Ukrajinci jsou „Árijci“, stejně jako Češi. Hollanovo tvrzení (jeho první část) je ve skutečnosti pravdivé, což Hollan neví. Stejně tak to ovšem neví Zídek. Hollan je architekt, zatímco Zídek je vystudovaný historik. Kdo je tedy větší vůl? (K tomu jen tak na okraj: cikánský tábor v Lotech, který se v poslední fázi své existence stal předstupněm do Osvětimi, označil Zídek za „selhání několika jedinců“. – Vůl, coby novinář i coby člověk.)

V Respektu ze 7. září recenzovala Eva Klíčová knihu amerického literárního historika Jonathana Boltona *Světý disentu: Boltonův přístup je konzervativní: klade-li si otázku, kdo byli oni disidenti, odpověď hledá především v interpretaci jejich textů, navíc skrze kanonická díla chartistů, kteří patřili mezi elitu už v šedesátých letech ... Má-li obraz disentu vystoupit z romantizujících šablon, bylo by dobré sledovat také jeho okraje. Jak se žilo chartistům solitérům na maloměstě bez komunity spřízněnců, kde na ně měla StB dostatek času? ... Podvýživnost vykazuje i pokus o zachycení života i disentu: cudné se tu zamklují třeba případy spolupracovníků StB z řad disentu i undergroundu, píše Klíčová a dodá: Težšítem teoretizující, a přitom unikavě rozsáhlé knihy zůstává snášení argumentů, protiaargumentů, tezí a antitezí z nedostupnějších textů.* Panebože, vzdýt o tom právě Boltonova kniha je! Klíčová si při mudrování sama se sebou vůbec nevšimla, že Bolton nepsal dějiny disentu. Jeho esej je osvětžující právě tím, jakým způsobem autor téma pojal, jak k němu přistoupil – východiskem mu nejsou obligátní sociální dějiny či spisy StB, což mu Klíčová vycítá, ale psané slovo: texty, které disent produkoval, což by tuzemským vysokým školstvím vyprodukovaného blba nenapadlo.

University vybaví absolventy jistým teoretickým aparátem, který má být klíčem k poznání, a spolehlivě je přitom odnaučí samostatně myslet – už jen schopnost chápat a interpretovat nějaký text je problém. V LN se o prázdninách pustil Jiří Trávnické do mé knihy *Přece tady nebudeme sedět na sucho* s nakladatelem Ladislavem Horáčkem, že tahle se rozhovor prý nedělá, přičemž mu uniklo, že nešlo o rozhovor, ale o dialog. Trávnickovi vadil především *manipulativní způsob tázání, zejména zastydlý antikomunismus*, a v tomto smyslu na mou adresu uštěpačně poznamenal: *Ano, víme, byl disidentem, zorganizoval spoustu věcí...* Komplexy kombinované s blbstvím a ideologickým pohledem na svět je bezpochyby silné kafe. S Ladislavem Horáčkem jsme mluvili o jeho zkušenostech z různých podniků za komunismu, které byly určující pro jeho životní sen zařadit

OKNO BABYLONU

se jednou, až to bude možné, po svém – o komunismu jako takovém není v knize ani řádka. Trávnické ovšem otázky na Horáčkovo zkušenost z doby normalizace, která je určující pro jeho druhou soukromého nakladatele po roce 1989, vydává za zastydlý antikomunismus! Magor?

Česká společnost se dosud nebyla schopna vyrovnat s historií druhé republiky, stejně jako protektorátu, nebo republiky třetí – natož pak s obdobím normalizace. Při každém problému se stereotypy, které si tuzemská společnost vstřípila během půl století nesvobody, vynořují znovu (viz uprchlici). Všestranná reflexe let 1938-1989 by přitom měla být základem českých humanistických věd. Akademik Trávnické ovšem mluví o zastydlém antikomunismu. Nadutá blbost a ignorance – to je bezpochyby nejlepší kvalifikace pro post zástupce ředitele brněnské UČL AV.

Stejně rozpoložení jako Trávnická provází i Klause juniora, jen ještě na o stupínek nižší úrovni – nebo snad vyšší? Na rozhodnutí vlády posílit v době různých turbulencí obranyschopnost země reagoval Klaus na serveru Novinky.cz následujícími úvahami: *Jestli 1. světová válka byla reakcí na neudržitelnou ekonomickou a společenskou situaci rakouského soustátí, nesmyslným a nerozmyšleným počínem nebo snahou potlačit Slovany (uvnitř*

i vně)? Já příčiny válečnického směřování nechápu ani teď a není mi jasný především cíl té války, čeho chceme dosáhnout. Je to humanitární vyvraždění ruského obyvatelstva na východní Ukrajině? Již jeho vyhlánění? Nebo napoleonsko-hitlerovské tažení na Moskvu a dál? Nebo rovnou nukleární konečné řešení? Nebo je to vše jen takové divadlo, aby lidé nesledovali rostoucí nezaměstnanost a ekonomický rozvrat eurozóny a mohli si vzájemně nadávat, sepisovat seznamy „agentů“ (CIA a KGB) a umlčovat nemainstreamové kritiky?

Jak mohlo něco tak zamindrákovaného a nenávistného léta vést prestituži pražské gymnásium? Čemu mladý Klaus učil – zlé hlouposti?

Ta je tou nejspolehlivější spojnici mezi pravičáky a levičáky. V článku *Ukrajinská nacionální demokracie v akci* napsal předčasem v *Právu* Michal Mocek o rozhodnutí kyjevského parlamentu zakázat propagaci nacismu a komunismu a zároveň přiznat status bojovníků za nezávislost ukrajinským nacionalistům, jak je reprezentoval Stepan Bandera a jeho hnutí:

Jestliže Kyjev nyní odsuzuje nacismus a zároveň otevírá náruč pro banderovské zločince, není to jen drzost a sprostota vůči zavražděným, které má na svědomí „hrdina Ukrajiny“ Stepan Bandera a jeho hnutí. Je to i varování před tím, co můžeme očekávat od ukrajinské nacionální demokracie, která byla za polesku Západu nastolena při loňském únorovém převratu. ... Chce-li vedení Ukrajiny pod vlajkou ukrajinského nacionalismu poskytovat pocty vráňům desetitisíců lidí, je také rozumné porozhlédnout se po všech, kdo by mohli Kyjev brzdit. Myslí Mocek ohledně „brždění“ Kyjeva na Moskvu? Ta je jistě vhodně adept. Jestli má Kyjev Banderu, který mimochodem větší část války strávil v nacistickém koncentráku, tak Moskva má Stalina, který s Hitlerem 2. sv. válku rozpoutal a co se týká násilí, Bandera mu nesahá ani po kotníky. Putinův režim Stalina nikdy neodsoudil a dnes se k němu opět hlásí – v průzkumech veřejného mínění vede tento jeden z největších masových vrahů v dějinách žebříček popularity. Za „únorovým převratem“ na Ukrajině stála především tamní levice – krajní ukrajinští nacionalisté mají zastoupení v parlamentu, i podporu ve veřejnosti, jen několika málo procent, zatímco v Rusku krajní nacionalisté ovládají parlament, stejně jako sedí v Kremlu – a Putinův režim má také díky agresi vůči sousední Ukrajině podporu 85% Rusů. Co se týká historie ukrajinské osvoboze-

dokončení na straně 6

BABYLON Studentský list • šéfredaktor: Petr Placák, zástupce šéfredaktora: Stanislav Škoda • redakce: Josef Mlejnek jr., Jan Horník, Jan Machonin, Petr Zavadil, Erik Lukavský, Miša Zelená-Stoilova, Adam Drda, básník Ticho, Ladislav Čůmba, Jiří Holub, Víki Shock, Vít Zavadil, Olga Vlčková, Petr Mach, Jan Hájek • technický ředitel: Vít Krajčovič (tel. 774 553 820) • distribuce: Pavel Řezníček • poslíček: Jogi Mokšanand • grafická úprava a sazba z písma John Baskerville: LUSEL • adresa: Blanická 15, 120 00 Praha 2 • vydává Studentský spolek Babylon, IČO 63830523 • e-mail: ibabylon@seznam.cz • tel.: 606 618 153 • www.ibabylon.cz • č. ú.: 1935796379 / 0800 • tisk: MAFRA a. s. Praha • vychází s podporou Ministerstva kultury ČR

Nakladatel

Laureátem Ceny Ferdinanda Dobrotivého za rok 2015 se stal Ladislav Horáček

Cena Ferdinanda Dobrotivého (CFD), kterou v rámci pochodu Za monarchii každoročně uděluje redakce časopisu Babylonu, je, jak známo, cenou tzv. obecné slušnosti, tzn. že není určena šibřům, teroristům, prezidentům a jiným politickým, sociálním, kulturním etc. hochštaplerům, kterým je vyhrazena cena Nobelova. CFD je cena starosvětská, stojí za ní přesvědčení, že co má být úctyhodné, má být úctyhodné.

■ Ladislav Čumba uvádí...

Ladislav Horáček se narodil právě v čas, aby v první třídě základní školy stihl smrt generalissima Stalina, kdy učitelka na stupínku bulela tak strašně, že se děti školou povinné rozplakaly taky. „Ty vzpomínky jsou ale tak rozmazaný, že jsem si to možná i vymyslel, že to mohlo dobře bejt i v nějakém filmu,“ říká Ladislav Horáček. Rozum začal brát záhy. Ve čtrnácti letech ho přejala motorka, letěl pět metrů vzduchem, natloukl si hlavu a tři dny byl v bezvědomí. Díky této šťastné události dostal modrou knížku na hlavu, aniž by musel simulovat duševní poruchu či páchat sebevraždu a podobné osvědčené, i když poněkud nebezpečné triky mladíků, kteří dosáhli odvodového věku.

Takto vybaven šel Horáček na matfyz. „Mě strašně bavila matika, ale nenáviděl jsem elektřinu,“ vzpomíná Horáček. S odřenýma ušima prolezl první ročník, koupil si fyzikální skripta pro druhý, a když v nich objevil elektrický obvod, kde byly stovky odporů, skripta vzal, prodal je a šel házet balíky na nádraží. Vydržel to tři čtvrtě roku. Chvilí topil ve škole v Kladské a pak si podal přihlášku na Filosofickou fakultu UK, kam se dostal díky tomu, že byl rok šedesát osm.

„Chlapče, vy vůbec nic neumíte, vy jste vůbec nic nepřečet, vy jste filosofii totálně nepolíbený, co tady chcete dělat?“ ptal se ho u přijímaček profesor Kosík.

„Mám pocit, že bych se pokusil myslet,“ odvětil Horáček.

„No dobře,“ pokračoval Kosík, „já vás tedy nevyhodím, protože jste měl jeden z nejlepších testů intelligence, ale ty znalosti jsou strašidelné – vy budete muset dít od rána do večera!“

Dřina spočívala v tom, že si s kamarády v devět ráno zabrali místo ve studovně v Klementinu, na desátou šli do kuřárny, vydrželi tam hodinu a pak se na jedenáctou, kdy otvírali, přesunuli půl stovky metrů přes Karlovku do staroměstského hostince

U Modré štiky, kde seděli do devíti do večera. Na přednáškách se mohlo v roce 1968 kouřit. Když pak kouřit zakázali, přestal Horáček do školy docházet a když zakázali kouřit i v bufé, už tam „vůbec nepáchl“.

Školu ale nějak doklepal, včetně zkoušky z vědeckého komunismu u čerstvé normalizační posily, mladého týpka v černých brýlích, který mu položil otázku, jaký je rozdíl mezi filosofií a ideologií.

– každý dělník měl u nohy basu sedmičky, kterou furt pili, měli vpředu rozstřížený kalhoty, pindoura navolno, a močili tam, což se okamžitě vypařilo.

Když na Kladně zjistili, že má vysokou školu, přerádili ho do knihovny, kde po něm ovšem chtěli, aby vstoupil do strany, a když ne do strany, tak do SČSP – Svazu československo-sovětského přátelství. Jednou v pátek udělali schůzi, pozvali Horáčka a soudružka Frolíková mu řekla:

„Soudruhu, a vy nemáte rád Sovětský svaz?“

„Proč se ptáte?“

„No protože nejste v SČSP!“

„A vy, soudružko, máte ráda květiny?“

„No to mám.“

„A jste ve Svazu zahrádkářů?“ řekl Horáček, vzal si klobouk a šel pryč.

Sháněl si pak místo v Praze a kamarád Pepa Dlabal ho pozval, aby s ním šel na večírek do Albatrosu, že se tam možná něco najde. Byl to vánoční večírek, na který dorazili z vinárny od Ježíška. V Albatrosu zrovna zpívali vánoční koledy a oni k tomu spustili:

*Chytla patrola prostitutku mladou
Vedli ji ulicí Celetnou
Na Karlově mostě
Kurva se jim trhla
Přeskočila klandr
Do vody se vrhla
Na ultavské hrázi
Dělají se kola
A z té vody čouhá
Jenom prdel holá...*

Z vánočního večírku je vyhodili, takže o místo v Albatrosu se raději ani neucházel. Ve Středočeském nakladatelství zrovna hledali zástup za mateřskou, zkusil to tedy tam. Zaklepal, vstoupil a pozdravil. Ředitel se zadíval do jeho lejster a povi-

■ Předání Ceny Ferdinanda Dobrotivého 2015: Stanislav Škoda, Ferdinand V., laureát Ladislav Horáček a Petr Placák

foto Vojtěch Stádník

■ 17. 6. 1947 – 21.7. 2015

Podnikat začal Ladislav Horáček hned pár dnů po 17. listopadu. Na rozdíl od Babišů a spol. začínal na zelené louce. V jeho případě byla zelená louka dvacetimetrová garsonka v šestém patře bez výtahu na ulici Obránců míru 123, kde bydleli tři. Jednou v půl osmý ráno se ozval zvonek, Horáček otevřel, za dveřmi stál knihkupec Fryč z Liberce a říkal: „Dobrý den, prosím vás, jsem tady dobře v nakladatelství Paseka?“

Horáček zakopl spacák pod postel, uvařil kávu, Fryč si udělal objednávkou a činnost nakladatelství byla zahájena.

Kromě *Kravového románu*, *Utrpení knížete Sternenhocha*, *Astrologického kalendáře a Výkrmné diety profesora Wilhelma*, podle kterého ten, kdo si myslí, že když sní jedno nebo dvě vejce, že se mu zvedne cholesterol, je zaostalý člověk, protože vejce se mají jíst pořád, kteréto opusy položily duchovní základ polistopadové demokratické republiky, se Ladislavu Horáčkovi podařilo – jako prvnímu v českých dějinách – dokončit české dějiny. Jejich základem není národ, ať už v Čechách či v Moravě, jako tomu bylo u Palackého, ale území, na kterém se od 10. století vyvíjel český stát, čímž nakladatelství Paseka nahradilo pokrokové vlastenectví sympaticky neutrálním patriotismem a rehabilitovalo staré české historické právo, čili právo královské, za které už léta bojujeme a které současný nájemce Pražského hradu chvályhodně výrazně aktualizoval – tfuj tajbl, ech, do vrány...

Horáčkovým nejoblíbenějším úsekem tužemských dějin byla doba Františka Josefa: „Úžasný volný prostor až k moři, přičemž od břehů monarchie se dalo lodí odjet kamkoli.“ Třeba do tramtárie. Jako kdyby Horáček pocházel z redakce Babylonu.

Od začátku roku 1990, kdy dal výpočt ve Středočeském nakladatelství, je Horáček nezaměstnaný – nemusí si nechat vystavovat neschopenky, dohadovat se s nadřízenými, vymýšlet kraviny... Má vlastní nakladatelství, ve kterém si vydá, co chce, bez ohledu na vrchnost a na trh. Žije tak už pětadvacet let a je to podle něj senzační. Nakladatel Ladislav Horáček byl pro Cenu Ferdinanda Dobrotivého stvořen, respektive tato cena byla zřízena proto, abychom mohli ocenit Ladislava Horáčka.

4. ledna léta Páně dvoutisícího patnáctého na Všebaráčnické rychtě na Menším Městě pražském

Naučte se nemít strach

Žávěrečná řeč režiséra Olega Sencova před ruským soudem

Vlastně pořád doufám, že tohle nebude mé poslední slovo. Stejně jako Saša (spoluobžalovaný Alexandr Kolčenko) vás nebudu o nic prosit – očekávat tu ohledy – každému je to snad jasné... Soud okupantů nemůže být z definice spravedlivý. Neberte si to osobně, vaše ctihodnosti!

Rád bych mluvil o něčem jiném. Existoval muž jménem Pilát Pontský. Po mnoho let seděl na Měsíci a přemýšlel nad tím, co spáchal. Pak, když mu bylo odpuštěno, vydal se podél měsíčního paprsku a řekl Ježíši Nazaretskému: „Viš, měl jsi pravdu. Největší hřích na zemi je zbabělost.“ Tohle napsal velký ruský spisovatel Michail Bulgakov ve svém románu *Mistr a Markétka*. A já s ním souhlasím. Zbabělost je ten hlavní a nejhorší hřích na zemi. Zrada je osobní formou zbabělosti.

Velká zrada občas začíná malou zbabělostí. Jako když vám dají pytel na hlavu, trochu vás bijí a po půl hodině už jste ochoten vzdát se všech svých přesvědčení a obvinít se z čehokoli, obvinít jiné, jen aby vás přestali bít. Nevím, zač potom stojí vaše přesvědčení, nejste-li připraveni za ně trpět nebo dokonce zemřít.

Jsem velmi rád, že Geňa Afanasjev (svědek obžaloby, který odvolal své původní svědectví proti Sencovovi a uvedl, že bylo vynucené mučení) dokázal překonat svůj strach. Sám sebe ztratil, ale nakonec pochopil, že ještě existuje šance. A udělal odvážný a správný krok. Velmi mě tím překvapil a jsem za něj rád. Nešlo ani o to, že by vypukl velký skandál nebo že vznikne problém a nás osvobodí. Ne, to by se nemohlo stát. Jsem rád za něj, protože bude moci prožít zbytek svého života s vědomím, že je lidskou bytostí, která se nepoddala strachu,

ačkoli mu vytrvale vyhrožovali, tlačili na něj, kopali do něj. Jenže on už vykořčil tímhle směrem, udělal správný krok, a vy ho nemůžete přimět, aby se vrátil. Jsem za něj moc rád.

Už rok jsem strávil ve vaší úžasné zemi a sledoval jsem vaši televizi. Pořady „Vesti“ a „Vremja“ jsou nesmírně povedená show. Celá vaše propaganda funguje fantasticky. Většina ruského obyvatelstva věří tomu, co jí říkají: „Putin je skvělý. Na Ukrajině jsou fašisté. Rusko má vždycky pravdu. Všude jsou nepřátelé.“ Je to velmi dobrá propaganda.

Ale také jsem pochopil, že tu jsou lidé, kteří jsou chytřejší – jako například vy tady – a podporují vládu. Vy velmi dobře víte, že na Ukrajině žádní fašisté nejsou. Že Krym byl anektován nezákonně. Že vaše jednotky válčí na Donbasu. Dokonce i já – který sedím tady ve vězení – vím, že vaše jednotky válčí na Donbasu. Máme ve vězení celou plnou bojovníků, které tam posílají jako hrdiny, na vašich tancích, s vašimi zbraněmi. Bojují tam a myslí si, že na ně čekáte. Ale vrátí se i se zbraněmi a na hranicích je chytí a strčí do vězení. A oni budou překvapení: Jak to? Za co? Vždyť nás předurčili k osudu hrdinů... Nechápu, že vlak jede jen jedním směrem. Dokonce i tady ve vězení to vědí.

Potkal jsem tu rozvědčíka, vašeho důstojníka, nebo spíše vojáka, kterého soudí kvůli jinému zločinu. Podílel se na anexi Krymu. 24. března (2014) připluli do Sevastopolu a zablokovali jednotky ukrajinské armády. Jak se později ukázalo, blokoval tu samou jednotku, kterou jsem já pomáhal zásobovat a evakuovat. Je to zajímavá věc. Také se účastnil, jeho prapor se účastnil, bitvy u Ilovajského kotle, který byl zničen ruskými vo-

jáky. Tohle jsou dostupná fakta. Pokud se před nimi neschováváte, můžete je vidět.

Tamhle například stojí trubadúři vašeho režimu a nejsou to hloupí lidé. Vědí, jak se věci mají, ale pokračují ve lhaní. Stejně jako vy pokračujete ve své práci, a přitom si sami pro sebe vše nějak racionalizujete. Pravděpodobně to tak dělají i oni: Musíme nakrmit svoje děti; musíme něco dělat. Ale přátelé, jaký smysl má vychovat další pokolení otroků?

Vedle všech těchto lidí však stojí ještě další část Rusů, která velmi dobře ví, co se děje, která nevěří v pohádky vašeho agitpropu, která chápe, co se ve světě děje, jaké hrozné zločiny vaši vůdci páchají. Ovšem tihle lidé se něčeho bojí. Myslím si, že nic nelze změnit, že všechno půjde dál jako dosud, že systém nelze porazit, že jsou sami, že je nás málo, že nás všechny uvězní, že nás zabijí, zničí. A sedí tiše jako myšky ve svých dírách.

Filmový režisér **Oleg Sencov** byl 25. srpna 2015 ruským vojenským soudem v Rostově na Donu odsouzen na 20 let za organizování „teroristické skupiny“ a za dva údajné teroristické útoky na Krymu. Společně se Sencovem byl 25. srpna na 10 let odsouzen i aktivista Alexander Kolčenko. Oba svou vinu popírají. Po okupaci Krymu Ruskem měli mezi dubnem a květnem 2014 zapálit dvě kanceláře, z nichž jedna patřila v Rusku vládnoucí straně Jednotné Rusko, a údajně plánovali vyhodit do vzduchu sochu Lenina. Sencov byl zatčen v květnu 2014 agenty FSB ve svém krymském bytě. Zároveň byli zatčeni i tři členové iniciativy Krym SOS: Alexandr Kolčenko, Gennadij Afanasjev a Alexej Čirnij. Advokátka Světlana Sidorská po vynesení rozsudku oznámila, že se odsouzení odvolají k Nejvyššímu soudu a k Evropskému soudu pro lidská práva. Pozorovatelé označují proces za vykonstruovaný. *Ze začali mě bít nohama, rukama, obušky, ve stoje, vleže, vsedě. Když jsem odmítl vypovídat, začali mě dusit igelitovým pytle. Hrozili, že mě znásilní obuškem, odvezou do lesa a tam zakopou, vyhlídí Sencov stanici BBC. Ruské tajné služby mu údajně navrhly, aby svědčil proti lidrům hnutí Euromajdan, což by mu vyneslo maximálně sedm let vězení, v opačném případě měl očekávat trest ve výši dvaceti let. (Je pozoruhodné, jak přesně se obvinění shoduje s komunistickými rozsudky z 50. let v Československu, za které dnes naši účastníci III. odboje získávají vyznamenání, i když u nás tehdy šlo hlavně o sochy J. V. Stalina a organizaci „protistátních“ skupin. Projev Sencova lze shlédnout na YouTube.*

I my jsme měli zločinný režim, ale vyšli jsme proti němu. Nechtěli nás poslouchat, bíli jsme do popelnic, nechtěli nás vidět, zapálili jsme pneumaticky. A nakonec jsme zvítězili. Totéž se stane i u vás, dříve či později. Nevím v jaké podobě a nechci vidět nikoho trpět. Přejí vám jen, aby vám už nevládli zločinci.

Soudce: Toto se netýká přeličení. Zabýváme se konkrétními otázkami. Podle zákona nemůžete mluvit o čemkoli.

Sencov: Právě končím, Vaše ctihodnosti.

Soudce: Já Vás nepřerušuji, jen...

Sencov: Rozumím, že mě nepřerušujete, ano... Takže jediné, co mohu popřát této třetí informované části ruského obyvatelstva: naučte se nemít strach!

Jan Horník

Překlad Sencovovy řeči je převzat z LN, doplněn a mírně upraven.

dokončení ze strany 1

že strana je nad zákonem a lidi, kteří tvrdí opak jsou kontrarevoluční živly. Přitom ta diskuse byla do té doby velmi věcná, spíše technická, padaly tam velmi opatrné argumenty a na jednou do toho jako kladivo praštila tahle kojarzarovština. Číňani, se kterými jsem o tom mluvil, přirovnávali extatický, frázovitý, agresivní jazyk analytiků spjatých s CEFC k období kulturní revoluce.

Tím celá debata skončila.

Ano, postupně utichla.

Jak se k tomu postavil nový čínský vůdce Si Ťin-pching?

Si Ťin-pching byl instalován do funkce na konci roku 2012. Ve svém inauguračním projevu ještě ústavu zmínil, ale pak už na ni „zapomněl“ – naopak začal utahovat šrouby médiím.

V reakci na diskusi?

Možná i v reakci na ni. Každopádně během roku 2013 se začal zmenšovat prostor v médiích pro relativně nezávislé informace, především pak byl omezen internet. Si Ťin-pching přišel s novým termínem „yulun douzheng“, což je něco jako boj o veřejné mínění, takže veškerá byt' jen pomyslná nezávislost musí jít stranou. Jakékoli otevřenější diskuse byly zatlačeny do těch nejzazších zákoutí internetu.

Jaký může být zájem čínské armádní mafie na České republice, která neopylává nerostným bohatstvím jako Jihochínské moře a je vzdálená tisíce kilometrů?

Člověk se samozřejmě může jenom domýšlet, jaký je tu zájem. Každopádně je Česko člen Unie, což samo o sobě nabízí celou řadu výhod. V EU se rozhoduje převážně na základě konsensu, stačí ovlivnit jednu zemi, aby někdo mohl výrazně ovlivňovat to, se v Unii děje. Navíc jsme součástí Schengenu, takže jestliže zde bude mít CEFC na Starém Městě v Praze centrálu, pak se pohybuje po celé Evropě bez problému – do zemi Unie potřebují Číňané víza, ale s centrálou v Praze uvnitř Schengenu budou cestovat po Evropě, jak chtějí bez zbytečné pozornosti evropských úřadů...

Nejde tedy o byznys.

Jde o byznys, ale poněkud jiného druhu. Když se člověk podívá na jejich aktivity, které tady mají, tak to nejsou normální investice – normální v tom smyslu, jako když jsem přišli Němci, Korejci nebo Tchajwanci a začali investovat do výrobních linek na computery a na auta a nevím na co všechno a pomohli tady vytvořit tisíce pracovních míst. V tomto případě skupina čínských armádních podnikatelů udělala obchod s jednou skupinou českých oligarchů, kamarádů Tvrdíka, která se pohybuje kolem prezidenta. Z české strany to nepochybně ženou osobní a obchodní zájmy lidí, kteří se toho účastní, ale zájem Číňanů o vstup do Česka bude trochu jiný. Čínská rozvědka je de facto vlivová agentura, jak ji známe z ruských „podniků“: tedy kombinace byznysu, propagandy, kontaktů s vlivnými lidmi..., což má mimochoodem v Číně prastarou tradici. Zrovna nedávno jsem listoval v knize Sun-c' *Umění války*, což je kniha, která se bere v Číně velmi vážně – je to součást čínského povědomí a každodenního rozhodování, tedy nejen ve vojenství, ale i v byznysu a často dokonce v osobním životě. Je tam kapitola, která je věnována úloze špěhů. Sun-c' rozeznává pět kategorií špiónů, z nichž první dvě, ty nejdůležitější jsou domácí obyvatelstvo a především úředníci dotyčného státu, kam hodláš expandovat...

Když se tahle tisíce let cízelovaná čínská tradice srazí s tuzeckým postkomunistickým lampasákem, který „dělá byznys“ nezasažený jakoukoli kulturou a má přitom podporu z nejvyšších míst, tak je zaděláno na průšvih celostátní významu...

Když se podíváš na výroční zprávu BISky, tak tam to to de facto stojí černé na bílém: říká z opačné strany totéž, co napsal Sun-c' před dvěma a půl tisíci lety. „Čínské vlivové agentury rozvíjejí v Čechách svou činnost s aktivní pomocí některých českých politiků...“ Nejde ani tolik o klasické vyzvědačství, jako třeba za druhé světové války. Jsou to vlivové operace, přičemž Číňany nezajímá ani tak samotná Česká republika, ale její poloha uprostřed Evropy.

Pražský hrad jako čínská letadlová loď.

Číňané jdou pochopitelně tam, kde mají dveře otevřené, což díky politické konstelaci, která tady nastala díky pozoruhodnému angažmá několika lidí, je právě případ České republiky. Samozřejmě na prvním místě je Tvrdík, ale pak jsou tady různé obchodní subjekty, které mají zájem v Číně, jako je PPF, i když si myslím, že PPF taky není zrovna nadšená z toho, jak daleko to došlo. Pokud si tedy připouští politická rizika svého podnikání, která se mohou výrazně promítnout na jejich konečné bilanci.

Když jsme u toho, jak funguje PPF v Číně?

V Číně máme v podstatě dvě velké české firmy: Škodovku, která podniká takovým tím klasickým způsobem, vyrábí produkt, který je kvalitní, konkurence schopný a žádaný a nepotřebuje žádné politické tlačénky. A pak máš PPF, která podniká v přísně regulovaném odvětví finančních služeb, a k tomu potřebuje spolupráci čínských úřadů, takže PPF má zájem na politickém krytí. Když byl Zeman loni v Číně – to byla ta slavná cesta, kdy se zpět vracel soukromým tryskáčem PPF –, tak na recepci u Si Ťin-pchinga bylo jenom PPF, ze Škodovky nikdo nepřišel, protože Škodovku by to mohlo jen poškodit, kdyby se připeletla do nějakých politických techtli mechtli. Zájem PPF je přesně opačný.

Jak se k tomu přimotal Tvrdík?

Do Číny ho podle všeho přivedl Jan Birke, což je současný starosta Náchoda, bývalý tajemník Paroubka z doby, kdy Paroubek rozvíjel před deseti lety svou „diplomatickou smršť“ v Číně. Birke nějaký čas v Číně obchodně působil, takže to tam asi trochu zná. Tvrdík je zajímavý fenomén. Je to člověk, který za komunismu studoval na vojenské vysoké škole, kde vstoupil do strany, což stihl ještě před rokem 1989. Po roce 1989 začal dělat kariéru v ČSSD, stal se ministrem obrany a pak jako trafikou dostal České aerolinie, které v podstatě přivedl na buben. Z odborníka na armádu a leteckou dopravu se pak náhle převlékl do odborníka na Čínu, ačkolí neumí čínsky – on neumí dokonce podle svých slov ani anglicky, takže vyvstává otázka, jak vůbec může v Číně fungovat. Tvrdík tam podle dostupných zpráv operuje prostřednictvím několika lobystických uskupení, především poněkud obskur-ní malé společnosti, nazvané Tie Čung-jou-i sie-chuej, tedy Asociace pro česko-čínskou družbu, což má dnes i nějakou českou pobočku, ale dohromady o ní nikdo u nás moc neví. Když se podíváš na starší čínské noviny, tak tam je všude Tvrdík uváděn jako bývalý ministr obrany a předseda téhle asociace. Čínským „spolu-předsedou“ této asociace je generální ředitel CEFC, takže to vypadá

tak, že CEFC si vytvořila tuhle agenturu na otvírání vztahů s Českem. Veškerý aparát Asociace v Číně zajišťují Číňani, kteří zprostředkovávají Tvrdíkovi styky, tlumočí mu, zařizují mu schůzky atd.

To znamená, že celou tuto česko-čínskou „spolupráci“ řídí čínská armádní rozvědka – na prvním místě Tvrdíka samého. Zeman na Hradě tomu pak už jen poskytuje krytí.

■ Martin Hála

No, to nevím, jestli se to dá postavit takhle natvrdo, ale rozhodně je to dost jednostranná záležitost – jistě je, že čínská strana má tento vztah zcela pod kontrolou. Celá ta družba se odehrává v čínské režii a ani to jinak nemůže být – Tvrdík v Číně nemůže sám fungovat bez čínské logistické podpory, nepochybně soudružské a nezištné.

To vypadá, jako kdyby si Českou republiku za účelem podnikání propachtovalo pár dobrodruhů, kterým dělá stafáž zhrzený hradní narcista. To je šilené. Jak na tvůj článek reagovala tuzecká média?

Nijak.

Veřejnoprávní televize, rozhlas, noviny – nikdo na to nereagoval?

Nikdo.

To je možná ještě šilenější, než to, co se děje na Hradě. Čím si to vysvětluješ?

Já tady léta nebyl a je to pro mě velké překvapení, protože to je bezpochyby velmi závažná věc. Jestliže prezidentův poradce a jeho firma má vazby na čínské vojenské zpravodajství nebo jsou přímo jeho součástí, tak je to krajně nestandardní věc a člověk by čekal, že se k tomu politická reprezentace nějakým způsobem postaví, nebo se k tomu nějak vyjádří. Ale možná, že už je zdejší prostředí na takové nestandardní věci zvyklé: když může na Hradě leta fungovat kancléř, aniž by měl bezpečnostní prověrku, poradcem prezidenta být jednatel pobočky Lukoilu a jeho mluvčí novinář z Haló novin... Česká společnost otrnula, toleruje věci, které by podle mne dřív způsobily velký rozruch. Obávám se, že se nám do budoucna tahle apatie nevyplatí...

Co je čínská armáda za spolek – mafie kontroloující ohromný byznys, včetně černého trhu živící se kradením softwaru a technologií, armáda hackerů s vojensko-podnikatelským záměrem, stranická základna...

Armáda je podstata čínského státu, což je obtížné představit si z evropského hlediska, zvlášť třeba teď, když máme profesionální armádu, která má omezené

a socialismem, a Čína je jeho nejdůležitějším bojištěm. To je nesmysl. V Číně naopak funguje takový ten „pravý“ drsný kapitalismus popisovaný Marxem v polovině 19. století, který není omezený demokratickými mechanismy a volbami, zatímco demokratický kapitalismus, který je dnes na Západě, se za těch sto padesát let od Marxe zcela proměnil, už jenom pouhou volební aritmetikou – když má tolik lidí volební právo, tak si dřív nebo později prosadí své zájmy, i když to chvilku trvá. Západní kapitalismus je dnes synonymem pro sociální stát, kdežto v Číně funguje drsný, silně vykořisťovatelský systém, v mnoha ohledech podobný tomu, jaký ve svých románech zachytil Marxův současník Dickens. Tenhle systém má díky globalisaci celosvětový dopad a ovlivňuje i další osud sociálního státu v Evropě. Jedním z důvodů, proč je dnes evropský sociální stát tak nahlodaný, je že nedokáže konkurovat čínskému kapitalismu, který je bez sociálních a ekologických nákladů v některých oblastech brutálně efektivní. Jen na základě prosté ekonomické konkurence se tento systém začíná pomalu promítat do Evropy a vlivový nástup Číňanů v Česku tomu může jen napomocet. To je má největší obava, že ty systémy se začínají přibližovat. Čína je úžasná civilizace, který jsem kdysi naplno propadl a fascinuje mě dodnes, ale v tom systému, co dneska panuje na čínské pevnině, bych teda opravdu žít nechtěl. Naproti tomu třeba Tchaj-wan, kde žije stejný Číňané, ale v jiném systému, je hrozně příjemná země, kam rád jezdím a dokázal bych tam žít.

Problém Číny ale podle mne spočívá v tom, že Dickensovský kapitalismus 19. století byl otevřený, neustále se vyvíjel, zatímco čínská komunistická strana se podobnému vývoji brání. To podle mne dřív nebo později povede k zhroutilí celého systému, ať už ho budeme nazývat byrokratickým kapitalismem, nebo komunisticko-otrokářským státem.

Souhlasím. To byla podle mne největší chyba Marxe, který v mnohém ohledu vypracoval správnou analýzu tehdejší společnosti, ale nevzal v úvahu, že ten systém se může vlastními mechanismy dál vyvíjet v situaci, kde je zajištěna elementární vláda zákona. Jakmile se jednou otevřel mechanismus voleb, který sice původně nezahrnoval všechny, ale jakmile to jednou otevřeš a máš vládu zákona, je respektovaná ústava a nezávislý soud, tak se systém pomalu ale jistě otevře, a těch lidí, kteří jsou v té spodní části společnosti, je vždycky víc, než těch nahoře, i když jsou ti bohatší vždycky vlivnější – když porovnáš dnešní Evropou s Evropou Karla Marxe, tak to je nebe a dudy. Myslím si, že Karel Marx by byl dneska v Německu nebo ve Francii docela spokojený. Rozhodně víc než v Pekingu.

Člověk, který je jako poradce na pražském Hradě, je jeden z těch, kteří otevření čínského systému zařídí.

V podstatě ano. Skupina, která sem skrz Zemana a jeho spolupracovníky proniká, reprezentuje ty síly, kterým uzavřený systém, bez demokracie, vyhovuje. V situaci, kdy se v českém prostředí stále častěji ozývají různí oligarchové s tím, že nejlepší je osvěcený diktátor, si možná mezi sebou docela dobře rozumí. Když Zeman na své loňské návštěvě v Číně prohlásil, že přijel do Číny učit se, jak stabilizovat společnost, tak to možná myslel i vážně.

Petr Placák

Když z nebe prší mentalita KGB

13. října mají nizozemské úřady zveřejnit závěrečnou zprávu o přičinách neštěstí tragického letu MH 17 sestřeleného loni nad východní Ukrajinou. Bohužel k dosud známým informacím lze stěží očekávat nová fakta, údaje nebo dokumenty, které by vyvrátily menší či větší spekulace provázející všechna neštěstí, u kterých ne všechny zainteresované strany či strana mají zájem na co nejpodrobnějším objasnění. Dokud tento stav bude přetrvávat, pole pro různé fantasmagorie bude dále otevřené a pravděpodobně se dočkáme i některých zcela nových. Zabrousíme-li do historie, u letu KAL 007 trvalo deset let, než Mezinárodní organizace pro civilní letectví (ICAO) vydala závěrečnou zprávu, která i přesto stále obsahuje několik bílých míst.

1. září od sestřelení KAL 007, jihokorejského Boeingu 747, uplynulo 32 let. Zahynulo při něm všech 269 osob na palubě. Výročí není kulaté, snad proto ho nikdo nevzpomněl a problém bez jakékoli připomínky. Za těch 32 let se přirozeně stalo mnoho věcí. Zanikl tradiční komunistický blok, skončila studená válka (alespoň dle historiků), světovým hegemonem se staly Spojené státy, alespoň do doby, než je to unavilo. Rozpadl se Sovětský svaz a vznikly nástupnické státy v čele s Ruskou federací. Pro objasnění osudu KAL 007 byl tento historický okamžik vpravdě přelomový. Pojďme si připomenout, co se dle dnes dostupných informací oné noci nad Japonským mořem odehrálo.

Boeing 747 korejských aerolinií odstartoval 31. srpna z aljašského Anchorage na pravidelné lince do

Soulu. Měl letět letovým koridorem kopírujícím sovětské dálkovýchodní pobřeží s poloostrovem Kamčatka. Na své cestě překročil mezinárodní datovou hranici, co však bylo významnější, již od počátku se odchýlil od plánovaného kursu, přičemž s přibývajícím časem se odchylka stále zvětšovala. Pozdější simulace prokázaly dvě různé možné souhry okolností, za kterých si posádka svého omylu nemusela být vědoma. V důsledku navigační chyby tak neletěl po plánované cestě, nýbrž přeletěl jižní cíp Kamčatky a do vzdušného prostoru SSSR vstoupil opět nad Sachalinem. Sovětské radary zachytily již první průlet nad Kamčatkou, ovšem vyslané letouny nebyly schopné Boeing nalézt. Neměly na to moc času. Palivo v bojových podmínkách stačilo na jednotky desítek minut letu a civilní Jumbo se zanedlouho vrátilo do mezinárodního vzdušného prostoru. Když se do sovětského prostoru vrátilo nad Sachalinem, situace se zdála být jasná. Identifikací se nikdo nezdržoval, cíl bylo třeba zničit. To se nakonec také stalo. V 18:26:02 koordinovaného světového času detonovaly dvě řízené protiletectvé rakety z letounu Su-15 majora Osipoviče, v 18:38 letoun zmizel z radarů a zřítíl se do moře poblíž ostrova Moneron. To všechno víme dnes. 1. září 1983 to ovšem bylo pečlivě střežené tajemství Sovětského svazu, který věřil, že u toho také navždy zůstane.

Když letadlo nedoletělo do cíle, Sověti mlčeli. Dvanáct hodin po sestřelu tisková agentura Sovětského svazu TASS vydala zprávu, že sovětským vzdušným prostorem nad Sachalinem proletěl neidentifikova-

ný letoun bez rozsvícených pozicních světel, který pokračoval dále v letu a o jeho osudu jim není nic známo. Jak se později ukázalo, jednalo se o první z řady lží, kterými Sověti začali zásobovat domácí i světovou veřejnost.

Američané měli poměrně brzy jasno, ale aby to dokázali, museli se uchýlit k velmi nestandardnímu kroku, totiž odhalení kapacit své elektronické rozvědky. 6. září americká velvyslankyně při OSN na půdě této organizace představila světu zachycenou sovětskou vojenskou komunikaci z oné noci. TASS nato poprvé připustil, že letadlo bylo skutečně sestřeleno. Zprávu doplnil o informaci, že letoun ignoroval pokyny stíhacích letounů, výstražné výstřely se stopovkou, že se v jeho bezprostřední blízkosti pohyboval americký výzvědný letoun RC-135 a že další osud letadla mu není znám. Kromě připuštění sestřelu byly všechny další informace opět lživé.

Otázkou dne bylo, kam Jumbo dopadlo a pokusit se případně nalézt když ne přeživší, alespoň jejich ostatky. Bylo zřejmé, že to muselo být blízko Sachalinu. Sovětský svaz promptně zakázal pátrat ve svých teritoriálních vodách.

8. září sovětský velvyslanec v Japonsku předal japonským a americkým záchranným týmům souřadnice, na kterých se překvapivě nic nenašlo.

9. září uspořádal maršál Sovětského svazu a náčelník generálního štábu Nikolaj Ogarkov tiskovou konferenci, na které upřesnil, že soufadnice sestřelu ani dopadu předat nemohou, protože je sami neznají. V japonském moři se rozhořela malá válka pátra-

cích týmů. Jižní Korea coby vlastníků Jumba pověřila Spojené státy a Japonsko pátráním po letounu, což znamenalo, že pokud by se nalezlo v mezinárodních vodách, legálně nakládat s troskami by mohly právě jen Spojené státy nebo Japonsko.

Pátrání se soustředilo kolem malého ostrůvku Moneron, kde Sověti hájili jak vlastní vody, tak bránili v pátrání Japoncům a Američanům v těch mezinárodních. Překážky nabývaly různých podob. Od falešných vlajek a světelných signálů přes nebezpečné manévrování až po odřezávání kotev a sonarů nebo umisťování falešných zdrojů elektronických signálů na mořské dno. Civilní loď musely být chráněny vojenskými, takže došlo i na radarové zbraňové zaměřování a vzájemné vtulníkové potýčky. Vrcholem byl asi nízký přelet sovětských strategických bombardérů Tu-22M, které měly nést atomovou výzbroj. Dle později odtajněných memorand sovětského politbyra mělo „simulované pátrací úsilí zmást USA a Japonsko. Tyto aktivity budou ukončeny podle zvláštního plánu.“ „...Nalezené záznamníky letových údajů se rozhodně nedoporučují předat ICAO...“ „Skutečnost, že záznamníky jsou v držení SSSR, má zůstat v utajení...“ „Podnikli jsme všechny kroky potřebné k tomu, aby ani v budoucnu nedošlo k odhalení této informace.“ Z prosincových memorand vyplývá, že SSSR neměl nikdy v úmyslu uvést na pravou míru jak vlastní lži, tak zveřejnit zásadní fakt velmi dobré vědomosti lokace vaku, jeho nalezání, prozkoumání a nakonec i vyzvednutí černých skříněk. V devadesátých letech potápěči povolání tehdy speciálně ze Sevastopolu potvrdili, že k vaku se poprvé potápěli 15. září, přičemž jim bylo známo, že již před nimi prozkoumali vrak potápěči vojen-

dokončení na straně 8

K uprchlické krizi: Nutné změny v Evropě

Komentář z Vídně

Postoj předsedů vlád států Visegrádské skupiny vůči uprchlické krizi se mnoha Rakušanům jeví jako provokace. Podstatný výrok Bohuslava Sobotky k věci lze vzhledem k jeho vnitřní logice chápat jako vtip: Srovnání uprchlických vln z Maďarska, Československa a Polska před pádem železně opony do Rakouska s nynější situací je prý nevhodné. Požadavek na Visegrádskou skupinu, aby teď dokázala ze své strany solidaritu s uprchlíky a aby akceptovala kvóty na jejich rozdělení po Evropě, je podle pana Sobotky proto zcela chybný. Proč? Pozor, pointa: Rakousko prý tenkrát přijímalo české a ostatní uprchlíky dobrovolně, nikoli kvůli jakési kvótě – chachacha! To jsme se vynasmáli.

Nejen u tohoto tématu se evropská politika odehrává na úrovni špatných vtipků. Cíl předsedů vlád zdá se spočívá ve snaze, udělat z kolegů druhých států blbce, které se úspěšně podařilo přetáhnout přes stůl, a pak se nechat oslavovat vlastními voliči respektive bulvárem. Kdokoli za těchto okolností provede cokoli dobrovolně, jako že například přijme uprchlíka, je automaticky debil. Nejpozději za pár desetiletí to dostane na tácu, když země, které kdysi čerpaly z výhod otevřených hranic, zamknou vlastní vrata a prohlásí, že na nějaký cizí problém s rozmístováním uprchlíků kašlou.

Přítom je zřejmé, že Dublínská dohoda, podle níž má azylové řízení vést ten stát, skrz který uprchlík do Evropské unie poprvé vstoupil, nemůže fungovat. Aby se tak někdo dostal do Rakouska, musel by ze Sýrie přiletět letadlem nebo využít transportních zařízení dálné budoucnosti. Takovéto byrokratické detaily ra-

kouskou vládu do nedávna také moc nezajímaly, naopak se ještě před rokem stavěla proti kvótám a společně s vytrvalostí a urputností Řecka a Itálie, posléze chvilí i Maďarska.

Že právo na azyl spadá pod lidská práva a je definováno Úmluvou o právním postavení uprchlíků OSN, a že by se právě Evropská unie měla svým přístupem k lidským právům lišit od různých diktatur a teroristických organizací, o tom ani rakouská vláda dlouho moc nemluvila. Snad ze strachu z krajní pravice, jejíž postoj byl vždy nebezpečně jasný: Každý cizinec, a hlavně každý muslim, představuje nebezpečí pro naše děti. Na kocábky převaděčů těžká děla, myslíte na děti! Argument, že přístěhovačce vlastně potřebujeme, protože by jinak hrstka rozmazlených blondatých dětí musela utáhnout naši stárnoucí společnost, na voliče většinou nefunguje, a skutečnost, že uprchlíci, kteří mají na cestu až do střední Evropy, pochází většinou z vyšších vrstev a jsou tím pádem třeba i vzdělaní, vyvolává v blbovi spíše hrůzu než respekt.

Ale vraťme se k rakouské sílící pravici. Léta, ne-li desetiletí, bojovala FPÖ za podpory svých bulvárních orgánů proti „bruselskému centralismu“ a za sebeurčení jednotlivých států. Dnes je nejednou všechno jinak: pravice vykřikuje, že má Brusel tvrdě zasáhnout proti všem státům, co nechtějí přijímat uprchlíky, a že „Unie“ prý zas jednou dokazuje svou neschopnost při řešení naléhavých problémů.

„Unie“ však bohužel neexistuje. Jsou tu spíše zas jednotliví předsedové jednotlivých států a vlád, kteří opět – jako naposled při krizích v Řecku a na Ukraji-

ně – prokázali, že nejsou ochotni a tudíž ani schopni, řešit společné problémy společně a ve smyslu obyvatel Evropy. Jako výsledek těchto regionálně nacionálních neschopností paradoxně vzrůstá nevrostlost vůči Evropské unii, což posiluje nacionalismus a tím pádem i ty zmíněné národní neschopnosti v evropských otázkách, a to zas – ad nauseam. I v České republice se určitě brzy najde téma, při němž si pan Sobotka vzpomene na internacionalistickou tradici sociální demokracie, a pak bude žádat o evropskou solidaritu. Ale dnes, dnes at si prosím řeší každý stát své problémy samostatně.

Mezitím pozorujeme v Rakousku překvapivou vlnu soukromé ochotnosti. Často vyvolávaná „občanská společnost“ se probudila a pomáhá při zaopatření uprchlíků, zatímco stát je přetížen (anebo si na to hraje, aby jich nepřišlo ještě víc). Lidé, kteří nad slovem politika mávají rukou, jezdili svými auty mezi Budapeští a Vídní, a aby se z nich nestali převaděči, nechávali uprchlíky přejít přes hranice pěšky.

Taková angažovanost působí na dojem a je i nutná, lze na ni však najít i skryté stinné stránky. Slavoj Žižek v jednom komentáři pro americký měsíčník In These Times nedávno poznamenal, že se liberál může lehce zalíbit sám sobě při hře na „krásnou duši“. Kdo požaduje, aby Evropa otevřela své brány dokořán, smí se cítit dobrým člověkem, a to poměrně zdarma. Vi totiž, že „zlí politici“ takové scénáři stejně nepřipustí, mimo jiné proto, že by to byl dar pro krajní pravici.

Nicméně lidé dorazivší do Evropské unie činí od začátku „krize“ necelě 0,1 procento unijního obyvatelstva. Pro srovnání: v malíčkém Libanonu to je 25

procent. Stejněměrné rozdělení uprchlíků podle počtu obyvatel a výše HDP jednotlivých států Unie, spojené s finanční podporou, by tedy nemělo žádný stát nijak zahltit, ani co se trhu práce, ani co se integrace týče. Kvóta je tedy racionálním řešením. „Dobrovolnost“ by zůstala zachována, ovšem (více)měně) pouze ze strany uprchlíků. Kdyby ale nějaká země cítila potřebu dávat najevo, že zachází s uprchlíky jako se zvířaty, aby jí přes hranice nikdo nelezl, tak by v té zemi nechtěli žít ani autoři tohoto komentáře. Státy Evropské unie se dávno shodly na opravdu minimálních standardech azylového řízení, at se tedy všude dodržují.

Zároveň je pravda, že je nutné, držet uprchlickou migraci v jistých rozumných mezích. Toho však nedosáhneme ani stavěním nových železných opon ani krátkozrakými investicemi do vojenských zásahů proti převaděčům. Daleko víc než na zaopatření již dorazivších uprchlíků budeme potřebovat silnou a jednotnou Evropu, mluvící v zahraniční politice jedním hlasem.

Taková Evropa by pak musela investovat do hospodářského a sociálního rozvoje v Africe a v arabském světě; musela by vyvinout politický tlak na bohaté země Perského zálivu, jež se doposud brání přijímat uprchlíky ze svého regionu; musela by rozumně zasáhnout do boje proti IS, a hlavně diplomaticky zatlačit na Turecko, jež k posilování IS dlouho jen přihlíželo a teď po prohraných volbách strany prezidenta Erdoğanova bombarduje hlavní kurdskou PKK, která nedávno zachraňovala Jezidy a téměř beze zbraní klade islamistům efektivní odpor. Obléhání kurdského města Cizre na vlastním území, vlny zatýkání opozičních politiků atd. zde ani nezmiňujeme.

Bohužel silná demokratická Evropa neexistuje. Jsou tu jen regionálně nacionální vtipálkové, kteří nezvládnou nic. To bychom měli změnit.

Anatol Vitouch, Ondřej Cikán

Vídeň, (Die Gruppe)

Michal Matzenauer se narodil 20. 11. 1947 v Praze. Mládí prožil ve Vsetíně a potom přišel zpět do Prahy. Mezi léty 1975 a 1990 pracoval na maringotce po celých Čechách u geologického průzkumu vod podzemních moří. Byl členem Křižovnické školy čistého humoru bez vtipu. Maluje a kreslí dočasně ve svém ateliéru na Nuselských schodech. Básně vydává v nakladatelství Dybbuk, poslední sbírkou jsou Ostrovy v hlavě (2013). Svě obrazy vystaví známý malíř, kreslíř a básník Michal Matzenauer v Galerii Novoměstské radnice na výstavě s názvem Obrazy (Věřte tomu nebo ne).

Věřte tomu nebo ne

Michal Matzenauer

Jak se mám vyznat v něčem, co soudný člověk dával dohromady 40 let a mně je třeba zrovna těch 40 a mám na to vlastně jen pár chvil? Asi zhruba tohle si jeden často vybaví, pokud ho už pustila puberta a ještě ho nechytlo něco horšího, třeba dojem, že je dostatečně erudován.

Nad většinou současné umělecké produkce se ale takové rozpaky rychle rozplynou. Ne proto, že se jedná o umělce mladé věkem, ale proto, že se pomocí grantů a zakázek věnují zadaným, odkudsi vyžádaným tématům, vybraným podle očekávané obliby, promýšlí je a pracují na nich jen po krátkou dobu. Takové dílo si rychle a snadno nachází své publikum – spěchající, povrchní a zaměstnané stejným způsobem. Tak vypadají instalace třebas zdánlivých rivalů Davida i Černého (Goethe i Kafka). Převaha přemýšlivého a citlivého tvůrce se mezi kolem přecházejícími konzumenty vtípí a la sv. Václav koněm vzhůru nebo socha z klíčů, neprojeví. Od akademiků se podobně valí od osobnělé práce podobného stíhu, do mělka zjednodušené ovšem bezvadně kryté formální systematikací a metodičností. Recepty a návody na všechno a referáty o všem.

Kdo si troufne zastavit se třeba před obrazy Michala Matzenauera, uvedomí si několikery smysl jednoduchosti a usilování o ni. Přemýšlení o vlastních tématech, vlastní hlavou a z vlastní zkušenosti vypadá před současnými umělci i akademiky jako bláznkovitý amatér. Platónův Sókratés ovšem k těmto poznámenavá houbovitěmu Faidrovi, že by mu přišlo k smíchu, aby se věnoval čemukoli jinému, dokud neví, co je sám zač. Alotria – jiné

problémy – přece zaměstnávají jen vtipálky a dekoratéry, všeználkovstvím se projevuje přemíra profesionality, snaživost a svého druhu nešťastná povaha. Sókratem inspirovaný člověk hledí zkoumat podle nápisu v Delfách přede vším ostatním sám sebe, jestli je „nějaké zvíře nad Týfóna zavilejší a sotpivější, či tvor krotší a jednodušší, od přírody účastný jakéhosi božského a nesoptivého úředu.“

Spět k jednoduchosti lze zpusoby na hony od sebe vzdálenými. Když demagog a sofista zlotřile zjednodušuje, aby utáhl publikum, kam chce, pak není problém nechat třebas zmizet podstatné rozdíly. V úvahách o okolním dění se nechají účelově zmizet rozdíly mezi Západem a Východem, normalizací a dobou po roce 89, mezi EU a RVHP, podle toho, co se komu zrovna hodí. V umění je to s úsilím o jednoduchost nebo zjednodušení dosti podobné. Každodenní potýkání se s tím, co se před člověkem ukazuje a stále pokusy být co nejvíc při sobě, aby tomu vynořování jasně porozuměl a odpovídajícím způsobem ho vyjádřil na jedné straně. A na druhé efektní výtvoř, které podle slov svých autorů, většinou umělců školných, mají významů, co si kdo vymyslí a na první pohled jsou jen nepřehlédnutelně nápadné. Napadnou kolemjdoucího a zavedou ho do hovoru se sebou. Když je autor hloupý, jejich řeč je blbá a rozhovor s nimi lze vést tedy jen o blbostech a blbě. Potom se člověk cítí, jako když se dá do řeči s blbcem a stydí se, že žije hovor na blbě téma.

Jinétoje,kdyžsejedenavěcživotauměníprostě. V Michalových obrazech a kresbách se člověk potká s motivy, kterých není moc a jsou sym-

bolické, tedy hodí se k sobě, jak naznačuje původní význam tohoto starořeckého slova. Jsou to také motivy dávné: hlavy (podobné minojským plastikám), oči, vozíky, zdi, ideální tvary geometřů. Barvy jsou také z nejzákladnějších. Matzenauerovy tváře a hlavy, obrazy, vozíky a zdi jsou výrazně jednoduché, nezjednodušené symboly. Jsou podány čistě, prostě a velice osobně, takže kdo se na ně chytí, může k nim najít obdobné symboly vlastní. Zdá se, že jde o totéž, jako kdysi u nápisu v Delfách: GNŌTHI SEAUTON – poznej sám sebe. Tohle poznání musí jít jaksi oklikou, tedy prostřednictvím symbolů a sledováním jejich působení uvnitř. Opakování symbolických motivů i to, jak se na obrazech prostupují, není příznakem vyčerpání a nedostatku inspirace, ale spíš svědčí o tom, že vyjádřit se je možné i několika málo znaky. Proměny tvarů a barev, které na sebe těch několik základních několik motivů bere, zase dávají vědět o tom, že skutečnost jimi nahlédnutá není statická. Pohledem na symboly se nedíváme do zrcadla, ani nezáíráme na objekty úcty. Díváme se na něco, co roztržiténé vnímání tisíců předmětů vrací k několika málo projevům základních tvarů a nejstarších zkušeností. Je možno se vyjádřit stejnými symboly o skutečnosti, která se mezitím proměnila? O tom je Matzenauerova osobní abeceda několika symbolických tvarů.

Starý symbol nebe a království nebeského je na obrazech M.M. ovšem také jako veselá hostina, koncert, vernisage, symposium. Hrajou už tady a teď Michalovi Muzikanti k poslechu i tanci.

Novoměstská radnice, p. o., Karlovo ná-

městí 1/23, Praha 2, Galerie v přízemí

Kurátor výstavy: David Bartoň

Termín výstavy: 17. 9. - 16. 10. 2015,

Otevřeno: út - ne 10 - 18 hod

Vstupné: plné 50 Kč, snížené 20 Kč, rodinné 100 Kč

pokračování ze strany 3

necké armády UPA, tak ta měla na svědomí jistě spousty zločinů, které ovšem Mocek vidí zcela mimo kontext naprosto zoufalého postavení Ukrajiny mezi dvěma totalitními režimy, z nichž ten na východ od ní měl do vypuknutí války už na svědomí smrt milionů Ukrajinců. Jestli se tedy máme něčeho obávat, tak manipulativních textů Mocka a jemu podobných, kteří po vzoru desítky let trvající komunistické propagandy vydávají oběti za pachatele a pachatele za oběti.

Obdobně vyšínutý pohled na svět jako na boj zlého Západu (a jeho spojenců, Ukrajiny nebo třeba Japonska) proti bitému Východu (Orientu) čtenářům v zářijových *Literárních novinách* předestřela Tereza Spencerová. V článku *Prázdná gesta Západu* hájíla čínskou vojenskou přehlídku v Pekingu a účast českého prezidenta na ní slovy: *Obecně vzato, je ovšem zásadní otázkou, proč by měl někdo Čínu za oslavy vítězství nad fašismem vůbec kritizovat. V Asii se neodehrál žádný holocaust, ale co do počtu obětí a zvěrstev si japonská armáda s tou německou v ničem nezaadala. Čína nebyla ve druhé světové válce agresorem, neprolévala anglosaskou krev, místo toho vedla národně oslobozenecký boj proti japonskému militarismu*, napsala Spencerová text jako z nějaké propagandistické brožury z doby kulturní revoluce: Pokud by totiž chtěl Zeman oslavit čínské vítězství nad japonským militarismem, musel by se vydat pár set kilometrů jižním směrem: Čína, která vedla boj s Japonskem, se totiž nachází na Tchaj-wanu, kam ji zahrnuli čínští komunisté, kteří čekali za bukem, až se Kuomintang bojem s Japonskem oslabí, aby poté vyčerpané čínské nacionalisty vyřídili sami. Co se týká civilních obětí, tak čínští komunisté následně zahubili v době míru desetkrát víc Číňanů, než Japonci za války. S dědici těchto rudých hrdlořezů se proměnoval Zeman na náměstí Nebeského míru, kde před čtvrtstoletím nechal čínský režim tanky rozjezdit pokojnou demonstraci studentů. Jak může editor listu takové propagandistické bláboly, které stává skutečností zcela na hlavu, vůbec pustit? *Literární noviny* nepatří zbůhdarma bývalému komunistickému propagandistovi Miroslavu Pavlovi. Nebo je to také jedna ze základů CEFC v České republice?

„Přinesla generace mrtvých z náměstí Tchien-an-men Číně svobodu?“ zeptaly se *Lidové noviny* autora básně Krveprolití, čínského spisovatele a disidenta Liao I-wua (LN, 29.9.2015).

Po masakru na náměstí Nebeského klidu si paměť znovu vydobyla prostor. Vznikla například organizace *Matky Tchien-an-menu: sice kapka v moři, ale vytrvale připomínají, co se tehdy stalo*, odpověděl léta v Číně vězněný (a mučený) básník a na aktuální scénický dovětek: nepíše se červen 1989, ale září 2015,

náměstím, kde tekla krev „výtržníků“, se znovu valí tanky, a vojenské přehlídce nepřehlíží jen Si Ťin-pching či Vladimir Putin, ale také český prezident..., reagoval slovy: *Překvapilo mě, že v Evropě existuje nějaký prezident, který chce patřit do společnosti Si Ťin-pchinga. Chce snad i on být diktátorem? Pokud ano, vybral si skvělé místo, kde se učít. Na stabilizaci společnosti má Čína jednoduchý recept: spojení státního kapitalismu a diktatury. V represích máte volnou ruku, můžete umlčet všechny nepohodlné hlasy a diktovat veřejný diskurz. A k tomu peníze podporují vaši neomezenou moc mamonem – skutečný ráj! Navíc, v Číně se teď dává na ožvovování tradice a naši nejkrásnější a nejvěšší tradici je už od dob císařství korupce. Pokud to vašeho prezidenta táhne právě tam, může se přiučit opravdu hodně. Pro českou společnost to ale není moc dobrá zpráva. Potěšily mě nicméně červené trenýrky, které zavály nad Pražským hradem – když si čeští umělci mohou dovolit takový kousek, je to důkaz, že žijete ve skutečné demokracii.*

Žijeme? Ztohoven, kteří Zemanovi na Hradě vyvěsili červené trenýrky, byli obžalováni z trestných činů výtržnictví, krádeže a poškozování cizí věci. Přesně tak to chodilo za normalizace. Občanského aktivistu VanGemunda sebrali na ulici tajně, ještě než vůbec stačil dojít na demonstraci proti Zemanovi (!) a zabránili mu tak v základním právu, které je zaručeno Ústavou. Stejně tak to dělali estébáci před listopadem 89. Poté, co se „tažení proti korupci“ zpolitizovalo, jako kdyby policii opět narostl hřebínek. Místo toho, aby sloužili občanům, kteří si je k tomu účelu platí ze svých daní, začínají se chovat zase jako fízlové, kteří chrání papaláše.

Minulý týden byla Okresním soudem v Ostravě-Porubě odsouzena herečka Národního divadla Moravskoslezského Lada Bělašková ke 120 hodinám prospěšných prací a pokutě 12 000 Kč za to, že měla kopnout do zadku policistu, který brutálním způsobem pacifikoval jejího kolegu Jana Hájka, když chtěl na silvestra před redakcí ČT stáhnout na půl žerdi českou vlajku jako výraz své antipatie k českému prezidentovi, načež na místo dorazily dva policejní tranzity a dvě osobní auta (!). „Jeden z policistů vůči mně nepřiměřeně zakročil. Používal nejen chvaty a hmaty, ale i kopy. Když jsem začal křičet, tak právě Lada Bělašková tam přiběhla a policisté použili nepřiměřené zákroky i na ni a pak nás odvezli na služebnu,“ řekl herec. Kvůli směšné situaci, která by šla posuzovat nanejvýš jako přestupek, se konají policejní manévry a dokonce proběhne i soud. Nezačíná to tu vypadat jako v Rusku Vladimíra Putina, jehož portrét bliká na displeji telefonu Zemanova řídicího orgánu podnikatele Nejedlého?

Ruku v ruce s režimem se zoceluje i veřejné mínění, nebo to je obráceně? Desítky lidí si stěžovaly na dětský pořad ČT Planeta Yó, jehož autoři se snažili dětem vysvětlit, o co jde v uprchlické krizi. „Má tu přistát několik uprchlíků z planety Ne. Na planetě Ne je to od rána do večera horor, proto z ní všichni utíkají – ani se jim nedivím. Tady je jídla dost pro všechny a kráterů máš habaděj. Silnější má pomáhat slabším,“ řekl v pořadu pro děti moderátor Tomáš Kyselka, načež rozružení rodiče zahrnuli stížnostmi Radu pro rozhlasové a televizní vysílání kvůli údajné „proimigrantské propagandě“, která cílí na děti. „Planeta Yó je v současnosti analyticky vyhodnocována. Věc projednáme na konci září na jednom ze zasedání,“ řekl předseda rady Ivan Krejčí. Třeba Rada ČT doporučí, aby místo empatie, tolerance a solidarity veřejnoprávní médium děti učilo nenávidět nepřítele, který nikdy nespí.

Aspoň to ještě někdo dokáže popsat. Podle bývalého ústavního soudce Stanislava Balíka (LN, 14. 9. 2015) *policie i státní zástupci mnohdy zapomínají, že trestní právo je až posledním možným řešením. Pokud se bude rozšiřovat snaha řešit všechno udáním, vyvstane otázka, v jakém že to vlastně žijeme státu. Na dotaz, z čeho snaha „řešit“ vše trestním právem vychází, Balík odpověděl: Je to populismus. Probouzení těch nejhorších lidských vlastností, jako jsou závist a nepřejícnost a v této souvislosti dodal: Vzpomínám na to, komu jsem fandil, když mi jako malému klukovi rodiče četli Bídnyky. Vždy jsem držel palce Jeanu Val-jeanovi, nikdy jsem nebyl javertovec. To ve mně zůstalo a myslím, že by to mělo zůstat v každém. Javert byl jen formalista. Policejní horlivost, snaha všechno řešit jenom trestním právem – nejlépe za situace, kdy znám jenom to trestní právo, nebo pořádně neznám ani je – je neštěstím. Ve společnosti to zasává nedůvěru a obavy, ze všichni, s nimiž přicházíme do styku, jsou zločinci nebo potenciální zločinci. To je přece absurdní. Budete-li to takto pokračovat, může policie jednou vykopnout dveře u naší advokátní kanceláře a hledat můj vysokoškolský diplom, aniž by se předem kdekoliv zeptali, zda jsem skutečně oprávněn vykonávat advokacii.*

Klíčová otázka pro budoucnost této země zní: je zde více Stanislavů Balíků, VanGemundů, Lad Bělaškových, dětských pořadů ČT Planeta Yó, nebo agresivních fízlů porušujících Ústavu a zastydlých svazáků Mocků a Trávníčků, kteří přežijí za každého režimu?

Kissingerův Světový řád

Současný neustávající příliv uprchlíků do Evropy, občanská válka v Libyi, Sýrii, Iráku, fanatické řádění Islámského státu na území obou posledně jmenovaných států a přidružených chalífátů v subsaharské Africe, nový nástup ruské flotily do Středomoří a posilování vlivu Ruska v Sýrii, konflikt na Ukrajině, Čína zvyšující svůj vliv v Jihočínském a Severoččínském moři, Japonsko změnou ústavy posilující svou obranyschopnost, rozpadající se státy Afriky – svět ne-řádu, pohybující se na okraji chaosu. Do tohoto světa vydal v loňském roce bývalý americký diplomat a ministr zahraničí Spojených států amerických **Henry Kissinger** svou poslední knihu ***Světový řád***, vysoce aktuální shrnutí svého celoživotního směřování. Absolvent prestižního Harvardu, vyučující zpočátku a na konci svého diplomatického angažování nejen na své mateřské universitě, nositel Nobelovy ceny míru z roku 1973, odměněný zejména za působení při jednáních s představiteli Vietnamu o ukončení války, která v zemi trvala od roku 1954 do roku 1975, a v neposlední řadě zprostředkovatel diplomatického narovnnání mezi USA a Čínou za prezidenta Nixona.

Svou vizi světového řádu jako jediného možného řešení potenciálních světových konfliktů Kissinger opírá o vědomí, že současný svět je nerozdělitelný, že je to **j e d e n** svět. Základem jeho představy o metodě, v jeho přesvědčení jediné možné formě organizování světa – které musí být nepetržitě – je Vestfálský mír, jímž se uzavřela třicetiletá válka trvající v Evropě od roku 1618 do roku 1648: při několikaletém tehdejším vyjednávání začalo být postupně zřejmé, že mír lze nastolit pouze na základě „vyváženého soupeření“. Mírem byla zakotvena základní rovnost suverénních signatářských států. Vestfálský mír podle Kissingera představoval obrat v historii národů proto, že principy, které nastolil, byly stejně jednoduché jako všeobecné. Stát, nikoliv, dynastie nebo náboženské vyznání, byl prohlášen za základní kámen evropského řádu. Bylo potvrzeno právo každého signatáře smlouvy, aby si zvolil vlastní formu domácí struktury či pořádku a náboženské orientace.

Má-li být zpráva o evropském hledání „koexistence“ úplná, je třeba zaznamenat Kissingerovo ocenění Vídeňského kongresu. Státníci, kteří se shromáždili po napoleonských válkách ve Vídni v roce 1815, byli v radikálně jiné situaci – čelili troskám řádu, který Vestfálský mír nastolil. Vídeňský systém se opíral o tři instituce: o alianci Anglie, Ruska, Pruska a Rakouska, která chránila územní uspořádání kontinentu; o Svatou alianci, společenství panovníků tří států – Rakouska, Německa a Ruska – která měla odvracet hrozby stávajícím institucím. Konečně byla spolupráce velmocí institucionalizována v pravidelných diplomatických konferencích hlav aliančních států s cílem definovat společné cíle a řešit objevující se krise – jakýsi předobraz Rady bezpečnosti v dnešní OSN.

Ideál imperiální náboženské jednoty implikoval, že plně legitimní může být jen jedno centrum moci. To vestfálské pojetí změnilo a zavedlo rozmanitost řady společenství, přijímaných jako realita při hledání řádu. Koncept *raison d’ état* a *národního zájmu* tak představoval první pokus institucionalizace mezinárodního řádu, který existuje dosud. I když bylo 20. století (sice doznívajícím) obdobím převahy evropských kulturních vzorů, dekolonizace a vstup nových mocenských center s rozdílnou kulturní identitou na mezinárodní scénu to počaly měnit.

Hlavní světoví hráči

Když skončila Francouzská revoluce a napoleonské období, Paříž okupovaly ruské oddíly. To pro Evropu představovalo ohromující obraz historického zvratu. Od toho okamžiku počalo Rusko hrát jedinečnou roli v mezinárodních vztazích. Stalo se součástí rovnováhy moci jak v Evropě, tak v Asii, jen zpola přispívající k vyvažování mezinárodního řádu. Vše ruské – jeho absolutismus, jeho velikost, jeho svět objímající ctižádost – stály jako implicitní výzva tradičnímu evropskému mezinárodnímu řádu, založenému na rovnováze a umírněnosti.

Kissinger charakterizuje ruský kulturní vzor téměř drsně: Evropa pojímala svou multipolaritu jako mechanismus, směřující k rovnováze, zatímco Rusko se učilo svému chápání geopolitiky v tvrdé škole stepů, kde nomádské hordy soupeřily o zdroje na otevřeném terénu bez hranic. Rusko vyhlášovalo sice svou svázanost se západní kulturou, přitom se ale chápalo jako obklíčená předsunutá hlídka civilizace, jejíž bezpečnost lze zajistit pouze prosazením absolutní vůle nad jeho sousedy. Car stejně jako čínský císař, byl absolutní vladař, nadaný z tradice mystickou mocí a dozírající na území dobytá kontinentální expansí. Ale carovo postavení se lišilo od postavení čínského vladaře v jedné důležité věci. V čínském chápání moci vládl císař pokud možno klidem svého chování; v ruském pojetí bylo carské vládnutí schopností prosadit svou vůli nevývratným prosazováním autority a působením ohromující velikosti. Čínský císař byl chápán jako ztělesnění čínské civilizace, inspiřující ostatní, aby přicházeli a dali se proměnit.

Svoboda od národa, jazyka, státu

Kissinger dovádí své úvahy až k prahu současnosti, nejzřetelněji při úvahách o islámské kultuře vládnutí. Vznikem islámu v 7. století po Kristu byl svět vystaven volání Středního východu, který vyzývalo k překonání regionálního a světového řádu ve jménu jeho univerzalistické vise. Islám jako expanzionistická myšlenka nebyl podobný žádné jiné historické společnosti své současnosti. Jeho

požadavek časté denní modlitby měnil víru v cestu života, jeho důraz na identitu náboženské a politické moci měnil expansi islámu v úsilí o impérium, ve svatou povinnost. Rychlé šíření islámu přes tři kontinenty poskytovalo důkaz o jeho božském poslání. Přesvědčení, že jeho rozšíření sjednotí lidstvo a přinese mu mír, činilo z islámu náboženství, multietnický stát a nový světový řád najednou.

Území, která islám dobyl nebo přinutil platit daně, bylo pokládáno za politickou jednotu: d a r a l I s l a m. Bylo ovládáno kalífátem, institucí, definovanou zákonným nástupnictvím pozemské politické autority, kterou zavedl Prorok (Mohamed). Země mimo tato území byla d a r a l – h a r b, místy války. Strategie k zavedení tohoto universálního systému se nazývala džihád, povinnost zavazující věřící šířit svou víru bojem. Dar al Islam byl v teorii ve stavu války s dar al-harb, protože konečným cílem islámu byl celý svět.

Duální pojetí světového řádu má ve své ústavě například zakotven Írán, ale sdílí ji i ozbrojené minority v Libanonu, Sýrii, Iráku, Libyi, Jemenu, Afghánistánu a Pakistánu.

■ **Ivan Bukovsky:** Tajná komnata, 2014

Kissinger vidí současné problémy islámského světa, zejména na Středním východě, ve zhroucení postkoloniálních režimů, které nedokázaly mobilizovat obyvatelstvo svých zemí k zavedení efektivně fungujícího ekonoomického pořádku. Obyvatelstvo těchto zemí v zajetí islámské tradice hledělo na stát nikoliv jako na cíl sám o sobě, ale jako na instituci, která má zlepšovat jejich životní podmínky. Pro část islámských intelektuálních elit představovalo od poloviny 20. století významný impuls dílo Sayyida Qutba *Milníky*. Podle autora představuje islám jedinou pravou formu svobody – svobody od vlády jiných lidí, člověkem vymyšlených doktrín nebo „podřadných společností, založených na rase a barvě, jazyku a zemi, regionálních nebo národních zájmech“, čili od všech forem jiných než je islámská vláda. Pro islámské fundamentalisty představují *Milníky* pravdu, která anuluje pravidla a normy Vestfálského mezinárodního řádu. Podle této ortodoxní podoby islamismu stát nemůže být bodem, od něhož se odvíjí mezinárodní systém, protože státy jsou sekulární a tedy nelegitimní. Nezasahování do záležitostí jiných států nemůže být řídicím principem, protože národní loajalita je odchýlením od pravé víry, a proto džihádisté mají povinnost transformovat neislámské státy, tedy dar al-harb, svět nevěřících. Ortodoxie, nikoliv stabilita, je vůdčím principem světového řádu.

S tímto tématem úzce souvisí rozpadávání a hroucení řady současných států, nejen na Středním východě, ale také v Africe. Území bezvládí nebo džihádu se nyní rozpínají muslimským světem a působí v Libyi, Egyptě (Sinajský polostrov), Jemenu, Gaze, Libanonu, Sýrii, Iráku, Pakistánu, Súdánu a v Somálsku. Pokud není možné znovu nastolit řád, široká území jsou vystavena riziku anarchie a formám extremismu, které se organicky budou šířit do jiných území.

Universální hierarchie

Na rozdíl od islámského světa se podmínky pro nastolování forem Vestfálského míru počaly objevovat v období dekolonizace spíše v asijské oblasti. V Asii je stát podle Kissingera pokládán za základní jednotku mezinárodní politiky. Různé národy, které se objevily v postkoloniální éře, prohlašovaly, že budou vzájemně respektovat svou suverenitu a nebudou zasahovat do vnitřních záležitostí jiných. V tomto duchu čelný vojenský představitel Čínské lidové armády, zástupce generálního štábu Qi Jinguo napsal v roce 2013, že primární výzvou současné doby je podporovat „základní principy moderních mezinárodních vztahů stanovených roku 1648 Vestfálskou smlouvou, zejména principy suverenity a rovnosti“. Současně se ovšem objevuje prvek implicitní hrozby. Čína vyhlášíje explicitně a ostatní hráči tamní oblasti implicitně, že použije své ozbrojené síly při sledování svých národních zájmů.

Ze všech koncepcí světového řádu v Asii je Čína nositelem nejstarších, přesně definovaných a vestfálským principům nevjzdálenějších myšlenek. Čína také absolvovala nekomplexnější cestu od staré civilisace přes klasické císařství ke komunistické revoluci a k postavení moderní velmoci. Autor právem předpokládá, že to bude mít hluboký vliv na osudy lidstva.

lézat rovnováhu materiálních a psychologických sil vzhledem k nárůstu vlivu a moci Číny, vývoji v Koreji a jejich důsledcích pro japonskou bezpečnost. Japonsko chce také vyzkoušet užitečnost a věrohodnost svého spojeníctví s Amerikou. Tyto analýzy hodlá provádět pod zorným úhlem tří širších hledisek: pokračujícím důrazem na spojeníctví s USA, přizpůsobením se růstu Číny a spoléháním na vlastní zahraniční politiku.

Pět principů koexistence

Indie je méně definována svými politickými hranicemi než svým podílem na rozmanitosti kulturních tradic. Hinduistická tradice, většinová víra Indie a zdroj mnoha jiných, se nepřipisuje žádnému mytickému zakladateli. Zakládající indická náboženství nebyla inspirována prorockými vise-mi mesianistického naplnění, ale spíše svědectvím o křehkosti lidské existence. V hinduistické kosmologii byl světový řád ovládan nezměnitelným cyklem nepředstavitelné rozmanitosti. Historicky to byla Velká Británie, která proměnila Indii z tříšestí států ve stát jediný. Džaváharlál Néhrú, první předseda indické vlády po dosažení nezávislosti, definoval zásady indické zahraniční politiky, v souladu s klasickými vestfálskými principy rovnováhy moci, jako zásady neangažovanosti. Šlo o pět principů koexistence, zásad, zvaných Panča šila, které odpovídaly zájmům států, jež se snažily vyhnout konfliktům, v tehdy bipolárním světě, rozděleným napětím a konflikty mezi Spojenými státy a Sovětským svazem.

Indický filosofický koncept Panča šila, pět principů koexistence, byl fakticky jen podrobnějším opakováním vestfálského modelu multipolárního řádu mezi suverénními státy. Tak se teprve v této souvislosti dozvídáme, co představovaly implicitní principy Vestfálského míru: vzájemné respektování územní celistvosti a suverenity, vyloučení vzájemné agrese, vzájemné nezasahování do vnitřních záležitostí, rovnost a vzájemný prospěch a mírovou koexistenci.

Na základě solidního mandátu a charismatického vůdcovství může administrativa současného indického ministerského předsedy Narendra Modiho zaujímat nové postoje k historickým problémům jako je konflikt s Pakistánem a potenciální napětí s Čínou.

Evropský přívěšek Asie?

Úvahy o Evropě začíná Kissinger historickou reminiscencí: po druhé světové válce, v roce 1945, žádný evropský stát sám o sobě nebyl schopen zavést nový kontinentální řád. Díky několika málo osobnostem jako byli Němec Konrád Adenauer, Francouz Robert Schuman a Ital Alcide de Gasperi bylo nalezeno řešení. Cílem jejich snažení bylo překonat historické rozdělení Evropy a na tomto základě vytvořit nový evropský řád. Tak začala vznikat dnešní Evropská unie a Evropa začala usilovat o definici vlastní identity. Jedna otázka přitom měla – a v těchto souvislostech má – základní význam: vzhledem ke své historické minulosti kolik rozmanitosti musí Evropa zachovat, aby dosáhla přesvědčivé jednoty?

Avšak teprve když se ocitla v úpadku sovětská moc, stal se svět do jisté míry multipolární. Otázka evropské identity se teprve tehdy plně aktualizovala. A autor v té souvislosti klade další otázky: je ve světě, který směřuje k regionálním blokům, role států stejná jako ve vestfálském systému? Ve světě, v němž kontinentální státní struktury jako Amerika, Čína a možná Indie a Brazílie právě dosahují kritické rozměry, jakou formu dá Evropa svému přechodu do podoby regionální velmoci? A jestliže má Evropa dosáhnout jednoty, jak bude definovat svou globální roli? Podle Kissingera má tři možnosti: prosazovat atlantické partnerství; přijmout stále jednoznačnější roli neutrála; nebo směřovat k nevysslovenému spojení s neevropskou velmocí nebo jejímu společenství. S tím souvisí další otázka, totiž zda se Evropa chce stát aktivním účastníkem výstavby nového mezinárodního řádu nebo se chce pouze spotřebovávat svými vnitropolitickými záležitostmi? Autor na závěr těchto úvah dodává, že Spojené státy mají všechny historické a geopolitické důvody, aby podporovaly Evropu a předcházely jejímu směřování do geopolitického vakua. Spojené státy separované od Evropy v oblastech politiky, ekonomiky a obrany by se pak staly ostrovem odděleným od Evropanů a Evropa sama by se změnila v přívěsek Asie a Středního východu.

Ambivalentní velmoc

Kissinger má nepochybně pravdu, když říká, že žádná země nesehrála tak rozhodující roli při utváření současného světového řádu jako Spojené státy. Skutečnou výzvou pro americkou angažovanost v zahraničí nebyla zahraniční politika v tradičním smyslu, ale projekt šíření hodnot, o nichž Spojené státy byly přesvědčeny, že lidé mají usilovat o jejich zavedení. To plynuo z americké mentality. Už Alexis de Tocqueville ve své *Demokracii v Americe* rozpoznal, co je jejím jádrem. „Puritanismus“, psal, „nebyl náboženskou doktrínou, v mnoha ohledech sdílel nejabсолютnější demokracické a republikánské teorie.“ To byl výsledek „dvou naprosto rozdílných prvků, které jinde byly často ve válce jeden s druhým, ale které v Americe bylo možné spojit a vytvořit podivuhodnou kombinaci. Mám na mysli Ducha náboženství a Ducha svobody,“ dovozuje Tocqueville. Výsledkem byl především koncept presidenta Woodrowa Wilsona, který v řadě vizionářských projevů nastínil ještě během první světové války nové pojetí mezinárodního míru, založeného na směsí tradičních amerických hodnot a na jejich prosazení jako trvalých a globálních. To s malými obměnami podle Kissingera představuje americké pojetí světového

dokončení na straně 8

pokračování ze strany 7

řádu dodnes. Wilsonův koncept hovořil o „sebeurčení“ – každý národ, definovaný jako etnická a jazyková jednota, měl mít svůj stát. Společenství moci, které Wilson v té souvislosti hlásal, bylo později nazváno „kolektivní bezpečností“. Výsledkem Wilsonových myšlenek byla Společnost národů, která byla založena na morálním principu, na univerzálním odporu k vojenské agresi jako takové, bez ohledu na její zdroje, cíle nebo vyhlášenou oprávněnost. Avšak velmoci nespokojené s uspořádáním po první světové válce nebo sledující expansionistické cíle jako Německo, Itálie nebo Japonsko, brzy rozpoznaly, že za porušení pravidel Společnosti nebo za vystoupení z ní nehrozí žádné důsledky. Vznikly tak dva překrývající se a protichůdné řády: svět pořádku a mezinárodního práva, zahrnující převážně západní demokracie, a neregulovaná oblast, vytvořená mocnostmi, které vystoupily ze systému Společnosti, aby získaly větší svobodu jednání. Když Evropa opustila principy vestfálského uspořádání a nebyla ochotná uplatnit sílu k obhájení své morální alternativy, byla pohlcena novou válkou. Wilsonův projekt tak totálně selhal.

Kissinger hovoří o Spojených státech jako o ambivalentní velmoci. Vítězství ve „studené válce“ bylo provázeno jakoby od počátku ambivalencí: Amerika hledala svou duši prostřednictvím morální hodnoty svého úsilí do té míry, že je nesnadné pro to nalézt historickou paralelu. Často byly americké cíle buď neuskutečnitelné, nebo Amerika sledovala strategii neslučitelnou s těmito cíli.

Zřejmě nejvýznamnější v éře studené války byla podle autora éra presidenta Nixona, která počala prolomovat léty ustálenou formu bipolární vlády nad světem, jak se vytvořila po válce ve vztahu se sovětským Ruskem. V roce 1971 Nixon uveřejnil v časopisu *Time* článek, v němž nastínil svou vizi budoucího světového uspořádání. Nixon psal: „Musíme si pamatovat, že v celé historii světa bylo jediným delším obdobím míru takové období, v němž panovala rovnováha sil... Myslím, že to bude bezpečnější a lepší svět, budeme-li mít silné, zdravé Spojené státy, Evropu, Sovětský svaz, Čínu, Japonsko, každý vyvažující toho druhého. Výsledkem jejich zabezpečných ambicí bude rovnováha, nikoliv hra jednoho proti druhému.“

Sem spadá i myšlenka o vztahu Spojených států a Číny, které se historicky teprve nyní zplna účastní chodu mezinárodního systému suverenních států. Čína věřila ve svou jedinečnost a byla plně absorbována svou vlastní realitou. Amerika se také pokládá za jedinečnou a „výjimečnou“ – ale s morálním závazkem podporovat po celém světě své klíčové hodnoty z důvodů přesahujících *raison d'état*. Obě dvě velké společnosti rozličných kultur, vyrůstající z různých předpokladů, procházejí fundamentálním domácím přizpůsobováním. Zda se to změní v soupeření nebo v partnerství, bude rozhodujícím způsobem

utvářet vyhlídky na světový řád 21. století, soudí Kissinger.

Nové technologie a světový řád

Vyvinutí jaderných zbraní změnilo podmínky ustavování světového řádu zásadním způsobem. Všechny americké administrativy měly podle autora povinnost navrhovat své mezinárodní strategie jako na strachu založenou koncepci odstrašování, neboť použití nukleárních zbraní by vedlo k takovým ztrátám, že by to zna-

zerách tradičních doktrín lineárních válečných operací proti nepřátelským územím. Guerillové síly, které nehájí žádné území, se mohou soustředit na působení ztrát a podlamovat politickou vůli veřejnosti za pokračujícího konfliktu. Stojí za to poznamenat, že to byli Lenin a Mao ce-Tung, kteří vyvinuli teorii partyzánské války do podoby války neznající žádná omezení, jak uvádí Carl Schmitt ve své *Teorii partyzána*. Zvláště v Maově pojetí se nepřátelství stává absolutním: rasové nepřátelství vůči bílé-

space) se stal strategicky nepostradatelný. Odstrašování, které v případě jaderných zbraní má formu vyvažující síly, se nedá použít jako přímá analogie, protože největší nebezpečí je útok bez varování, který není možné odhalit, pokud k němu nedojde. Také není možné založit odrazování v kybernetickém prostoru na symetrické odvetě jako v případě jaderných zbraní. Podle Kissingera je proto třeba vypracovat novou teorii odrazování a strategickou doktrínu pro podobné kybernetické konflikty.

■ Ivan Bukovsky: Vyzývání Antona, 2013

menalo ohrožení civilizovaného života. Avšak jak se zbraně šířily do stále většího počtu rukou, stával se koncept odstrašování stále méně účinný a odrazování stále méně přesvědčivé. Stávalo se čím dál nesnadnější odhadnout, kdo odrazuje koho a s jakými úmysly. Proto se stalo nejlepší a pravděpodobně jedinou cestou, jak předcházet schopnosti vyvíjet jaderné zbraně, zamezit vývoj obohacování uranu. Výsledkem těchto úvah bylo uzavření komplexní dohody čtyř velmocí s Íránem o dočasném zastavení procesů, které by mohly vést k sestrojování jaderných zbraní ve roce 2015 – dohody, kterou Kissinger ve své knize pouze předvídal.

Kissinger v této souvislosti nalézá paradox, který odhaluje v nových souvislostech slabost významu jaderných zbraní. Asymetrická válka operuje v me-

mu koloniálnímu vykořisťovateli, třídní nepřátelství vůči kapitalistické buržoasii, národní nepřátelství vůči příslušníkům okupantské mocnosti, nepřátelství vůči bratru z vlastního národa sílící v dlouhých, rozhořčených občanských válkách. V tomto duchu vede své asymetrické války především současný islám. Kissingerův závěr zní, že v tomto smyslu se technologická převaha, zvláště v jaderných zbraních, mění v geopolitickou impotenci.

Další změnu do strategie ustavování nového světového řádu vnáší technologie internetu. Individuální aktér s dostatečnou počítačovou kapacitou může vstoupit do počítačové domény a zne-možnit nebo potenciálně zničit kritickou infrastrukturu z pozice téměř úplné anonymity. Internetový prostor (cyber-

Problematika nových technologií poukazuje na proměnu lidského vědomí pod jejich vlivem. Jsou tu bezprecedentní faktory jako televize, počítače, „chytře“ telefony (smartphone). Do lidského jednání nepřetržitě zasahuje virtuální svět, prostředkovaný komunikačními přístroji. Otázka je, jaké to bude mít důsledky pro vztahy mezi státy. Tvůrčí politik musí vždy provést nejdříve analýzu toho, kde se společnost nachází – a to je tam, kde se přítomnost setkává s minulostí. Politik musí odhadovat, kam tato trajektorie vede. Musí odolávat pokušení projektovat tvorbu politiky v rámci důvěrně známého, neboť to znamená stagnaci a selhání. Vést společnost z místa, kde se nachází, do budoucnosti, v níž nikdy nebyla, znamená cestu, na níž se výhody a nevýho-

dy budou zdát těsně vyvážené. Internet nás přivádí do éry, v níž se klade důraz na aktuální, a ne na možné, na faktické, a ne na konceptní, na hodnoty tvořené spíše konsensem, než introspekci.

Světový řád v naší době

Podle Kissingera spočíval universální význam Vestfálského systému v jeho procedurální, hodnotově neutrální kvalitě. Jeho pravidla byla přístupná každé zemi: nezasahování do domácích záležitostí jiných států, respektování hranic, suverenita států, podporování významu mezinárodního práva. Slabost Vestfálského systému byla odvrácenou stranou jeho síly, neboť nenabízel smysl svého směřování. Byl zaměřen na metody, uznávání a ochranu moci, ale nenabízel řešení problému generování legitimacy.

Při tvorbě světového řádu se klíčová otázka týká podstaty jeho jednotlivých principů, kde ovšem spočívá základní rozdíl mezi západním a ne-západním pojetím řádu. Ve světě geopolitiky, který byl nastolen jako univerzální západními zeměmi, se podle Kissingera ocitá tento řád v bodě obratu. Jako všelék je chápán globálně, ale neexistuje shoda o způsobu jeho prosazování. Ve skutečnosti koncepty jako demokracie, lidská práva a mezinárodní právo mají zcela rozdílné interpretace. Výsledkem je ne prostá polarita moci, ale svět rostoucích protichůdných realit.

V závěru pak autor vypočítává základní čtyři nedostatky současného uspořádání světového řádu a hlavní výzvy, kterým bude svět muset čelit: *přirozenost státu* jako takového – základní formální jednotky mezinárodního života – se stala objektem řady tlaků a procesů: předně je to diletantismus při jejich zakládání a často i rozklad v důsledku bouřlivých sociálních událostí; v některých částech světa (Afrika, Střední východ) se objevuje fenomén „zhroucených států“; *politická a ekonomická organizace světa je v rozporu sama se sebou*. Mezinárodní ekonomický systém se stal globální, zatímco politická struktura nadále spočívá na národním státu; mezinárodní řád se stále v podstatě zakládá na protichůdných ideách světového řádu a smířování konceptů národních zájmů; schází účinný mechanismus, který by zajišťoval, aby světové velmoci konzultovaly a pokud možno spolupracovaly při řešení důležitých otázek. Na závěr se opakuje již zmíněný nedostatek prostředků prosazování přijatých rozhodnutí. Jde tedy o modernizaci Vestfálského systému obohaceného o současné reality.

Ve skutečnosti jedna pochybnost zůstává: tím, kdo má nakonec v současnosti v rukou ustavení světového řádu a jeho prosazování jsou jen tři klíčové velmoci – USA, Čína, Evropská unie, snad do určité míry také Indie a Brazílie. Zítřek je nejistý...

Václav Mezřický

Henry Kissinger: World Order. Penguin Books, 2014

dokončení ze strany 5

ští. Trosky se nacházely v takovém stavu, až získali pocit, že již před nimi byly úmyslně roztahány podmořskými sítěmi.

12. září vetoval Sovětský svaz rezoluci OSN odsuzující sestřelení letounu.

24. září přišel TASS s informací, že KAL 007 měl původně cestovat i dřívější americký prezident Richard Nixon, CIA ho však varovala, aby letounem necestoval.

Američané s Japonci nakonec prohledali 770 km², ale nenašli nic. Dle sovětského vyjádření pro první zprávu ICAO z prosince 1983 ani SSSR nenašel „žádné pozůstatky obětí, součásti, díly nebo záznamníky letových údajů“. Třebaže Sovětský svaz o ničem nevěděl a nic nenašel, 26. září předal velitel pohraniční stráže Sachalinu a Kurilských ostrovů generálmajor KGB A. Romaněnko v přístavním městě Nevelsk japonsko-americké delegaci 213 kusů bot obětí nestětí, které mělo vyplavit moře. Podle nepotvrzených zpráv byl později popraven. Pozůstalí označili předané boty za autentické.

Po zbytek studené války oficiální sovětská linie tvrdila, že let KAL 007 byl kriminální provokací organizovanou CIA, že Boeing 747 byl na špiónážní misi, neodpovídal na signály zasahujících stíhaček, že dalším účelem letu byl test sovětské protivzdušné obrany a že o místě dopadu nic nevědí.

Jediným pozitivním výstupem tragédie bylo, že Spojené státy uvolnily pro civilní užití svůj zatím pouze vojenský družicový polohový systém, dnes dobře známý GPS, aby se již nemohlo stát, že letadlo loď ocitne mimo zamýšlený kurs, aniž by o tom vědělo.

Až koncem osmdesátých a počátkem devadesátých let v souvislosti s uvolňováním cenzury a nastolením „glasnosti“ se v sovětském tisku začaly objevovat nové dosud nepublikované informace týkající se sestřelu KAL 007. Definitivní obrat však přinesl až kolaps sovětského impéria a rozpad SSSR. Prezident Jelcin nejen potvrdil nález černých skříňek, ale v rámci potvrzení začátku nové éry v mezinárodních vztazích je dokonce 18. 11. 1992 předal korejskému prezidentovi Roh Tae-Woovi. K překvapení Korejců byly prázdné. Data ale nakonec Rusové poskytli ICAO, jak tomu ostatně byli povinni už dávno.

Z dosud nevysvětlených důvodů končí záznam na zapisovačích minutu a 44 sekund po zásahu raketou, třebaže letoun po zásahu prokazatelně letěl ještě dvanáct minut. Černé skříňky definitivně prokázaly, že sovětsští piloti se nejen nepokusili o rádiový kontakt (jak léta tvrdili a jak také byli podle konvence ICAO povinni), ale že piloti Jumba neměli tušení nejen o své kursové odchylce nebo dokonce „špiónážní misi“ svého letu, ale ani o přítomnosti sovětských stíhačů nebo varovných výstřelích. Ještě závažnější byla jiná zjištění vyplývající ze sovětské dokumentace. Z ní vyplývalo, že Rusové se nezdržovali identifikací cíle a pospíchali s jeho sestřelem, protože se báli jeho úniku do mezinárodního vzdušného prostoru. Podle simulací to nakonec nestihli a k sestřelu došlo již mimo sovětský vzdušný prostor. Také se potvrdilo, že Sověti od počátku věděli o pozici dopadu a první pátrací síly do oblasti vyslali 21 minut po odpálení raket, tedy devět minut po zmizení letounu z radaru.

Nejvíce tristní však byl nakonec obyčejný rozhovor majora Osipoviče pro list Izvestija, který Jumbo sestřelil: „Viděl jsem dvě řady oken a poznal, že je to Boeing. Věděl jsem, že je to civilní letoun. Pro mě to ale nic neznamenalo. Je totiž snadné přeměnit civilní letoun ve vojenský.“ Dále potvrdil, že viděl jak pozíční, tak palubní osvětlení, což by u špiónážního stroje bylo v podstatě vyloučené. Na otázku, zda to hlásil svým nadřízeným, odpověděl, že se ho na to nikdo neptal. K varovným výstřelům poznamenal, že neobsahovaly stopovku, takže pochybuje, že si jich někdo mohl všimnout. Podle všeho dnes spokojený penzista je stále přesvědčen, že udělal dobrou věc a že sestřelil když ne špiónážní, tak alespoň letoun na výzvěděch. Major Osipovič však nebyl tím, kdo rozhodoval o sestřelení civilního stroje. Rozhodnutí bylo přijato na nejvyšších místech, a to minimálně na pozici velitele sovětského dálnovýchodního vojenského okruhu generála Tretjaka. Ten se stal později náměstkem ministra obrany. Největší skok zaznamenal generál Kornukov, velitel základny, z které vzlétl major Osipovič. V roce 1998 byl jmenován do funkce velitele ruského letectva. Ironií dějin další z tehdejších aktérů velitel protiletectké obrany dálnovýchodního vojenského okruhu generál Kamenskij se stal později velitelem ukrajinské protiletectké obrany.

■ Ivan Bukovsky: Rozpečetěný čas, 2013

Případ MH 17 se zdá být o poznání jasnější, než případ KAL 007 v roce 1983. Stojí ovšem za zmínku, že memoranda politbyra o úmyslném a vědomém lhaní byly určeny pro generálního tajemníka strany Jurije Andropova, který byl předtím nejdelší sloužícím šéfem nechvalně proslulé KGB. Stal se také prvním generálním tajemníkem, který před tím vykonával i funkci šéfa tajné policie. Současný ruský prezident sice tajné policii nikdy nešesóval, jak se ale nechal slyšet, strávil v ní nejlepší léta svého života. Jeho názory na rozpad Sovětského svazu jsou také dobře známé. Možná na případu MH 17

uvidíme, jak hluboko chce revitalizovat svou praxi z KGB a odkaz a mentalitu Sovětského svazu. Na případu majora Osipoviče je ovšem zřejmé, že setr-vávat v účelových bludech je mnohem pohodlnější i z čistě osobního hlediska. Ať jsou fakta jakákoli, vědomí a svědomí může být klidnější, než kdyby mělo čelit pravdě a přijmout zodpovědnost. To se týká obecně všech autorů a zastánců nejen spikleneckých teorií. Státníci by ovšem měli být schopni snést mnohem vyšší nároky.

Petr Mach

LITERÁRNÍ A VÝTVARNÁ PŘÍLOHA

3 / XXIV

Jak ses dostal k malování?

Moje první setkání s kreslením, na které si pamatuji, začalo nevinně: v pražské zoologické zahradě mi rodiče koupili knihu fotografií *Živíata zblízka*. Byla tam celá řada skvělých zvířecích portrétů, ale nejvíce mne fascinoval rozhlížející se orel. A toto téma, „orel, jak se rozhlíží“, jsem potom zpracovával v mnoha variantách – od tužkových kreseb až po složité barevné kompozice pastelkami, kde se pán oblačných výšin změnil v pestrého papouška, nicméně stále si zachovával ostrý pohled, ostrý zobák i ostré drápy. Rutinu, kterou jsem takto získal a kterou obdivovali nejen příbuzní a známí, ale i frekventanti mateřské školky, kterou jsem tehdy navštěvoval, jsem potom zužitkoval i před širším publikem.

Byly mi asi čtyři nebo pět let, když mne rodiče vzali na besedu s Ondřejem Sekorou v divadélku Říše loutek (i když nevím, jestli se to takto jmenovalo již v té době). Na konci té besedy Sekora vyzval dětské obecnstvo, aby ze svého středu vydalo dobrovolníka, který by také něco nakreslil. I vztýčil jsem se a kráčel k té obrovské tabuli, kde jsem na otázku, jaké téma si chci zvolit, hrdě pravil: „Orla, jak se rozhlíží.“ Sekora ani nehnul brvou (i když potom řekl mé matce, že ho to trochu vyvedlo z míry, protože očekával domeček nebo jiný oblíbený artefakt z dětského repertoáru), předal mi křídou a očekával věci budoucí. A já jsem osvědčil smysl pro monumentalitu a přes celou tu tabuli jsem křídou vystříhl orla v nadživotní velikosti, se zobákem, peřím, pařáty i s orlím pohledem. Sekora potom požádal „rodiče toho chlapečka“, aby za ním přišli, a pravidl po kratší rozmluvě: „Jestli to mohou chlapi vydržít do deseti let, budete mít doma malíře.“

Co rodina, byl tam nějaký vliv?

Nikdo z rodiny k ničemu podobnému neinklinoval. Nicméně když mně bylo dvanáct a půl roku, dostal jsem k Vánocům opravdový malířský stojan. Hned jsem donutil tatínka, aby mi seděl modelem (maminka byla příliš pohyblivá a odmítla mne). Tatínkovou podmínkou bylo, že si u toho bude číst noviny. A tak vzniknul „velkoformátový“ – 70x50 cm portrét s novinami, černou kávou a nezbytnou cigaretou. Výsledek je docela zajímavý, a po více než čtyřiceti letech jsem se k němu vrátil, když jsem začal malovat ahasverovskou řadu – tatínek měl v Terezíně přezdívkou „Ahasver“, zkráceně Ahas, a protože to byl taky takový bludný Žid (bloudil mezi liberalismem a komunismem), tak se mi to krásně spojilo.

On byl pravděpodobně přesnou ukázkou toho, čemu nacisti říkali židobolševik: pocházel z chudé řemeslnické rodiny a později si pracně doplňoval vzdělání. Když byl malý, tak se samozřejmě musel naučit Tóru a ve 13 letech byl přijat mezi muže a tehdy dostal jméno Eliezer ben Jehuda ha Lévi. Nikdy jej ale nepoužíval, byl – stejně jako matka – silně nevěřící. Podobně k víře nevedli ani mě. Ke nějakému spirituálnějšímu poznání jsem se musel později dopracovat sám.

Otec koncentrák přežil. Uvědomoval si potom více své židovství?

S trochou ironie mohu říct, že si ho začal znovu uvědomovat (nikoli ve smyslu náboženském, ale etnickém) v době tzv. Slánského aféry. Tehdy ho totiž vyhodili z Ministerstva informací a osvěty (TOMIO) se slovy: „Otíčku, my víme, že jsi dobrý soudruh, ale jako Žid tady dělat nemůžeš.“ To, a také poměrně hluboký vzhled, který měl do dění kolem procesu se Slánským, ho nakonec vedlo k tomu, že mi v podstatě zakázal vstup do KSČ slovy, že to nejsou komunisti, ale zločinci – on totiž stále věřil v ideály, ze kterých ho vyléčili až Rusové v osmašedesátém, a mám dojem, že na to vlastně o dva roky později zemřel.

Výtvarnému umění jsi tedy zůstal věrný...

Šel jsem na Hollarku, kde mi to sice úplně znechutili, ale na druhou stranu jsem tam získal ty profesionální základy, které jsou skutečně nutné a v některých momentech z toho čerpám dodnes. Nezáviděl jsem to, nadával jsem na to, ale vím, že to bylo důležité. Tehdy jsem se ovšem rozhodl, že s malováním přestanu, přišlo mi to jako věčné patláni se v barvách, ale Duch, Duch to je důležité! Rozhodl jsem se studovat teorii literatury. Asi to souvisí s mým původem, protože Židé jsou národ knihy – furt sedí a hloubají nad významem nejen vět, ale i jednotlivých písmen. Nicméně po maturitě jsem zvolil jinou kombinaci, ještě vraznější: dějiny umění a estetika. Po

roce se ale ve mně probudila vůle zase malovat, tak jsem šel dělat zkoušky na Akademii. Jako domácí práce jsem vyhrabal staré věci, přesvědčený, že jim to tam vyšvihnu, oni poznají, že jsem génius, a bude. Ale oni mě nevzali, což bylo dobře, protože jsem si uvědomil, že je pro to potřeba něco udělat, že je potřeba pracovat, a na podruhé jsem ty zkoušky udělal bez problému.

To bylo na začátku normalizace.

Jo, dostal jsem se na Akademii na poslední chvíli v jedenasedmdesátém a byli jsme poslední ročník, který nebyl přijímaný podle politických kritérií. Už ale bylo cítit, že přituhuje. Naši profesori tomu poměrně inteligentně vzdorovali, nesnažili se z nás udělat komisaře kul-

Grotesce jsem se vždy vyhýbal

Rozhovor s Ivanem Bukovským

tury. Byl jsem u profesora Smetany, což byl úžasný, vzdělaný, jemný, kultivovaný člověk s obrovským pochopením pro naše studentské problémy. Byla to skvělá doba, na kterou rád vzpomínám: jednak jsem mohl malovat, jak jsem chtěl, od rána do večera, a jednak jsem si mohl vybírat budoucí přátele. Dá se říct, že jsme na té škole byli alespoň částečně izolovaní od toho začínajícího šílenství kolem nás.

Co tě ovlivnilo?

Moje štěstí asi bylo, že jsem rozum začal brát v druhé polovině 60. let. To byla zvláštní doba, podivná vlna svobody, která oběhla zeměkouli. Když to zjednoduším, tak to bylo trochu pokračování *beat generation* z 50. let, odpor k válce ve Vietnamu, hippies... Z Ameriky se to vylilo do celého světa, v politice začalo uvolňování a to všechno se odrazilo i v kultuře u nás. Na jaře 1968 jsme měli pocit, že se otevírají obzory, že zažijeme něco nového a prožívali jsme to naplno. Najednou ale přijely tanky a všechno bylo jinak. Já jsem byl tehdy samozřejmě bigbíták, když jsem v pětadesátém slyšel z Laxiku *Satisfaction* od Rolling Stones, tak jsem okamžitě věděl, kde je moje parketa, kam patřím. Ale já jsem neposlouchal jenom Stouny, ale dobře jsem znal třeba i Čajkovského, Beethovena. Toulhe hudbou jsem se vyděloval a izoloval od světa, který byl v podstatě nepřátelský. Dělají to tak dodnes všichni pubescenti, akorát pro nás bylo už jen to poslouchání muziky společensky nebezpečné.

Pouštíš si k práci v ateliéru nějakou hudbu?

Ted už ne, ale když jsem byl mladší (a svobodný a bezdětný), tak jsem si pouštěl k práci Joplunku, Deadrixe, Mayalla, Cohena, Ten Years After a samozřejmě Stouny. Ted bych si pravděpodobně pouštěl spíše Mahlera a Beethovena, občas bych to proložil pro odlehčení Čajkovským apod., jenže jak člověk stárne, potřebuje stále více k práci ticho – prostě „klid na práci“, jak říkali bolševici a jak požaduje Bureš. Dokud jsem byl v Praze, tak jsem kamarádil s Vládou Mišíkem, Vládou Mertou (malou Rebekou jsem vozil v kočárku), Petrem Kalandrou, Jardou Neduhou, Miki Chadimou a hlavně s celou partou C&K Vocal, se kterými jsem spolupracoval na bigbitovém divadle *Čas her a Krajiny duší, krajiny těl*. Ale to je na dlouhé povídání.

Jak jsi pokračoval v malování?

Značná část z nás se obrátila k tomu, co už probíhalo deset let předtím – to byl pro nás začátek našeho uměleckého sebeuvědomění. Někoho ovlivnil více *pop art*, někoho *nová figurace*. V podstatě nás to chránilo, bolševika to moc neprovokovalo – jemu stačilo, když rozeznal, že je na plátně nějaký panák. I když já si o sobě jednou v *Rudém právu přečetl*: Komu slouží toto umění? Odpověď byla jasná: Socialistickému člověku určitě ne!

Na co „Rudas“ reagoval?

Bylo to v recenzi na Výstavu mladých v Mánesu a týkalo se to triptychu *Přechod*, který je teď ve sbírce galerie v Chebu. Kromě mne to tehdy schytl ještě Michael Rittstein.

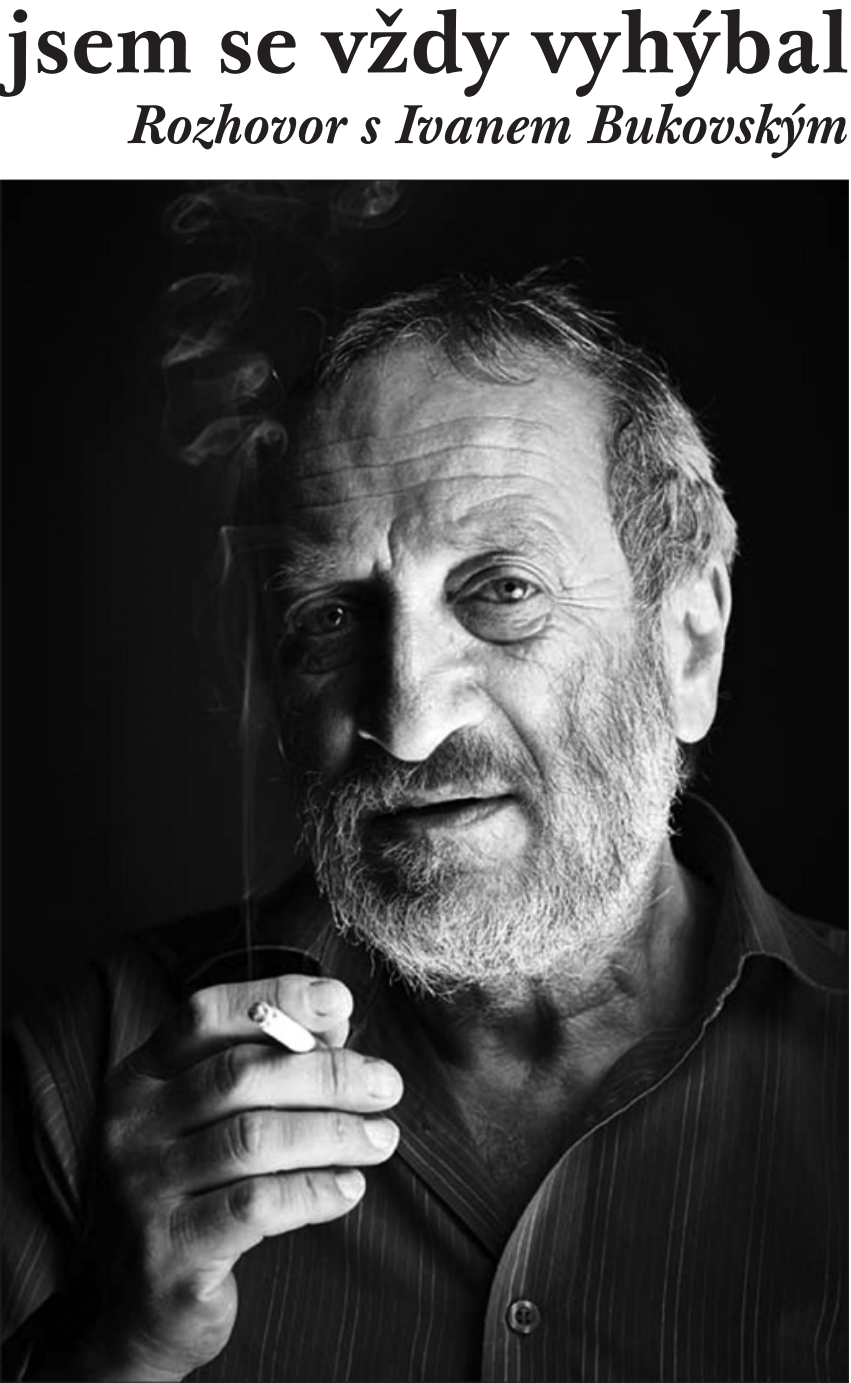
Kam ses vydal ty?

Nejdřív jsem byl ovlivněný tím svým bigbitovým založením, kamarádil jsem se s lidma, kteří dělali kvalitní bigbít, a maloval jsem různé mejdany. Pak ale přišlo zvláštní pozvání. Kamarádil jsem se hodně s Jirkou Sozanským, tvořili jsme tehdy takřka až blíženeckou dvojici, a Jirka povídá: „Proč děláš takový-

hle nesmyslný věci? Pojeď se mnou do Terezína!“ Já jsem měl k těmhle věcem v podstatě až odpor, což bylo daný asi tím, že rodiče o své koncentračnické minulosti prakticky nemluvali a já jsem měl po nich v sobě ten odpor zakódovaný. Ale nakonec jsem si řekl, že by to mohla být zajímavá inspirace a do toho Terezína jsme skutečně v létě 1977 jeli.

Uvědomil sis tam své židovské kořeny?

Je to zvláštní, ale tam a tehdy vlastně ani ne. To na mne přišlo až v třiadevadesátém, když jsem poprvé vystoupil v Tel Avivu z letadla, a okamžitě jsem pocítil: tudy kráčely dějiny! Takové to „volání krve“, ten pocit dávno ztracené „druhé domoviny“, kdy najednou ožívají biblické příběhy a probíhají v současnosti. Žít

■ Ivan Bukovský

bych tam ale nemohl, na to mám příliš hluboké kořeny v Čechách.

Jak to bylo s tím Terezínem?

Co se z toho vyklubalo, bylo pro mě hodně zajímavé. Ta doba pro mě samozřejmě nesla také volbu výrazových prostředků a velice nosným médiem se pro mě stala fotka – ale taky film a televizní obrazovka. Protože to byla média, která skutečnost jistým způsobem zprostředkovávají a vlastně ji formalizují. A navíc ten způsob práce, respektive ten výstup mě přivedl k jakési pozici pozorovatele zvenčí, jakéhosi media cool. V podstatě vědomě jsem se postavil do role nezúčastněného pozorovatele toho hemžení kolem sebe. Co mě zajímalo, byl člověk vystavený jakési mezní situaci, protože v té mezní situaci jsme byli vlastně pořád, i když jsme si to někdy ani plně neuvědomovali. Abych se co nejvíc přiblížil tomu modrošedému svitu televizní obrazovky, redukoval jsem barevnost. Tím se samozřejmě docílovalo také jakéhosi popření té formálně zprostředkované kvazi-reality, protože to, co jsem maloval, nebyly reálné příběhy, reálné výjevy – vznikly často velmi složitým skládáním z mnoha obrazových pramenů tak, abych z toho dostal ten příslušný výsledný dojem, abych dosáhl účinku, kterého jsem zamýšlel.

Karikoval jsi skutečnost?

Ne, někteří autoři se vrhali až do jakýchsi groteskností, dokonce se používá termín „česká groteska“, a to je přesně

ten směr, kterému jsem se chtěl vždycky vyhnout. I když jsem třeba v názvech obrazů používal ironické odkazy, s groteskou to nemělo nic společného, naopak. Byl to spíše intelektuální odstup od věci, který jsem v sobě záměrně pěstoval. V odporu k těm oficiálním požadavkům na tvorbu tady existovaly tendence utíkat zase zpátky k bezpředmětnému umění, jakýsi návrat do 60. let k informelu a počátkům prostorových pokusů, které vyústily v happeningy, takže opět forma ne-uměleckého umění. Ale tohle jsem já nepovažoval za umělecký čin, ale spíše za občanský postoj, který s uměním podle mě nemá nic společného.

Myslíš, že by umění nemělo být politické?

Já tvrdím, že politika do umění nepatří, od počátku jsem byl nedůvěřivý k jakémukoli projevu nějaké vyceněné ideologie. Navíc ono to samozřejmě souvisí i s jakousi duchovní, spirituální pozicí, kterou by umělec měl zaujímat a tudíž jakékoli vnášení časových – jednoznačně časově určených – věcí do umění považuju za škodlivé. Každý umělecký čin by měl mít přesah, měl by se vracet ke kořenům, měl by hledat ve věcech řád a ne vnášet do světa zmatek. Vlastně prostřednictvím umění hledáme Boha v člověku a každý obraz je jakousi modlitbou. Řekl bych, že jsem načerpal takový ten zvláštní existenciální pocit, kdy jsem zjistil, že věci nejsou takové, jak se zdají být, že jsou věci za věcmi, takže jsem se začal zabývat skrytým významem věcných jevů, a to v podstatě byla celá 80. léta. Ty obrazy, které jsou zdánlivě až fotorealistické, jimi ve skutečně nejsou, a ani jimi být nemohou. Navíc já jsem fotku používal skutečně jako inspirační médium, nikoli že bych ji obmalovával. Hledal jsem jakousi expresi z těch hladkých tvarů. Fotka lže a malíř nemůže malovat to, co vidí, ale maluje to, co o věcech ví, co za nimi tuší. Pro mě to bylo úplně jasné: byl jsem pouze vnějším pozorovatelem a svědkem události a nikoli jejích přímým účastníkem. A myslel jsem si tehdy, že to je jediná správná pozice. Skutečně jsem chtěl být jen nějakým seismografem a přenašečem jevů.

Tvoje dnešní obrazy jsou ale rozhodně

něčím jiným, než vybledlou TV obrazovkou...

Byl jsem krásně rozjetý a najednou mi to začalo jít strašně snadno. A to je ošidné, věci se mají přemáhat, překonávat odpor materiálu, odpor všeho. Pokud to jde příliš hladce, je to podezřelé. U mě se to projevilo v druhé půlce 80. let. Najednou jsem nebyl schopný namalovat obraz, který by byl nějakou výpovědí, vlastně to byly jen takové dekorativní panely. Taký se žádný z nich nezachoval, buď jsem je zničil, nebo přemaloval. Až teprve v 89. roce jsem se vzchopil a namaloval pár obrazů, které mi daly nějakou sílu. Předtím jsem měl opravdu tři roky pauzu, kdy jsem se utápěl v totální neschopnosti, v ateliéru jsem kolikrát jenom seděl a nevěděl, jak dál. Ale od jara 1989, kdy se věci začínaly lámat, jako kdybych zase nalezl důvěru v sebe sama: najednou jsem měl podobný pocit jako v osmašedesátém roce.

Že se objevily nějaké nové možnosti? Před chvílí jsi říkal, že politika do umění nepatří...

To, že politika do umění nepatří, je moje osobní přesvědčení, které nikomu nevnučuji. Myslím tím bezprostřední reakci na momentální události, protože to vede k aktivismu, povrchnosti a myšlenkovým plochostem. Koneckonců co můžeš čekat od kluka z židobolševické rodiny, kterého v jeho adolescentním vzdoru formovala atmosféra druhé poloviny šedesátých let a hlavně potom události srpnu '68 a '69. A kterého v jeho nechuti k režimu utvrzovalo lámání charakterů v sedmdesátých letech.

V osmdesátých letech byla situace trochu jiná, a někteří z nás (já také) se domnívali, že je možno vystavovat společně s režimními umělci, že tím dokážeme jejich uměleckou nedostatečnost. Jenže... Zúčastnil jsem se výstavy ke 40. výročí konce války, a když jsem pak viděl, do jakých souvislostí jsem se dostal, bylo mi na blití nejen z té výstavy, ale i ze mne samotného. Tohle selhání, i když „bona fide“ míněné, si vyčítám dodnes. A možná to byla i příčina té krize, o níž jsem mluvil.

A nemyslíš, že vystavovat třeba v synagogách či koncentračním táboře je jistým způsobem „politikum“?

Výstava v koncentráku nebo synagoze je spíše vyjádřením určitého postoje, životního, občanského, společenského, kulturního, nežli prvoplánovou odpovědí na aktuální politická témata. Víím, že je to v některých současných trendech považováno za vhodné či dokonce žádoucí, ale jak jsem už říkal, já tomu prostě nevěřím, považuju to za takový kultivovanější Dikobraz.

Byl jsi v kontaktu s disidentem? Viděl jsem tě na nějaké fotce z bytu v Ječné u Němcových.

Nikdy jsem nepatřil ke klasickému disentu, i když jsem měl mezi nimi celou řadu přátel. K Němcům mne přivedli Milan Kozelka s Věrou Jirousovou (která mi trochu pomáhala a radila s diplomkou a na podzim '76 mi zahajovala výstavu v Divadle v Nerudovce), a musím přiznat, že Jirka Němec byl jeden z nejinteligentnějších lidí, jaké jsem poznal. Jinak jsem si velmi oblíbil „Eunu-cha“ – Mirka Vodrážku, za kterým jsem chodíval do Templovky. Jenže když jsem se odstěhoval z Prahy, tak se ty bezprostřední kontakty zpřetrhaly a ze mne se stále více stával sice společenský, ale poustevník. Když tyhle lidi srovnávám s myslitelnými veličinami současnosti, je mi docela smutno. Zejména když je mi vnucována představa, že třeba takový Bělohradský je „významný filosof“.

Posledními skutečnými filosofy u nás byli Patočka a Machovec.

Účastnil ses koncem 70. a během 80. let nějakých neoficiálních či polooficiálních výstav?

To byly třeba Konfrontace 78 a 83, ale nejvíce si vážím výstavy Terezín 80 – společně s Jirkou Sozanským, Zdeňkem Beranem, Oldřichem Kulhánkem, Lubomírem Janečkou, Petrem Kovářem a Ivanem Dolejškem. Tahle výstava dokázala bolševika rozzuřit k nepřičetnosti. Kromě toho jsem pomáhal organizovat výstavy v Dobříšském kulturním domě, na které se hodně jezdilo, dokud to bolševici (jmenovitě ředitel Středočeské galerie Josef Schlesinger) netřpili.

Zmínil jsi židovské kořeny, kde čerpáš další inspiraci?

Když jsem byl malý, maminka mi místo pohádek vyprávěla řecké báje, takže jsem byl odkojen řeckou mytologií a

pokračování na straně VII

Ruská pěšinka

jeli jsme v autě ponurým lesním stínem
koukalas na mě a já se koukal z okýnka
když v té kocovině v lese spatřil jsem cestičku
vydechl jsem a zašeptal: ruská pěšinka

vy Rusové jste všichni stejní, řekla jsi smutně
v čem je to tajemství vašeho zvláštního instinktu?
proč nemůžeš říct klidně a rezolutně
čím je tak ruská ta tvoje pěšinka

v anglických zahradách ani v buši australské
v deštných konžských džunglích
ani brazilském pralese
nechytí člověka tak právo domovské
ani když v kocovině plouží se

tak jak jsi přišel na to, že pěšinka je ruská?
snad ne proto, že až na to vaše hovno
válejí se tam jenom pytle plné odpadků
sklenice pomlácené a od flašky dno!

smutně jsem mlčel, ne, ty tomu nerozumíš,
cizinko jedna pitomá – tohle je ruský les,
zatímco ty se na světě jen steskem soužíš
já zahrnul jsem na cestu, na cestu do nebes

zahrnul jsem a zmizel s tichou radostnou písní
a pojď si mě hledat, když jsi tak pitomá
na mojí pěšince je neslýchané štěstí
vede však do pekla milá pěšina

černý les umlkl, jako mlčí milenci
tak mlčívají, když jsou unaveni
vchod do něj však hlídají černí plukovníci
taky naši, ruští, no tak promiň mi

● ● ●

Pod modrobílými girlandami
omotaných dřevěných těl
courají ženské vymóděné,
z okna jsem si je prohlížel.

A byl jsem moc rád, protože právě
uběhla minuta snad dvě,
co zlepšili mě, upgradovali
jak snih, co taje na trávě.

Jsem spokojen se špeluňkou svojí,
bydlím v přízemí. Jen jedno...
Když někdo zavolá policii,
tak klepou na moje okno.

V tom okně svítí se celou dobu.
Kde asi ještě klepat mají?
Kdo otevře jim dveře na schody
o třetí nebo čtvrté ranní?

Má milá báječná policie
páreček fízlů mladistvých
v druhém patře se to zase bije
žádají darů královských.

Jsou tady! Tváře takové ruské.
Opatrně – ťuky, ťuky –
klepou na sklo jejich hlavně tulské
či iževské – podle zvuku.

Když pouštím je zase dovnitř zvenku,
chci vidět jejich doklady.
Jak z materské školky premiantka
fízl vytaší pistoli.

Povídám: jsem král z džunglí kamenných,
mé dary jsou celkem malé,
však jako filmy Paradžanova
jsou nesmyslné a milé.

V tu chvíli mi moje bezmoc dojde
i nerozhodnosti břímě
dary fízlů jsou takové plody,
které sotva kdo vůbec přijme.

Když je pustím, zase si vzpomenu,
girlandou venku uchvácen,
na jméno té, té jediné,
co zapadlo mi do srdce.

Králové z barvířského cechu

Kádrový dotazník básníka Andreje Rodionova

Kde ses, Andreji, narodil?

V Moskvě, ve čtvrti Tušino, tam kde žil Lžidimित्रij, „tušinský zloděj“. Ale když mi bylo šest let, přestěhoval jsem se na moskevské předměstí Mytišči, nejspíš jsi o něm slyšel – vyrábějí se tam vagóny metra. Tam jsem pobýval do dvaceti.

Co dělali tvoji rodiče?

Táta žil na Arbatě, pracoval ve Svazu sportovního filmu, ve výrobě. Později toho nechal a přestěhoval se na venkov, kde byl až do smrti. Máma celý život pracuje na náměstí Majakovského v generálním dopravním plánovaní Moskvy. Vede kancelář, která projektuje nové stanice metra.

Co říkali rodiče na tvou bohémskou básnickou existenci?

Žil jsem jenom s mámou, táta od nás v roce 1978 odešel. Že jsem se stal básníkem, se mámě líbilo – nemá ráda faleš a pathos, takže mě bere, když nejsem falešný a moc se nevytahuju.

Dáváš jí číst své básně?

Dětem a rodičům se verše ukazovat nemají.

Co prarodiče?

Praděda z otcovy strany byl mlynář. Narodil se ještě před revoluci v Rjažanské oblasti. Ve třicátých letech mu jako kulakoví mlýn sebrali. Jeho dcera, moje

I na ty svoje dary žalostné
já vzpomenu si zlehounka
když hoši chytají nelitostně
cynickou ožralou sebranku.

Mezi vykulenými ochlobystiny,
mezi novoročními fízly
všechny mé pravdy jsou bezcenné,
pražádné královské dary.

■ Ivan Bukovsky: Dcera Kefeova, 2013

● ● ●

Ne, to město nebylo mé rodné,
nad ním však neznatelný svit měsíce,
šel jsem se projít onoho jarního dne,
kde nebylo stopy po lásce

na cestě ve světle tlumeném
potkal jsem vousáče shrbeného
v modrém kozichu, stříbřitě vybledlém
v kozichu dědy Mráze, co nebyl jeho

jelikož je zakázaný prodej
alkoholu tvrdého, v zármutku
jsme se k železnici vydali, štedrá
k nám byla prodavačka v opuštěném krámku

na železničním náspu,
abychom sledovali vlaky
při matném a mrtvém měsíce jasu
zastavili jsme své kroky

řekl: na nový rok byli tři a pili
šel sám pro druhou flašku a později
na zpáteční cestě vyžahl ji
a vysílený pak usedl do závěje

zazvonily stříbrné kadeře
kožich se vzorem stříbrných hvězd:
umrzl jsem, když odbýjeli půlnoc na věži!
a teď se ze mně stal děda Mráz!

od té chvíle, co kožich svůj nosím
tak běží dny mého života
že přání dětí plnit musím
od té noci až do skonání světa

když lokl jsem si z hrdla ledového proudu
vykřikl jsem, oslepený, oči plné slz:
tak to mi moji lásku najdi,
pokud jsi opravdový děda Mráz!

vtom teplý vítr na náspu zavál
hořký má osud alkoholový sen
jen smutně hlavou děda Mráz kýval
a pak se po něm slehla zem

v ty jarní dny těžké velice
v nebi trčel srpek
šedého měsíce, plíživého měsíce,
zanechával slizkou stopu

ne, to město nebylo mé rodné
nad ním však nepatrný srpek měsíce
a vydal jsem se dál onoho jarního dne
kde nebylo stopy po lásce

● ● ●

zpívaly dívenky v maskách v kostelním sboru
Bohorodičko vyžen putina pryč
Naděždě Tolokonnikové plakala dcera
však Dostojevskij nechtěl ten její pláč

chrám byl tak strašný v tý modlitbě punkový
je tenkrát vsadili do vězení
krásně oblečené něžné dcery carovy
slzy pod maskami však vidět není

všichni plakali tiše, nářek to byl ukrutný
a jen daleko v kremlu cihlovém
tajemství blíž plakal putin
což Fjodor Michalýč pochvalně kvitoval

● ● ●

Dvůr můj tichý, poklidný dvorek.
Nic než vrabčáci a špačky.
Koukám z něj, Moskvané, na moře,
na vaše zvláštní postavičky.

Blíží se nám Velikonoce,
tichý dvůr má radost z jara.
Jako v staré dobré pohádce
v okně mám rudého kocoura.

Moskvané lítají po nákupech,
za našim domem je malý trh.
Jsem šťastný vrabčák, dávám si bacha
na kocoura i cizí života běh.

Moskvané si vybírají dárky,
navštěvují se, já nesmutním.
Za mnou přijde nanejvýš Márquez,
nikoho jiného nepustím.

A přijde za mnou Márquez kočičí
nastaví chlupaté čelo
a z očí mých zmoudřelých nešťestím
slzy štěstí na rakev potečou.

Tam je válka, tam rakve jedou,
lidé kvílí, krev se valí
tichou besedu však o lásce vedou
spolu dvě smutné mrtvolý.

O tom zapovězeném místě,
kde zpívá maličký vrabčáček,
o tom kdy smrt přijde do toho města
jak obyčejný mraveneček.

Starý topol s šedivou kůrou,
na zemi slupky a vajgly,
a zem pokrytá je řídkou travou,
rostou tam krásné topoly.

● ● ●

Teď, když něhu nad mým městem každý tak ostře
vnímá,
když laskavost mu do ucha potichounku zpívá
teď, když něha vybuchla jako kdysi Hirošima
mé město ji s důvěrou jako piják přijímá.

Něžný je asfalt jako faldík, srdce se rozplývá
nad něžným pastelovým chladivým panelákem.
Je trochu teplejší než ten dřívější, ten šedivý.
Tenhle je růžový a něha za každým oknem.

V sešlapaných lodičkách přichází nádherná něha
a měkounce, že téměř nesáhne ti na hlavu,
tě pohladí a nadělí nezbytnou dávku sněhu.
Tak něžnou ani laskavou jsme neznali Moskvu.

Tak tiše mezi námi poletují ptáci milí
a jako mrtvé měkké ruce na nás mávají,
vše odpouštějí, ta něha vládné nad metropolí
a nejasná světla pohledy naše laskají.

A z ničeho nic slovo nejasné – degeneráti.
Když zaslechneš je, jen něžně napadne tě: „Cože?“
Nějací hajzlové nás v tom městě vidí neradi.
Jak může nás někdo nemít rád a proč, panebože?

Nejspíš ten automat, co počítá jízdy na lístku,
když vidí na něm nulu, tak není moc nadšený.
Nebo tichý chlap s prsty zprasenými od omastku,
s uštvaným pohledem z vypité vodky zakaleným.

Všechna ta zloba pramení z vodky, z vypitý vodky!
Z vodky, z holek opilých, prahnoucích po valutě!
Ach, jak sumí něha v těch nezřetelných siluetách
usekaných rukou nebo snad ptáků v temnotě.

Jsme něhy noční a moskevské vojáci najatí,
dýcháme nadšený dým a mátové plameny
a smutný kolemjdoucí občas zarve – degeneráti!
my si potom na něj jen s něhou tiše vzpomenem.

z rus. originálu přeložila Alena Machoninová

Byl jsi v pionýru?

Jo, ale cipy šátku jsem měl otrhaný. To byla taková hra – kdo druhému utrhne cíp pionýrského šátku.

Chápal jsi, kde žiješ, ten sovětský systém?

Ne, spoustu věcí jsem prostě nechápal. Třeba jak je možné, že když je v zahraničí kapitalismus, že tam někdo může být šťastný. Myslel jsem, že v zahraničí všichni jenom pláčou.

Viděl jsi v dětství nějakého cizince?

Jasně, že viděl. V Mitiščích jsme měli družstevní ubytovnu, kde žili cizinci, i když převáženě sprátele-ní – Čiňani, Indové a černoši. Tedy „naši“.

Co vůbec pro lidi dneska znamená druhá světová válka?

Generace, která si tu válku pamatovala, už vymřela. A generace našich rodičů i naše generace už má válku jenom zprostředkovanou. A jestli rodiče o válce věděli alespoň z vypravování, dneska už o ní mladí lidé nevědí vůbec nic. Spousta z nich si myslí, že válka je jednou z možných, pro člověka přijatelných forem existence. Naši dědové a babičky i naši rodiče si o tom samozřejmě mysleli úplný opak. Dnešní generace má o válce iluze. A protože ve spoustě provin-ciálních měst je život dost drsný, válka jim nepříjde jako nejhorší varianta, mnohým dokonce jako určité životní řešení.

Co příbuzní z matčiny strany?

Ti pocházejí částečně z Ukrajiny, z Poltavy, a taky z města Tarasovka, což je kousek za Moskvou. Jezdíval jsem tam k příbuzným matky jako na chalupu. Dědeček z matčiny strany pochází z Tulský oblasti, byl voják, za války to dotáhl na podplukovníka.

Jak si pamatujete Mytišči svého dětství a dospívání?

Bydlel jsem ve čtvrti, která se jmenuje Perlovka – to je území před řekou Jauzou, pak už jsou to opravdu Mytišči. Město bylo zastavěné devítipodlažními panelovými domy a dvoupatrovými dřevěnými baráky. Ty baráky byly dřív pokládány za naprosté provizorium, ale dneska je všechno jinak, lidi se z nich nechtějí stěhovat – postavili si tam garáže, sauny, okolo jsou zahrádky, kvete tam šefík. Ale vystěhovávají je násilně a baráky bourají. Do těch devítipatrových paneláků se samozřejmě nikomu nechce.

Kde sis jako kluk hrál?

Teče tam řeka Jauza. Kolem ní byly bažiny a z vysokého břehu jsme jezdili na sánkách. Nebylo to úplně město, spíš újezd. Bylo tam hodně dřevěných domů a okolo okružní moskevské silnice se ještě pás-la stáda krav.

Kde jste se v Mytišcích scházeli s kamarády?

Měli jsme takovou partu, scházeli jsme se v Šervůdu, jak jsme říkali takové lesní mytíně, kde bylo pár olámaných a ochcaných stromů – hned vedle těch dvoupatrových poválečných baráků, které po válce postavili němečtí zajatci. Chodili tam hlavně fotbaloví fanoušci různých klubů, Spartaku, CSK nebo Dynama. K žádným konfliktům mezi nimi nedocházelo, tehdy byli ještě všichni relativně snášenlivý, málokdo byl agresivní. Spíš se hrál fotbal, pilo se pivo. Rvali jsme se jenom, když nám někdo vlezl na naše území. Ale území to byla velká, takže bylo potřeba člověka najít a chytit a to nebylo snadné. Já každopádně žádný rváč nebyl.

Jakou jste poslouchali hudbu?

Hlavně punk, nejvíce asi skupinu Graždanskaja oborona (Civilní obrana) Jegora Letova, potom taky Janku, to pro nás byla hvězda. Na koncerty se odtamtud člověk bohužel skoro nedostal.

Jaká byla Janka?

Energická baba. Bylo nám líto, že umřela (spáchala sebevraždu, pozn. JM). Letova jsem neznal, ale znal jsem jeho přátele a od nich vím, že to byla silná osobnost, kolem které vznikala spousta legend – například, že mohl za smrt Janky. Ale ve skutečnosti za to nemohl. Letov si všechno nahrával úplně sám, Civilní obrana byl jeho osobní projekt, ostatní muzikanti tam byli vždycky jenom do počtu.

Jak jsi sám sebe vnímal? Byl jsi punkák nebo anarchist?

Byl jsem neformál. Mladý metafyzik, jako Candi-de. Chodil jsem ve žlutém oñošeném kabátě a v dědových vojenských holinách – byly v nich ještě dřevěné hřebíky.

Co jsi v dětství četl?

Četl jsem úplně všechno, co se mi dostalo do ruky. Mohl jsem přečíst i knížku za den. Knihy jsem si půjčoval v obecní knihovně, u kamarádů, u mámy v práci. Na konci perestrojky se leccos začalo objevovat v Novém Míru a na stáncích. Důležitý byl asi ten okamžik, kdy tu poprvé vydali Henri Millera a pak knihu *Ta jsem já, Edáček!* od Eduarda Limonova, a také jeho prózy o jeho divokém dětství v Charkově. Kromě toho jsem hltał Charlese Bukowského, Williama Burroughse. V roce 1995 jsem najednou přestal číst a od té doby přečtu tak jednu knížku do roka. No dobře, dvě tři – nebaví mě to, hned vím, jak to skončí. Poslední knížka, kterou jsem přečetl vášnivě, je *Berlín. Alexanderplatz* od Alfreda Döblina.

Zajímá tě ruská klasika?

Snažím se dohnat, co jsem nestihl přečíst v dětství. Podle Dostojevského jsem udělal projekt, osm rapových textů, takové brechtovské zongy, zřymované monology hrdinů Dostojevského. Nezměnil jsem tam ani řádku, jen jsem zpřeházel slovosledy a zřymoval jsem to. Doprovázejí mě dva hudebníci – violoncello a elektronika.

Máš rád Leskova? Jeho Služebníci chrámu jsou podle mě jedna z nejzajímavějších ruských knih vůbec, takový ruský Don Quijote...

Jo, Leskova mám moc rad.

Kde všude jsi v Moskvě žil?

Když jsem se přestěhoval z Perlovky, střídal jsem nejružnější adresy v centru Moskvy. Postupně jsem žil na Babuškinské, v Altufjevu, na Velké Nikitské, na Chodynce, na Sucharevce... – tam jsem to měl asi nejraději. Rád žiji ve velkém městě a přitom v přízemí. Je to takový osobní vztah s městem, za oknem je vždycky něco nového. Teď žijeme s Kátou na Tagance – je to takový náš azyl. Na kopcích kolem Taganky jsou skoro všechny moskevské kláštery, čtyři, s obvodovými zdmi. Je tu spousta starých, nedotčených moskevských uliček. Jsem rád, že tam žijí Moskvané – taganský proletariát.

Co jsi dělal na začátku 90. let?

V té době mě zajímaly hlavně holky a pití. Vydělal jsem si na Arbatu. Měl jsem tam stolek s krabicí plnou ledu a v ní pivo. Za to, co jsem vydělal, jsem si kupoval vodku. Večer se chodilo do podniku, který se jmenoval po svém majiteli Petljura. Byl to jeden z mnoha moskevských squatů, které v té době obsadilo takzvané Společenství svobodných umělců. Scházela se tam taková ta vrstva tvůrčí inteligence, co se nemohla zařadit.

Jak jsi prožil rok 1991, rozpad Sovětského svazu?

V jednadevadesátém jsem chodil na demonstrace. Ale v podstatě se nic nezměnilo. Policajti tu byli dál. Jenom se státní moc deset let nemotala do divadla, do tisku, do literatury, do něčeho, protože měla starosti s rozkrádáním majetku. A jakmile si všechno podělili, začala cenzura.

Jezdil jsi v té době do Petěrburgu? Jaká tam na začátku 90. let vládla atmosféra?

Já byl celá 90. léta dost samotář, do Píteru jsem také jezdil sám – od roku 1991 až do roku 2000 jsem v životě nikoho nepotřeboval. S lidmi jsem se začal s týkat až v roce 2000 a od té doby už jsem nepřestal.

V svých básních se často objevuje kriminální podsvětí. Vychází to z tvojí osobní zkušenosti?

Ne, banditi měli svoje vlastní partičky, my jsme byli spíš intelektuálové a naše zájmy se téměř neprotínaly. Měli jsme jiná teritoria. Většinu motivů jsem získával hlavně v barvířském cechu, kde jsem pracoval sedmáct let. Chodila tam spousta lidí. Bylo to takové peklo, podrobněji se o tom raději zmiňovat nebudu. A potom, v roce 2000, to všechno skončilo a všechno se změnilo. Najednou s mnou začali chodit umělci, básníci, novináři a holky. Ty se ke mně v 90. letech bály chodit.

Co herci z divadla?

V 90. letech s námi chodili pít baletáci, ale po roce 2000 přestali. Jsou teď strašně důležití.

Jak vůbec barvířský cech fungoval? Vydělávali jste?

Když ještě na trhu nebyly barevné látky, barvením textilií pro divadla a filmovou produkci jsme vydělávali někdy i tisíc dolarů měsíčně. Hodně práce bylo až do krize roku 1998, pak se na trhu objevily barevné látky z dovozu a zakázek ubylo.

Žnal jsi Limonova a lidi z jeho Nacionálně-bolševické strany?

Vidal jsem Kurjochina, Letova i Limonova, někdy jsme spolu popíjeli. Byla to elitářská parta, módní záležitost. Ostatně fašisti také. Něco jako dneska Islámský stát. Takoví milí inteligentní kluci. Limonku jsem pravidelně četl a po roce 2000 jsem se seznámil s její redakcí.

Jak dnes bereš Limonova?

K Limonovovi pořád cítím úctu, odděluju jeho knihy a působení v politice. Je něco jako Céline. Nechci ho soudit, čas ukáže, kdo měl pravdu. Já ji také vždycky nemám.

Jak vypadal v devadesátých letech literární život v Moskvě?

■ Andrej Rodionov

■ Andrej Rodionov

Já o tom popravdě řečeno moc říci nemůžu, protože jsem se v něm zkrátka nepohyboval. Stýkal jsem se s prostředím, který bylo, slabě řečeno, marginální. S narkomany, pouličními chuligány takové střední úrovně, žádná velká zvířata, prostě střední lotfi. Pohybovali jsme se hlavně na Arbatu a na Pušce – to je stanice metra Puškinská.

Kdy jsi založil punkovou skupinu Bratři králové? Kde jste vystupovali?

Jednou jsme hráli ve městě Taldom u Dmitrova, jednou v městě Balašicha. Každý večer jsme hráli v barvíně, kde se scházeli lidi.

Žhudebňoval jsi tam svoje texty?

Ne, až ke konci existence kapely jsem něco takového začal zkoušet. Trochu mi to pomohlo pocítit rytmus při čtení básní.

Kdy a kde jsi začal pravidelně vystupovat se svými verši?

Také v barvíně. Nevěděl jsi, kdo přijde, chodili známí i úplně neznámí lidé. Bylo to spontánní, zpívalo se, recitovalo. Jednou přišel Avaliani (Dmitrij Avaliani, ruský básník, autor tzv. listovětrní, grafických rukopisných básní, které je možné číst normálně i vzhůru nohama, a báseň je pokaždé jiná; pozn. JM) a napsal nám několik svých listovětrní na různé předměty v barvíně. Treba na velkou břitvu. Do barvírny za mnou chodili také Kuricyn, Davydov, Sokolovskij, Míta Sagin, Vladimir Adolfovič... Bylo to v centru, pohodlný.

Ta tvoje typická deklamativní manýra, ve které recituješ své básně, vznikla v souvislosti s kapelou?

Ne. Že budu číst verše takovým hlasem, jsem vymyslel právě jednou v barvířském cechu. A někdy tak v letech 2010-11 jsem pro změnu přišel na to, že už se ten hlas vyčerpál, a tak jsem s tím přestal.

Kdy jste založili skupinu Zbláznišví se šílenci (Osmásedesvějše bezumcy)? Co jste byli zač?

Založil ji Miroslav Němirov, zkracovalo se to OSUMBEZ. Němirovovi se podařilo dát dohromady lidi, kteří spolu dodnes přátelí. Devizou Němirova bylo, aby tam nebyli teplouši.

Je homofob?

Ne, vůbec ne, proti homosexuálům nic nemá.

Tak o co šlo?

Byla to spíš sranda. Jakoby reakce na jinou skupinu Vavilon kolem Dmitrije Kuzmina, který měl okolo sebe pro změnu samé teplouše. Kuzmin nás uznával jako uměleckou skupinu, ale jednotlivě jsme ho rozcílovali. Ale já jsem třeba ve Vavilonu tisknul.

Nakolik bylo důležité veřejné recitování, hlas? Bylo to důležitější, než tištěné knihy?

Tehdy ano, teď už ne.

Vzpomenes si na první moskevské kluby, kde jsi vystupoval?

Morrisville, tam se scházel OSUMBEZ, spravovala to kapela Zakázání bubenicí (Zapreščonnyje barabanščiki). Pak klub OGI – ale tam mě nepouštěli, nevypadám jako intelektuál.

Kdy se v Moskvě objevily básnické slamy?

V slamech jsem vystupoval v první polovině dvoutisících let. Vyhrávat v kláních byla materiální otázka, hlavní cena bývala až 500 dolarů. Třikrát jsem takhle vyhrál větší peníze. Byl to dobrý příspěvek do rodinného rozpočtu. Když začal fungovat časopis Krokodýl, začal jsem slamové festivaly za peníze organizovat. Vždy se snažím, abych za slamy dostal zaplaceno.

Kdy jsi pracoval v barvířně?

V barvířné divadla Stanislavského jsem pracoval sedmáct let a zároveň jsem si přivydělával ještě v Malém divadle a v barvířně MCHATu – spolupracoval jsem se spoustou dalších moskevských barvířů.

Ovládl jsi to řemeslo dokonale?

Ne. Aby ho člověk zvládl úplně, musí mít ještě vzdělání v oboru chemie, které nemám. Ale v podstatě jsem vždy dokázal tkaninu obarvit v té barvě, kterou mi zadali. Je to trochu jako takové vaření kouzelného lektvaru – musí se tam zamíchat od všeho trochu, aby se to podařilo.

Dávalo ti něco každodenní míchání, kombinování barev? Měl jsi v tom nějaké oblíbené postupy?

Práci jsem nikdy neměl rád, takže potěšení z toho nebylo. Jenom jsem na to snad měl větší talent než ostatní.

Když jsi odešel z barvírny, prožili jste s Kátou Trojepolskou dva roky v Permu. A i v poslední době cestujete hodně po provinciích. Myslí tam lidé jinak než v Moskvě?

V Permu jsme žili dva roky. Pracovali jsme pro kulturněgra Marata Gelmana, který tam otevřel Muzeum současného umění a díky známosti s gubernátorem tam vůbec spustil takou kulturní revoluci. Samostatně jsme

Žilo se vám v Permu líp než v Moskvě?

Ne. Perm jsme potřebovali v určitou chvíli svého života, a ta chvíle skončila – stejné jsme vždycky zůstávali jednou nohou v Moskvě. A když jsme se z Permu vrátili, chodili jsme s Kátou a všude říkali: Moskva je Moskva.

Takže v ruské provincii se ve skutečnosti žít nedá?

Proč by ne, dá. Dá se žít i ve Voroněži, i v Soči, i v Krasnojarsku. Jen že v Rusku, na rozdíl třeba od Ukrajiny, kde existuje lokální patriotismus, funguje strašný moskvocentrismus – na malém městě všichni pořád přemýšlejí, zda by nebylo lepší odjet do Moskvy.

Jsi narozený v Moskvě, vždycky jsi tu žil. Co říkáš tomu, jak se za poslední rok změnila? Je krásnější?

Těžko říct, ty změny se zatím nedotkly její podstaty. Navenek se město opravdu mění, ale lidé, kteří v něm žijí, se za posledních dvacet pět let příliš nezměnili. Jsou to spíš kosmetické změny. A za tou krásou je cítit nějaká pachut.

A to vystačované centrum považuješ za svoji Moskvu? Nebo jsou pro tebe pořád důležité periferie, o kterých píšeš ve svých básních?

Ne, já jsem o hodně napřed. Jsem v budoucnosti. A odtamtud to pozoruji.

Existuje dneska v Moskvě bohéma?

Dneska je to hlavně divadelní prostředí, které je prvním z umění. Je to tím, že se divadlo otevřelo širokému kruhu lidí, kteří možná nejsou divadelní profesionálové, ale mohou ho obohatit svou zkušeností. To je třeba případ dokumentárního divadla, Těatru.doc a jiných. A divadlo si také daleko snáz než třeba film dokáže ubránit cenzuře. Film je v tomhle ohledu daleko napadnutelnější, protože je víc závislý na penězích. Kdežto divadlo, když dodrží nějakou základní ostrážitost – může například udělat uzavřená scénická čtení –, je v podstatě nenapadnutelné.

Je dnes kultura jasně rozdělená na tu čestnou, nezávislou, a na prorežimní, zaprodanou?

Ta linie neprochází institucemi, ale od člověka k člověku. Navíc dneska jediné peníze, které jsou k dispozici na kulturní projekty, jsou státní – kromě několika soukromých fondů, Fondu Jelcina nebo Fondu Prochorova. Brát státní peníze je samozřejmě ošemetné. Někáký gubernátor ti vydělí peníze na festival a pak se ukáže, že je to darebák, který nechal zmlátit ocelovým prutem novináře Olega Kašina. V tu chvíli pochopitelně část lidí účast na festivale odmítne, protože se to neslučuje s jejich postoji, část naopak jede, protože ten festival nechtějí potopit – to už si zkrátka každý musí posoudit sám. Ale zároveň pořád existuje dost velký prostor, na který oficiální struktury nedohlédnou.

Je pro tebe důležitá ruská tradice?

Samozřejmě, jsem Moskan, všichni moji příbuzní odsud pocházejí, z toho vyplývá mnoho tradičního. Často to spočívá v nějakých drobnostech, kterých si ani nevšimněs: třeba v takové typicky moskevské jemnosti, v takové předstírané a někdy i upřímné dobrosrdečnosti, která odlišuje Moskvaný například od Petrohradanů, určitou svobodomyslností, která vždycky Moskvu odlišovala od ostatních ruských měst. Je těžké to pojmenovat, a možná to ani není nutné, ale moskevské tradice bezpochyby existují. A můžou to být třeba jen tradice těch, kdo do města přijeli ve dvacátých letech, když Moskvu osiřlovali venkované, a za ty tři, čtyři generace už se z nich stali Moskvané, kteří nesou určitou tradici.

Co pravoslavi?

K tomu nemám co říct. Jsem křtěný, do kostela občas chodím, svíčky zapaluju. A moje spojení s pravoslavím se tím také omezuje. Jsem spíš pověřivý. Ale někdy je příjemné zajít do kostela. Takže nábožensky založený člověk nejsem, spíše se okolo náboženství ochomýtám.

Co říkáš takové té vlně ураžených náboženských citů, která se valí Ruskem?

Myslím, že je to taková móda. Jeden s tím přišel a všichni ostatní se přidávají. Tuhle módu samozřejmě přihřívá propaganda, ale opadne stejně, jako opadla móda na fialová saka.

Jak dnes Rusové vidí Evropu?

V tom hraje roli takový paradox ruského člověka, který existoval vždycky a asi ještě dlouho existovat bude. Navenek demonstruje nechuť k Evropě, ale každé setkání s Evropanem je pro něj svátek. S Amerikou je to v podstatě totéž. Jakýsi umělé vymyšlený nepřítel a konkrétní lidé, ke který tu lidé vždy cítili sympatie. A nakonec i s Němci, ti v Rusku žili tři sta let.

Chodíš na demonstrace?

Chodím, abych dokázal, že nespím.

Jan Machonin

Umění bezbožníků, podvodníků a vrtohlavců

Andrej Rodionov (1971) patří k těm lidem ...beznadějně zastaralých profesí, / [co] radostně zavírají oči, ještě nedávno vlažné, / po Tverské kráčí největší ze všech procesí, / básníci, které berou vážně. Do literatury vstoupil s novým tisíciletím jako pěvec moskevské periferie a předměstí té patnáctimilionové a neustále bující metropole. Slovo pěvec tu není žádnou nadsázkou ani poetismem – Rodionov, neskrývaný dědic Majakovského deklamace, svou poesií vskutku zpívá: v nalahavém přerývaném rytmu jednotlivé verše důrazně skanduje, ba přímo rapuje. V nedávno obozřeném časopise Ogoňok (2013/11) k tomu podotkl: „Na začátku dvoutisících let se tištěná literatura diskreditovala. Ale poesie na té vlně přežila – především proto, že zní a její poslech nenudí. Kromě významu má poesie ještě hlas.“ Hlas té Rodionovovy poesie na počátku nového tisíciletí doslova přehlušil ostatní a Rodionov dlouho kraloval ruským kláním *Slam poetry*, které posléze organizoval a v roli zasloužilého porotce také soudil. Důraz jeho poesie na hlas však neznamená žádný ryze zvukový experiment. Jeho básně jsou vždy ostře syžetové, však také bývá přezdíván *Homér sídlišť* a řazen k tzv. „novému eposu“, který v zimě roku 2008 vyhlásil básník Fjodor Svarovskij. Hrdinové Rodionových básní jsou však na hony vzdáleni těm udatným a šlechtným rekům z eposů „starých“. Je to vesměs spodka, která svádí své dobné boje o přežití v každodennosti, která ovšem k žití vůbec není – beznadějní alkoholici, mladiství narkomani, laciné prostitutky, drobní zlodějíčci, zkrátka ztracenci a vydědenci všeho druhu. Jsou lhotejně krutí k sobě navzájem i k tomu netečnému světu kolem (právě pro jeho bezbřehou netečnost). Nijak zvlášť s nimi nesusoucí ani sám autor, který jako by nepovšimnut stál někde mezi nimi. Tíse a bedlivě je pozoruje, aby podal detailní zprávu o vši té brutalitě, která dávno hraničí s absurditou, jež však není zrovna k smíchu. Rodinov trvá na tom, že jakkoli si možná tyto existence nezasluhují naši lítost, jsou bezesporu hodny toho, aby se o nich vědělo. Jako by byl kronikářem jejich pohnutých osudů – především těch z divokých 90. let. Ta v Rodionovových baladách nejsou ani tak nadějeplným obdobím demokratizace společnosti, výbuchu veselé anarchie nebo rozpadu mocného impéria, ale hlavně dobou rozkvětu pancťovaného alkoholu, laciné konfekce, veksláků a drobného kriminálního podnikání. V tomto letopisectví života na periferii Rodionov bezprostředně navazuje na barákové básníky Igora Cholina a Genricha Sapgira, kteří ve své poesií s protokolovou jasností i smyslem pro ironii zachytili sousedské potyčky, manželské šarvátky či rvačky opilců na severním moskevském předměstí (především v Lianozovu) přelomu 50. a 60. let. To oni po válce do poesie znovu vnесли naprosto neletterární témata. Ta jako by v poesií Andreje Rodionova jen vygradovala, jako vlastně sám ten strašný svět na okraji města i společnosti. Ani Rodionovovi hrdinové se proti němu nebourí, uvědomují si svou nevykořenitelnost z něj, na rozdíl od Cholinových i Sapgirových obyvatel baráků se však pokoušejí aspoň o jeho reflexi a analýzu. Při všem tom epickém rozmachu do Rodionovových textů proniká hluboký sentiment a lyrické dojetí – něha se nerozprostírá jen nad celou tou šílenou a perversně krásnou Moskvou, ale i nad veškerou brutálně syrovou poesií Andreje Rodionova, nad vším tím uměním bezbožníků, podvodníků a vrtohlavců. Pravda, Jorge Luis Borches těmito přívlastky v jedné své povídce charakterizoval jen barvířské řemeslo. A právě jako barvíř Rodionov dlouhá léta pracoval v Hudebním divadle Stanislavského a Němiroviče-Dančenka – ty barvy se zjevně rozlily i do poesie.

-am-

Světová revoluce

Alexej Cvetkov

1

Mluvím dlouho na téhle lavičce se se-pjatými prsty, nedívám se ti do očí, abych se nerozptyloval. O svých největších snech, o tom, jaké kousky provedli pro mě důležité lidi, o podrobnostech z nepo-kojů, které tisk obyčejně pomíjí, o svých nejvyšších a nejnižších honorářích, o ná-hodách, kterých začíná být příliš mnoho na to, aby se daly považovat za pouhé ná-hody. Snažím se to všechno svěst do jed-noho místa, stáhnout a přichytit to slovy do společného bodu, nenacházím však klíčové slovo, přestože ho v sobě cítím.

„Světová revoluce?“ děláš to za mě.

Světová revoluce. V tom, jak to vyslo-vuješ, zní porozumění, ironie, soucit a smutek. Mlčky přikyvju a bezbranně se usmívám. Vidíš, že jsi mě pochopila líp než já sám.

Tohle není konec textu. Musíš jít. Víš, že za dvacet minut bude osm. V osm jeden blok betonové zdi na tobě známé stavbě změkne jako teplá plastelína. Měkký bu-de přesně tak dlouho, abys stačila políbit materiál celým svým obličejem a tělem, aby ses jako vzor obtiskla do kouzelné-ho betonu a potom o krok poodstoupila a stala se docela jiným člověkem, s nový-mi vzpomínkami, rysy, oblečením, po-hlavím, hlasem a věkem. Pozorovatelem basreliéfu na tuhnoucí zdi. Nová podoba na tobě zůstane jako lepkavá vrstva a br-zy pronikne dovnitř. Nikdy se o tom ne-dozvím. Nikomu nedokážu odpovědět, kam jsi odešla. A ta dosud nedostavená zeď tady zůstane a bude stát dokonce i po světové revoluci. Zítřa ji obloží dekorativ-ními cihlami, aby dům vypadal dražší.

2

Neopouští mě nezdravý pocit, že téměř všichni, velmi mnozí kolem – přišli z jiné-ho času a místa, aby sledovali mě a těch několik málo zarputilců, co jsou jako já. Ten neurotický pocit jednoduše vysvět-luje okolní souhlas a smíření. Vnímám je jako mimozemšťany na výletě. Oni se považují za moudré diváky a hosty toho-to života. Otázka je, jak z téhle neurózy udělat pohon pokroku? Zbraň světové re-voluce. Lidé – skryté kamery, nemusí jed-nat spolu s tebou. Prostě na tebe ironicky a se zájmem míří. Předávají signál, sami nevědí kam, možná do hlavy toho vy-so-kého pomníku, který odsud tak dobře vidím. Musím jim připravit překvapení. Nesmím je zklamat. Rozbití skrytých ka-mer z nich neudělá zbraně. Jsou předem chytřejší než to, co mohou vidět. Jsou proto mrtvější než jejich vlastní smrt. Svržení pomníků nezruší potřebu no-vých idolů, které nasávají cizí zkušenost. Bronz je těžký jako miliony nerealizova-ných životů u soklů sochařských děl.

3

Vzpomínáš, jak jsme byli na předsta-vení? Taký jsme byly diváky. Hra se jme-novala Ostrá dýně, aneb normální život. Tam, v Číně v šedesátých letech, rolníci poprosili sochaře, aby sochám v parku vsadil oči, aby se starobylými veledly mohl kochat nejen lid, aby i sami sochy mohly spatřit zázraky kulturní revolu-ce. Ty sochy se smaltovými zorníčkami už své nové oči nemohly zavít. Když je operovali, tedy když je dělali vidoucimi, kamenné hlavy poprvé pocítily bolest. Od té doby byly sochy odsouzeny vidět ty, kdo se na ně dívají.

„Mám strašně rád dýni s pepřem!“ zněla každých sedm minut zpoza kulis Maova slova. „Kdyby ji Lenin ochutnal, taky by si ji zamiloval!“ Všedním hlasem bez patosu, jakoby tu větu samy pro sebe říkaly dekorace. Když rolníci po sochaři chtěli, aby k starým sochám přidal ještě jednu, modernější, vytesal z mramoru strašnou roztravenou tvář zajatce, s nímž dělali pokusy japonští okupanti, zkoušeli chemickou zbraň na lidech. Drahý mra-mor té busty se podobal vodě ve varu a nikdo se na ni nevydržel dívat dlouho. Sochař měl v aktivitce uloženou fotogra-fii „člověka ve varu“, vystřiženou z novin jako důkaz, že si svůj obraz nevymyslel a busta není projevem modernismu.

Často cítím, že jsme pořad tam, že jsme zůstali v té hře, která už dávno skončila. Díváme se na ni.

Začala rozhlasovou zprávu o Maově smrti. Poslouchá ji čtveřice v porcelá-nových maskách s tvářmi Předsedy. Sedí na prověšeném provaze a žádumčivě se pohupují. Vypadá to zlověstně. Ma-jí vzpomínat na „normalitu“. Požaduje to reproduktor. Pokud jde o to, co to je „normalita“, jejich názory se různí. Ka-ždá maska vypráví ostatním totéž podo-benství o opicích, které utekly od zlého starce. Stařec je nutil tancovat na trhu,

jim se to však přestalo líbit, přehryzaly provaz, aby mohly svobodně sbírat plody v horském lese. Každá maska rozumí po-dobenství po svém. Despotického starce srovnávají tu s posledním císařem Pchu I, tu s Japonci, tu s Američany, tu se samot-ným Předsedou. Nakonec si masky všim-nou, že vláda a lid mají v podobenství od samého počátku odlišnou podstatu, patří doslova k různým živočišným druhům, vždyť opicím tam velí člověk.

„Nepochopil jsem, jestli je možné nos-talgicky vzpomínat a nenávidět zároveň?“ křičí nějaký divák z hlediště.

Mě trápí něco jiného, kde se bere nos-

■ Ivan Bukovsky: Obětiště, 2014

talgie po událostech, které se člověku ni-kdy nestaly a nejspíš se nemohly stát ani nikomu jinému.

Provaz, na němž sedí čtveřice v mas-kách, vede nahoru doleva. Na obrazov-ce se tam bez zvuku míhají nejdivočejší záběry z kulturní revoluce: hněv rudých gardistů, holících hlavy profesorům, pla-noucí hranice uměleckých děl, Předseda, který sebevědomě plave na druhý břeh Jang-c’-ťiang. Na druhé straně scény ten samý provaz vede nahoru doprava. Tam se na druhé obrazovce míhají samosoudy rudých gardistů, zrušení nucených ko-mun, návrat stranických lídrů z vyhnan-ství a lágrů, dva potápěči přidržují ve vodách Jang-c’-ťiang Předsedu a táhnou ho vpřed.

Proletářský oděv kulturní revoluce, který má na sobě čtveřice hlavních hrdi-nů, se za dvě hodiny, co trvá představení, nějak šikovně, šev po švu převrací naru-by. V závěrečné scéně čtveřice sundá mas-ky. Divák pod nimi spatří černé zubící se tlamy žltotookých opic. Primáti tancují barbarský rituální tanec za zvuků současn-é elektronické hudby.

Někteří hrdinové doufají, že jejich smrt přinese nové spojení s Předsedou, přes-tože chápou, jak moc staromódní jsou takové naděje. Tím spíš, že Mao je tady s námi, na náměstí, v mauzoleu.

„Zajímaly ho,“ vzpomíná důležitý svě-dek na posmrtném soudu na svůj rozhov-or s Předsedou, „zajímaly ho opravář-sko-technické dílny!“

„Bílá slepice přežila!“ vysvětluje dětem školní učitel propagandistický film. „Pro-tože během výbuchu byla celá přikrytá olověným plátem. V případě atomové války se tedy zachránil kdokoli z nás, kdo bude mít doma vlastní olověný plát.“

Diváka oslepují stovky atomových vý-buchů, které se jako tapetový vzor opa-kují na všech obrazovkách.

„A co se stane, když nás atomová válka zničí všechny a dokonce celou planetu?“ ukazuje na globus zvidavý pionýr.

„To je strašně jednoduché,“ směje se učitel. „Dokonce i když všechno zahyne, zůstane hmota, atomy jsou nesmrtelné a podle zákonů dialektiky za miliardu let svět stejně dospěje ke komunismu, takže nic neriskujeme.“ V jeho slovech o ne-

smrtelnosti hmoty je slyšet směsici lítosti a naděje.

„Dnešní Lenin je Číňan!“ vyvěšují stu-denti ručně psané dazibao na univerzitě. Přečetli si v úvodníku, že Peking je zkla-maný politikou Moskvy. Mao vzpomíná, jak v jejich věku s kamarády v ilegality řešil, jaký hieroglyf se ze všech nejlip ho-dí pro označení komunismu v čínské pí-semnosti. Vybrali – „společné obdělávání polí“.

„Obdělávání polí,“ přidává se student, „protože z opice se stal člověk, když vzala do pracky nástroj?“

„Ne tak docela,“ opravuje ho Předseda, „domnívám se, že do pracky vzala zbraň, aby se utkala s nepřítelem, a teprve po-tom, když zvítězila, našla pro svůj klacek mírové uplatnění. Z rychlého přežití ve válce se stal klíč k pomalému přežívání na poli. Nevěřím na dlouhosáhle uvažující opici, která vymyslela kypření půdy. Kla-

je třetí hlava, která se kutálí chodbičkou mezi řadami.

Hlavy na scéně štekají jedna přes dru-hou a čtveřice v maskách a převrácené proletářské uniformě se už nemůže ba-vit. Vchází smrt v dlouhém plášti ušitém z propagandistických novin, obsypaných hieroglyfy. Vypráví o té úplně první vál-ce. Kdy první člověk Pchan Ku vystou-pil z vejce a temní duchové oslepení jeho světlem jej rozervali na pět částí. Když draci temnoty poznali světlo, pocítili hlad, který předtím neměli. Každá část Pchan Ku bloudí v temnotě, nedokáže potkat ty ostatní a spojit se s nimi. Ve své touze vrátit se k jednotě tvoří pět částí prvočlověka pětiúhelník, hvězdu. Smrt čte hieroglyfy na svých šatech a čtveř-ici v maskách vysvětluje, že po odchodu Předsedy se pětiúhelník bez svého páté-ho vrcholu rozpadl a oni už spolu nema-jí nic společného. Čtveřice v ohromení

sundává masky, ukazuje se, že jsou to opice, a tak s úlevou tancují. To je, zdá se, všechno. Opice mají hustou černou srst a planoucí žluté oči.

4

„Řekni mi, co ti v té hře chybí?“ po-prosila jsi potom v japonské restauraci, v místnosti pro kuřáky, když jsi hrdě po-ložila krabičku cigaret na stůl. Nikdy jsi ji neotevřela. Kouřit jsi přece přestala víc než před rokem. Nosila jsi ji s sebou, abys neměla pocit, že jsi o něco ochuzená.

„Na konci hry se má objevit známý německý filozof Karl Marx. Vousatý mu-drant svírá v rukou svou jedenáctou tezi jako samopal a začíná střlet do hlediště, zbavuje se diváků, svědků, lidí – skrytých kamer. Těch, co zaplatili za lístky.

Taky tam chybí pedagog, který by poskytl pionýrům minimum revoluční výchovy:

1. Odmítnout jakoukoli moralizaci ve prospěch dialektiky. Nejsou špatné a dobré věci, lidé, situace. Jsou své a cizí strany věci, lidí, situací. Je třeba být ve spojení se svou stranou všeho, posilovat ji a nao-pak se vyhýbat cizí straně a oslabovat ji. Je třeba mít stále na paměti cizí stranu to-ho, co si člověk vybral, člověk tedy nesmí plně důvěřovat nikomu a ničemu.

2. Odmítnout zisk jako cíl svého jed-nání.

3. Zpochybnit institut vlastnictví, kul-tivovat jeho konvenčnost a relativnost. Skoncovat v sobě s identitou, která se za-kládá na velikosti a formě vlastnictví.“ „Takový pedagog tam není, protože re-voluce ve hře už proběhla a tvé body už nejsou aktuální,“ řekla jsi a prohlížela sis při tom zprávy v telefonu. „Ale pokračuj, byly jsme přece v hledišti a ne na scéně.“ „Pokud se vám podařilo dosáhnout těchto tří bodů, nevyhnutelně opouštíte území systému. Dál máte jediný cíl: na-jít praktické vyjádření pro tato tři řešení. Jak nebýt zaměnitelným zdrojem zisku, strážcem institutu svého/cizího majet-ku, nebýt reptajícím moralistou? Pokud se vám to podaří, vědomí, které nesnáší prázdnotu, zaplní vakuum, vzniklé na místě tří odstraněných idolů. Tak vznik-

ne vaše osobní revoluční strategie. Pokud jste připraveni odvrhnout tři chiméry, jste tedy připraveni objevit své nové já.“

„A co svoboda?“ smála ses a cenila mokré zuby. „Vždyť rudí toho tolik zaka-zovali?“

„Pro dialektika se svoboda rozvíjí pro-střednictvím rozvoje společenských záka-zů. Kapitalismus, trh a soukromé vlast-nictví jsou člověku stejně vlastní jako ka-nibalismus, incest a znásilnění mladšího starším. Lidské dějiny začaly zákazem těchto přirozených a lidsky pochopitel-ných věcí a musí pokračovat zrušením soukromého vlastnictví a překonáním tržních vztahů. Doslova „odstraněním“, jak píše Marx. Je na čase zakázat si cokoli vlastní, komukoli poroučet. Je na čase přestat i ostatním dovolovat, aby porou-čeli a vlastnili. To je základní podmínka vzniku společnosti ,pánů bez otroků.“

5

„Represe,“ s chutí jsi vyslovila každé písmeno, „rudým neodpustí represe“ a dívala ses na třtinový cukr, který už vyšel z módy.

„Pamatuješ, jak uvažoval revoluční tri-bunál?“

„Máme před sebou,“ říkají na tribuná-lu, „občana, který se nijak zvlášť nepro-vinil. Nikoho nerdousil, nepopravil, ne-mučil, ale naopak se vymykal vysokým vzděláním, uctivostí, dobrosrdečností, peníze utrácel za umění a cestování. Jen jeden měl ten občan hřích, žil na úkor cizí práce, tj. byl jako všichni jemu po-dobní spoluvlastníkem toho a onoho, a proto nemusel nijak zvlášť pracovat, a když už pracoval, tak jen ze svého roz-maru, v každém případě zdrojem jeho peněz byla cizí práce. A proto pochopi-telně tohoto nijak zvlášť vinného člověka potrestáme. Za všechny ty, kdo mu při-nášeli zisk, za jejich hloupou, mučivou práci, za jejich nerealizovaný život se s tím občanem vypořádáme. Vždyť i jeho předkové do bůhvíjakého kolena žili na úkor druhých. A nikdo z nich za to nebyl potrestán. V dějinách tedy po celá staletí vládla beztrestnost jedněch, kteří žili na úkor druhých. A pokud někteří umírali v souboji, nemá to s tím co dělat. Dnes tento stav věci změníme a naplníme ději-ny smyslem. Potrestáme celkem slušného člověka, který stojí před námi, několikrát – za každého jeho předka, který se vy-hnul trestu. Přesněji, náš trest bude mít mnoho pokračování. Ke konci trestaný nejspíš zešílí z toho, nakolik je spravedl-nost spojena s bolestí – nesnesitelnou a dlouhou. My však normalitu a zdraví to-hoto občana nepotřebujeme. Jedno jako druhé jeho rodina ukradla jiným a mu-síme to zabavit. Potřebujeme dějiny na-plněné smyslem, tedy takové, v nichž se použití cizích životů neodpouští, bolest se dostavuje na adresu dokonce po tisíci letech, tisícínásobně větší kvůli tak dlou-hému odkládání výkonu rozsudku. Nyní projednáme podrobnosti trestu. Vyžadu-je od nás pečlivost a umění. V knihovně občana, o němž je řeč, jsem nalezl starou čínskou knihu, která nám může pomoci. Sotva ji někdo z nás dokáže přečíst, to ale ani není nutné, obrázky mluví za vše, jen se podívejte.“

A všichni zašustili poloprůsvitnými listy, které přikrývaly detailní čínské obrázky.“

6

Jak jsme se vůbec dostali na Ostrou dý-ni? Měli jsme pozvánku. Vedl jsem tenkrát rubriku Jistý smysl v jedněch novinách, které si koledovaly o zákaz. Obracela pozornost čtenářů na možnou, ale nikdy nevyužitou revoluční stránku jakéhokoli předmětu – pěnových zákusků, osobních automobilů, zapalovačů, reklamních štítů. Snažil jsem se být hoden těch, co se mi líbí. Mnozí z nich pěli o možnosti komunismu. Já pěji o nemožnosti komunismu. Jsem oddán téže myšlence, jen z druhé strany nebo co. Mé autority zajímalo jak, proč a kdy se očekává světová revoluce. Mě zají-má jen proč, kde a jak k ní nedochází. Ab-sence nezbytných událostí mě inspiruje, a zůstávám jim proto věrný. V jakémkoli stříhu oděvu, hlasu motoru, vzájemně se vylučujícím spojení reklam, v každém ges-tu, zvuku, skvrně, zápachu nalézt zname-ní nezbytného neuskutečnitelného.

Srozumitelné se to vysvětlit nedá. Ne-dá se vysvětlit, jak jsem jednou, když jsem vylezl z divadla a vydal se po zářící Tverské, z ničeho nic chytil rádio Bemba, partyzánský buben, poslaný ze Sierra Maestry dávno před mým narozením. Tak jsem se dozvěděl, jaký je rozdíl mezi spasitelem a stvořitelem, pocítil jsem hře-by ve svém mase a kulky, které s dravčím zájmem pronikaly do cizí lebky bytosti stejného druhu jako jsem já. A zatoužil jsem upadnout do moskevské sněhové špiňy, nikam jsem však neupadl. Šel jsem dál sebevědomými, šťastnými kroky k ší-lenému a dávno zrušenému cíli, nyní na-vždy přesvědčený o několika nehorázně primitivních myšlenkách. Šel jsem vedle

dokončení na straně VII

Být součást většiny by bylo nezvyklé

Rozhovor s ruským publicistou a spisovatelem Alexejem Cvetkovem

Co je současné Rusko za systém?

Začal bych Wallersteinovou teorií světového systému. Podle něj existuje periferie, poloperiferie a centrum. V tomto smyslu je Rusko stále více připomíná země, které jsou v poloperiferním pásmu, jako je třeba Mexiko nebo Turecko. Asi jediná věc, která Rusko od těchto zemí odlišuje, je to, že Rusko je stále ještě gramotné. V poloperiferních zemích je těžko si představit, že by tam fungovala demokracie, protože tyto země hrají určitou úlohu v systému, jako je ropa nebo plyn. Současné Rusko je autoritativní režim, označil bych jej jako provinciální autoritářský kapitalismus. V poslední době můžeme v Rusku pozorovat stále větší a silnější imperialistické tendence, což je de facto koncepce ruského pohledu na svět, který je větší, než samotné Rusko, a měl by se s ním sjednotit. Rusko je tedy nejen autoritativní stát, ale zároveň i stát imperiální – je to země, která chce kontrolovat své sousedy.

Mohou za oživení imperiálních ambic hospodářské problémy?

Tady musím upozornit, že mé názory odpovídají jedné současné verzi marxismu. Podle mne jakékoli důležité změny, které se týkají jazyku moci a chování moci, souvisí s politickou ekonomikou. Myslím si, že světová ekonomická krize odkryla v Rusku spoustu problémů a došlo tam ke změně elit. Deset let, co byl u moci Vladimir Putin, se považovala za léta blahobyti. Tomu tak dnes už není. Tato nová retorika imperialistického rázu je velmi důležitá pro podporu Putina, protože život lidí, kteří za ním stojí, je čím dál těžší. Současný ruský imperialismus je důležitý především ve vnitropolitické rovině.

Jak se k výše uvedenému má konflikt na Ukrajině?

Především ukrajinský režim Janukovyč byl de facto vazalský režim Moskvy. Demonstrují na Majdanu tedy nesvrlí jen Janukovyče, ale zároveň i Putina, pro kterého to byla geopolitická porážka, na kterou musel vládce Kremlu reagovat a ruské speciální jednotky spolu s dobrovolníky začali válku na východě Ukrajiny. Smyslem celé akce bylo a je zabránit změně orientace Kyjeva z Východu na Západ, což byl hlavní cíl ukrajinské občanské revolvy. Země, kde probíhá ozbrojený konflikt, se žádným způsobem nemůže ucházet o integraci s Evropskou unií. Protahování této války, udržování chaosu na východě, je pro Putina výhodné z dvojího hlediska: slouží k mobilisaci domácích příznivců a zároveň brání na Ukrajině vývoji, který je z hlediska kremelského režimu nežádoucí.

Jaký dopad má válka na Ukrajině na ruskou společnost?

V Rusku existuje většina, která je proputinovská, a menšina, která je proevropská. Jejich poměr je přibližně 85 procent ku 15 procentům. V roce 2011/2012, kdy vrcholila určitá krize Putinovského režimu, měla spousta lidí pocit, že dojde ke změně této pororce a proputinovská menšina posílí, protože čím dál tím lidí začalo pochybovat o tom, zda je Putin ta správná osoba ve vedení země. Tehdy se zdálo, že i samotný establishment, mocenské elity by se mohly v tomto ohledu rozdělit. Jakmile ale začal Majdan a události s ním spojené, začala se situace obracet ve prospěch Putina: v televizi byla puštěna mohutná propaganda, která mobilizovala proputinovskou většinu. Lidé, kteří o Putinovi začali pochybovat jako o vůdci země a o budoucnosti Ruska pod jeho vedením, se po Majdanu stali obětí ruské propagandy. Začali věřit tomu, že dění na Ukrajině vyprovokoval Západ, který se snaží přiblížit k Rusku a zničit jej.

Co je zač těch patnáct procent lidí, kteří se staví proti Putinově politice?

Tato skupina není jednododá, jsou tam zástupci levice, stejně jako pravice, liberálové i konzervativnější ladění lidé, podobně jako ve většinovém proputinovském táboře – to jsou de facto dvě Ruska, která jsou vedle sebe a každá z těchto částí má celé politické spektrum. Při tomto dělení tedy nemůžeme vycházet z nějakých ideologických rozdílů – vhodnější je dělení na základě civilisační volby. Otázka nezní, jestli chceš být vpravo nebo vlevo, ale kde chceš být napravo nebo nalevo: na Západě nebo na Východě? Vzhledem k tomu, že v Rusku dochází k archaisaci politiky, zjednodušování všech vztahů a problémů, pohybuje se země směrem na Východ a nabývá vlastnosti, které jsou typické pro země, jako je Kazachstán, nebo Čína.

Když ne Evropa, bude se Rusko přátelit s Čínou...

Čína se stává v tomto ohledu stále populárnější: Číňané jsou proti Američanům, jsou to naši obchodní partneři, naši přátelé – kdyby Evropa od nás přestala kupovat ropa a plyn, tak ji koupí Číňan, což je naprosto iracionální představa, protože spotřeba plynu a ropy v Číně stále klesá.

Iracionální je to po všech stránkách: jestli bude mít Rusko v 21. století nějakého rivala, tak to bude právě Čína a její tlak na rozlehlé a neobydlené oblasti Sibíře.

Ještě nedávno, před několika lety, bylo tohle téma ruské propagandy – dnes propaganda hlásá pravý opak, a lidé to opět spolklí.

Co tedy vlastně Putin chce – ideologie žádnou neovlastní...?

Putin má určitou sadu obrazů, které můžeme říkat ideologie moci – to je tzv. zvláštní cesta Ruska, pod čímž je třeba rozumět zvláštní, neevropskou morálku. Do značné míry v tom hraje roli pravoslaví a pravoslavná církev se v poslední době stala velkou politickou silou. Zároveň je to militarismus, kult všech válečných hrdinů jedno, jestli z období SSSR či carské Rusi. Putinovo Rusko je země se zvláštní morálkou, silnou armádou, vlivnou církví, která se pohybuje svou zvláštní cestou.

Agent KGB se stal protektorem pravoslavné církve.

Ano, což ovšem není nic nového – KGB a církev, respektive vedení církve, spolupracují už od doby, co původní církevní struktury kdysi komunisté zlikvidovali.

Pussy Riot se trefily do černého.

Z hlediska informačního dopadu to byla opravdu velice úspěšná akce. Docela dobře znám Nađu, která je organizátorkou skupiny. Nikdo, ani ona, nepředpokládal, že se ocitnou za mřížemi. Nicméně rozsudek zazněl, což byla přesně ukázka toho, jak vzájemně je spojena moc a církev. Proces byl určen veřejnosti a měl všem vzkázat: v Putinově Rusku si nikdo nesmí dovolit provokaci vůči církvi.

Výše uvedené platí ovšem jednostrmě: když uděláte něco podobného v opačném smyslu, je to vpořádku. Nedávno proběhla výstava malířů nonkonformistů už z dob sovětského režimu, na které byly obrazy spojené s křesťanskou symbolikou. Pravoslavní aktivisté tam udělali výtržnost a jim se nic nestalo: provládními médii to bylo prezentováno jako takové nezávažné výtržnictví. Také naladění veřejnosti bylo v tomto případě podle všeho na straně výtržníků, na rozdíl od případu Pussy Riot.

Co sleduje Putin nejnovější vojenskou kampaní v Sýrii – odpoutat pozornost od Ukrajiny?

Podle mne je to show určená k mobilizaci Putinových voličů. Je to zase důležité pro použití uvnitř země, protože stále větší počet lidí znepokojuje, že země je mezinárodně izolovaná – jak z hlediska ekonomických sankcí, informační či mezinárodní politiky. I lidem, kteří Putina podporují, vadí, že Rusko je tak samo, a pro Putina je důležité mít novou scénář, který by nějakým způsobem vrátil Moskvu do mezinárodního dění. Tento propagandistický scénář je velice jednoduchý: nikdo nemůže zvítězit, bez nás – my to ale dokážeme a zachráníme svět.

Jaký prostor mají média v současném Rusku?

Rusko je autoritářská země, nikoli totalitární, a jak na internetu tak i v tištěné podobě existuje celá řada novin, která jsou určena pro tu 15% proputinovskou menšinu. Moc může proti nim podnikat různé administrativní kroky, ale neníčí je, nezavírá je, už jenom z toho důvodu ne, že se v současné době je nepociťuje jako nějakou vážnou hrozbu. Vychází třeba *Nová Gazeta*, což jsou asi největší liberál-

ní noviny, nebo internetová *Gazetu.ru*, i když ta je nyní opatrnější, protože se obává, že by mohla přece jen přijít o licenci. Existuje web Snob, který patří známému ruskému oligarchovi Prochorovovi, který má vícero mediálních projektů a existuje názor, že v médiích, která mu patří, se lze vyjádřit svobodněji a říct toho více, než jinde – ale to je taková „povolená“ svoboda, protože Prochorov nepatří k opozici.

Internet je spíš svobodný nebo spíš nesvobodný...

Spíš svobodný. Zcela necenzurovaná informace lze ovšem získat jen na sociálních sítích. Podle mne ale v Rusku není ani tak problém s cenzurou či nedostatkem

peněz. Film měl velký mezinárodní úspěch, ukazuje ruské úředníky i ruský stát z hodně špatné stránky, načež ministr kultury Medinskij prohlásil, že už nikdy neposkytne žádné prostředky na film či jiné umělecké dílo, které nějakým způsobem diskredituje pověst země. Vláda bere kulturu jen jako místo pro reklamu současné moci.

Jak by dopadl v Rusku happenig, kde by si autoři dělali legraci z Kremlu a Putina?

Záleží na tom, kde by se odehrál. V nějaké galerii by to asi prošlo, následně by ale na to negativně reagovala vládní média, která by autory akce představila jako západní agenty, kteří plní něčí zadání za

■ Alexej Cvetkov, 2014

pravdivých informací. Putinovská většina se chová, tak jak se chová, a myslí, tak jak myslí, ne z toho důvodu, že má nedostatek informací – lidé jen prostě přijímají to, v co chtějí sami věřit. Když přišel divoký kapitalismus v 90. letech, mnoha lidem se přitížilo a cítili se poníženi, zažili určité trauma a nechtějí špatné zprávy číst, ani slyšet – jakmile je něco, co by je mohlo traumatizovat, tak to sami blokují. Chtějí slyšet jen příjemné věci, že měli skvělou minulost a budou mít skvělou budoucnost a když jsou kolem nějakých nepřátel, tak se chtějí cítit jako ti, které nelze porazit. To je taková psychologická kompensace.

Jaký je vztah moci a kultury v Rusku?

Rusko postrádá kulturní politiku. V jakékoli kulturní zemi mají nakladatelství úlevy od státu, protože vydávat knihy se bere jako něco jiného, než třeba dělat klobásy: v Rusku jsou ale knihy a klobásy součástí jednoho a téhož procesu. Kultura se pokládá za byznys a nějaká kulturní stránka není vůbec žádné kritérium. Rusko například vyhlásilo rok literatury a k tomu zavedlo novou daň, která ještě více zkomplikuje život malým knihkupectvím, která nejsou součástí velkých obchodních řetězců. Kulturní politika ruského státu spočívá de facto v jediném – ve favorizování: moc podporuje jednotlivce, kteří se jí líbí. A pokud stát poskytuje nějaké prostředky operám, divadlům, filmům, tak se cítí oprávněn zasahovat do tvůrčího procesu. Nedávno šel v kinech film *Leviatan*, který byl zčásti financován ze státních

cizí peníze. Nicméně v rámci artfór by to udělat šlo. Pokud by se o to samé někdo pokusil na náměstí v centru města, nebo na půdě nějaké státní instituce, pak bude mít velké problémy a bude trestně stíhán.

Co by se stalo, kdyby někdo vyvěsil na Kreml prapor s červenými trenýrkami?

V Rusku by to chtělo ještě nějaké datační sdělení – jinak by to lidé nepochopili.

Jak jsi se dostal k literatuře?

Jako dítě jsem hodně četl *science fiction*, bratry Strugacké, Roberta Sheckleho, Bradburyho... Tehdy, v polovině 80. let byl v Sovětském svazu takový kult této literatury a já psal takové první literární pokusy, kdy jsem se snažil napodobovat výše uvedené autory. Poslední rok existence sovětské moci, kdy jsme měli už absolutní svobodu, mě jeden z nejznámějších tehdejších novin *Komsomolskaja pravda* publikovaly několika textů a já se pak stal člen redakce – to mně bylo patnáct. Rozpad SSSR bylo takové období, kdy se lidé museli rozhodnout, co dál a nikdo přitom nemohl zůstat stranou, každý si musel zvolit nějakou ideu pro život. V těch patnácti letech jsem se rozhodl, že mě nejvíce oslovuje anarchismus. Hodně jsem psal o ruských anarchitech, kteří vznikli v té době, to byl vlastně počátek mé publicistické činnosti. V sedmácti jsem se pak dostal na literární vysokou školu. Od té doby mám dva druhy činnosti, píšou prósu a dělám publicistiku. Pokud jde o čte-

náře, tak samozřejmě větší počet lidí čte moji publicistiku – jsem mnohem populárnější jako publicista a novinář, než jako prosaik.

Kde publikujete?

Píšu do toho Prochorovova Snobu, pak do *Gazety.ru*. Psal jsem do mnoha novin, ale po událostech na Krymu a na východě Ukrajiny se mnou řada z nich přerušila spolupráci s odůvodněním, že píší o těch věcech příliš otevřeně. Vzhledem k tomu, že dělám v knihkupectví, píšou hodně recenze a takové literární přehledy, například na webové stránce *Rok literatury*. Přijímám z knihkupectví a z publicistiky.

Jaké máš literární vzory?

Líbí se mi taková hodně stylizovaná literatura, která ani tak nepopisuje společnost a neodpovídá na otázku co, jako spíše literatura, která se věnuje otázce *jak*. V minulém století to je asi Nabokov a Platonov. Pokračovatelem Nabokova je Saša Sokolov...

Solženic nebo Šalamov?

Ne Solženicyn – Šalamov! Solženicyna jsem vždycky považoval za propagandistu, zatímco Šalamov je skutečný spisovatel, který má svůj styl a silný vnitřní cit.

A mimo Rusko?

Na prvním místě bych jmenoval asi francouzské surrealisty kolem André Bretona, americké beatniky, pak Američan Richards Brautigan, později Herbert George Wells ... Pracuji v knihkupectví, vybrat jednu, dvě věci je těžké.

Co ruská klasika?

Mám hodně rád Gogola a těžce snáším, respektive vůbec nesnáším Dostojevského – nejlepší co napsal, je povídání o Freudovi.

A současná ruská literatura?

Existuje celá řada talentovaných autorů. Jmenoval bych Limonova, který stále pokračuje. Z těch, co píší pro většinu, se velké oblibě těší například Prilepin, nebo Sergej Nosov, který získal cenu národní bestseller.

Ulická?

Podle mne není už tak současná. Upřímně řečeno, co píše, mě nechává lhostejným, což je možná dáno tím, že patříme k jiným generacím.

Kterým směrem se podle tebe bude Rusko vyvíjet?

To nikdo neví. Chtěl bych se nicméně účastnit na všem, co by mohlo Rusko přiblížit Evropě. Nicméně jako marxista si uvědomuju, že k tomu není až tolik objektivních důvodů.

K bolševické revoluci v Rusku nebyl z marxistického hlediska také žádný předpoklad...

Ano, Lenin vykládal marxismus jako teorii slabého článku v řetězu v době války. Pro mne je Evropa výsledkem racionálního uvažování. Patřím k té menšině, kde mohou mít lidé rozličné názory a ideje, ale jedno mají společné – chtějí žít v Evropě. Pro mnohé z nich je ovšem jednodušší emigrace. V našem knihkupectví jsme založili antikvariát, protože mnozí naši známí, kteří Rusko opouštěli, nám přenechali své knihovny – to se nestalo jednou, ale patnáctkrát, dvacetkrát...

A ty?

Já mám rád konfrontaci. Už od školních let jsem se cítil jako součást menšiny a zvykl jsem si na to. Kdybych se přestěhoval do Evropy, stal bych se asi součástí většinové společnosti, té levicové...

A to by bylo naprd...

No, byl by to nezvyklý pocit...

Petr Placák
Praha, 6. října 2015

Takový něžný Sorokin

V rozhovoru pro webové stránky *Rok literatury* v Rusku dávný absolvent Literárního institutu, levicový aktivista a filosof Alexej Cvetkov (1975, uváděný často s přízviskem mladší, aby si ho lidé nepletli s jeho jménovcem a básníkem, s nímž pravda v žádném příbuzenském vztahu není) bez jakékoli sebelibosti konstatoval, že je známým publicistou, ale prakticky neznámým spisovatelem. Aby ne, publicistice se soustavně věnuje od svých patnácti let, kdy vstoupil do vzdělávací skupiny Politického lycea, kterou při novinách *Komsomolskaja pravda* v roce 1990 pro antisovětsky naladěnou mládež otevřela novinářka Olga Mariničová. Cvetkov tenkrát v Komsomolské pravdě vedl mládežnickou černou kroniku. Paralelně vydával vlastní samizdatové periodikum *Partizan* (později *Partizan Afriki*), které šířil na demokratických mítincích a rockových koncertech. (Dodejme, že jak v srpnu 1991, tak na podzim 1993 nechyběl na anarchistických barikádách u Bílého domu.) Od roku 1995 psal do *Limonky*, stranického plátku nacionálních-bolševiků spisovatele Eduarda Limonova, s nímž se však o tři roky později rozešel. V roce 2000 založil vlastní internetový informační projekt *Anarh.ru*, o literatuře psal do časopisu *OM*, pravidelně přispíval do internetového periodika *Russkij žurnal*, na stránkách *OpenSpace.ru* vedl rubriku Ideologické portréty. A výčet Cvetkovova novinářského angažmá se zmíněnými platformami nevyčerpává. Pokud jde o jeho spisovatelskou dráhu, svou první knihu tenhle věčný a přesvědčený odpadlík vydal hned poté, co v roce 1997 ukončil onu umělou spisovatelskou líheň. Do širšího povědomí ne zrovna široké literární veřejnosti se však dostal teprve na přelomu loňského a letošního roku, a to když dostal hned dvě prestižní literární ocenění za svou knihu drobných próz *Král utopenců* (Korol utopennikov, 2014). Na podzim roku 2014 to byla cena Andreje Bělého, která se pravda po nedávném doslova „palácovém převratu“ stala stranickou cenou levicových intelektuálů sdružených kolem petrohradského literárního časopisu *Translit*. Skutečný popras způsobilo druhé ocenění – NOS (Nová Slovesnost), které uděluje Fond Michaila Prochorova – výspa ruských liberálů. Po dlouhých otevřených debatách, kdy se všichni zúčastnění shodli na naprosté výjimečnosti poslední prózy Vladimira Sorokina *Telurie*, v tajném hlasování čtyři z pěti porotců nečekaně zvedli ruku pro Cvetkova a pak se v internetových médiích a sociálních sítích ještě dlouho udiveně přeli, jak se to, proboha, mohlo stát. Ve zmíněném rozhovoru Cvetkov říká, že se na toto téma bavil se třemi porotci. „Nabyl jsem dojmu, že pro každého z nich to byl takový malý svátek neposlušnosti, šance

porušit jakési nepsané, ale zjevné pravidlo, vyfukovat mainstream, pokud to mám říct jednoduše. Jeden z expertů ceny řekl: ‚Napadlo mě, že kdyby se cena mohla dávat jenom za styl, *Král utopenců* by neměl konkurenci, a pak jsem si položil otázku: proč vlastně nejde dát cenu jenom za styl? Vždyť to je ten případ!‘” *Král utopenců* je skutečně nesmírně stylisticky vytříbená kniha, sestavená z čtrnácti drobných, útržkovitých snových próz, které jako by vždy začínaly málem v půli slova a končily podobně, do ztracena. Tato principiální otevřenost Cvetkovových textů vychází mimo jiné z jeho neskrývané skeps k velké románové formě: „Vždycky se mi těžko četly romány od začátku do konce. [...] O čem je kniha a co v ní bude dál, mě nikdy nezajímalo, protože jsem nikdy nedokázal zapomenout, že před sebou nemám okno do cizího života, ale text, takže dál se může dít cokoli, a o čem to bude, o tom rozhoduju já sám.“ Tuhle svobodu pak ve svých fantastních a futuristických textech o dnešním nelitostném a absurdním světě ponechává Cvetkov i svým čtenářům. Vypráví v podstatě o tomtéž jako Sorokin, který však na stránkách svých knih spaluje vše živé. Během debaty před hlasováním o držiteli NOSu literární kritička Anna Narinská prohlásila, že Cvetkov je vlastně takový něžný Sorokin. I přes tu něhu Cvetkovovy vize technického pokroku děsí, jako třeba v povídce *Mandarinkový cech*: „Někdy se mi zdá, že všechny tvé problémy pramení z toho, že jsi nikdy nepracoval v továrně. Můj otec celý život pracoval v mandarinkovém cechu. Proto znám celou technologii. Aby se vyrobila jedna mandarinka, musí se do igelitového pytlíku načerpat gel z roury, která vede z chemického cechu primárních směsí. Svrchu se to poleje bílou pěnou, která zatvrdne, stane se z ní kůra, a spojí nové dílky do koule. Obalí se to obarvenou kůrkou, dírka se zadělá malým zeleným čudlíkem, hvězdičkou, každý mistr má tak trochu vlastní, z individuální krabičky. Můj otec ale nemohl chtít nic víc, neměl vzdělání, kvalifikaci, aby pracoval v jiném cechu, složitějším, kde dávali dohromady jeňhata. [...] Tátovi se o tom mohlo jen zdát. Vyrábět kozy, ovce, vlny, psy a hlubokovodní ryby v osvětlených vanách.“ Je skutečně lepší si ani nepředstavovat, jakou hrůzu by z toho výrobního procesu živých bytostí udělal Sorokin. Masovou se jemná Cvetkovova próza nehledě na všechna ocenění stane jen sotva. Její autor, který v roce 2002 spoluzaložil moskevské knihkupectví intelektuální literatury Falanster a od roku 2011 pracuje v jeho odnoži, Ciolkovském, o to ani neusiluje a skromně říká: „I dál bych chtěl pracovat v knihkupectví. Dokonce i poté, co se uskuteční revoluce. Chtěl bych dělat totéž v nové společnosti.“

-am-

Samostatná výstava

Viktor Koval

Samostatná výstava je název mé básnické sbírky, kterou představuji publiku v podobě výstavního sálu rozděleného na jednotlivé části: portréty, krajinomalby, zátiší, bitevní scény atd.

Část 1. Portréty	
Portrét šedookého člověka	antropofága dokonav popravu, sám maliním a ostružiním stržen;
Já jsem člověk šedooký, zpod obočí mi kouká hec, z profilu nemám dva boky, seshora jsem mravenec. Byl jsem malý pidižvíček, teď jsem vyrostl, jsem víc než vážený pán – to je vtípek, Wiliam Shakespeare – to je lež. Holt jsem naprosto normální, na poměry nadávám, jsem vcelku principiální, teď však chvíle užívám. V životě jsem zkusil řáko, co podělit se teď tím málem, vzpomenout na Tan-Šanu jaka, Honneckera na Urale? Člověk nejsem bohatý, prostě celý tatínek. Bezejmenný můj, ženatý a prokouřený, jenom velký.	A vlčák Palma, co skáče jako jalovička – jako by volal skutečného vlčka: „Vuk! Vuk!“ ...
Portrét kubánského zajíce	Nebeská krajina
Přezdívali mi Kubánský zajíc, protože jsem měl na hrudi olejovou barvou namalovanou kubánskou vlajku. Sám jsem si ji tam namaloval u příležitosti Fidelova vítězství nad výsadkáři gusanos (červy) v zálivu Sviní (los Cochinos). Říkali mi: „Výhod to tričko, stejně je zničené.“ a zajíc proto, že dva mé zuby přední se evidentně vymykaly. Vyhodil jsem je. Svěho času – ale ne, ještě si vzpomenu: „Hej, Kubánče!...“ Měli jsme i Násira – Avdějeva. Protože Avděj – Abdal – Násir A Mrtvolu Tichomirova. Protože byl bledý. Jezdil na prázdniny z Leningradu. Co ještě? Těm, co byli do hola se neříkalo Chruščove, ale jenom Bubukine! A teď před pár dny se ukázalo, že Kubánský zajíc je hračka, polštářek z měkkého flísu, rypsu, plsti. Minsk. Bělorusko. Próza života – na Kubě zajíci nejsou a v Bělorusku je jich jako much. Poezie – tyto verše jsou o tom, jak rýmují se osobní dějiny s obecnými: krize, hlodavec. Odpusť, Tichomirove, tichý a mírný.	Má se za to, že oblaka jsou vzdušný živel. A přitom jsou vodní. Stejně jako duha. Stejně jako člověk ze 75 procent. Nápad: „Co je největší iluze: duha nebo mrak podobný Churchillovi, co kouří doutník?“ Nápad: Mrak podobný Bohu. Tedy obyčejný mrak, který se nikomu nepodobá.
Jezdecký portrét mladíka v baretu	Část 3. Moskevské skici
Zdá se mi, že v každém domě na pozadí plotu zahrady zoologické stojí ospalý pony – Snad ne jeden a ten samý? – a na něm – dítě sedí s úsměvem na rtech kvetoucím, a k témuž místu, již v plném květu, později své vlastní děti vedoucí – v baretu černém, blůzce zdobné, maminkou vyšívané jemně – trochu volně, zato boty, co mi paměť stačí, mě na té fotce tlačí.	Věc
Portrét hovořící postavy	Věc
„Tady máte tužku a papír a pište,“ slyším ve snu – děsivém! – třebaže ten hlas patří Múze!	Věc bezprizornou nahlásil jsem řidiči autobusu: „Někdo si tu zapomněl aktovku, na zadním sedadle.“
Část 2. Krajinomalby	„Viděls ji první. Tak si ji taky nech.“
Krajina s komáry ve strži	Na Tverské
Dlouho jsme jeli po Dmitrovské silnici do Ikši. A přibýví k postu dopravních policistů, napravo střihli jsme to zkratkou, tuhle, kousek za silnicí Jaroslavskou, kde také nacházíme vhodné místo.	„Nemačkejte se na mě!“ – zařvala mi do obličeje dáma, co přede mnou stála v novoroční frontě do Jelisejevových lahůdek. A chlápek, co stál za mnou řekl: „Svrběj tě prsty, hochu?“
Svistucha.	V lékárně
Zkouška zraku i sluchu. Ruský šumí břízoví, šelestí brzezina polsky, znak se zvukem si rozumí, osika roste jak písmeno U a nade všemi reaktivní TU výšku podtrhne za letu.	Rozčiluje se alkoholik Sedov na boží stvoření chlastu nemaje. Mouchy masařky na zkrouce- ných mucholapkách visí. Stánek je vybraný a ani taxikář bohužel nemá. „A kdybyste měli?“ „Tak vám to neprodáme!“ řek- li v lékárně. „Běžte pryč! Všechno vykoupili – hlohovou tinkturu i Erilex!“
Teď Vovka vůlok křičí: „Au!“ a v odpověď ryčí zvучným hlasem pán s ohrnutým nosem.	A co teď?
A jakýsi anthropos do hloubi strže fackou dvanáctou poslal otravu	U domovních dveří
	Včera rozbili zvonky – z nudy nebo kvůli barevnému kovu. Teď v noci vydávají děsné zvuky, aby si nájemníci nedávali pohov.
	Zvoním na byt 27, ozývá se 7. Z mluvítka na mě křičí sedmička, že jsem snad docela ztratil rozum, a že jsem horší než ta krabíčka.
	Zvoním na byt 27, ozývá se 2. Z mluvítka dvojka mě zpovídá, co jsem to proboha za kus cvoka a proč jsem takový nelida.
	Zvoním na byt 27, tentokrát je to správně. Tam bydlím já, odpověď je tedy na mně – nedělám však nájemníkům peklo, nervu na ně hystericky ani vztekle.

Mně, který nestihl zaknihovat právo na majetek tento – hanba!	Dobře
2. Je těžké houpat se na chatě v hamaku, když pozemek není zaknihován v Dmitrově u notáře. Když ti tu každá jabloň šeptá: „Ty si ale dáváš na čas!“	Dobroučce dobři dobro. Špatno se samo zešpatní, kdež- to dobro potřebuje zdobřit, přidobřit.
Konečně už bych si měl říct: „Kůže líná!“ A... vydat se do Dmitrova.	Bez dobření se dobřilo dobře, a dodobřilo se na prášek. Špatní se dobro, když ho nedobříš.
3. Jen jsem se tam vypravil – kůže líná! – hnedle se strhl uragán!	Když nedobříš dobřinky všeho dobrého leží zešpatnivělé, obrostlé dobřinstvo stejně jako špatninstvo zešpatňuje špatňulu prašivého.
Dvanáctistupňový. Nárazový.	Bez zdobření chtě nechtě, špatní se dobř. A ze špatnivého dobře ti vyroste šdobr.
Kdyby ji Lucky úplně zardousil – stupňů mohlo být víc a asi by to strhlo střechu, ale takhle lavor se naplnil vodou, no a nádobí. Budiž.	Lidé se ptají: „Jak se vám dobří?“ a odpovídají: „Dobří se nám v špatňuši jak v lópuši.“ Nebo: „v špatňácích jak v oblacích.“ A ty odpovídej: „Zlehoučka zdobřuju dobrušu velkou, dokud špatnice sama nezmlkne.
Odhodlaní jako ježek, s vitalitou žabky, hravě jako Lucky.	Křeč

Část 5. Metafyzická malba	
Dvě krajiny	
„Rozorat Nečernozem!“	
Rozorali Nečernozem a narazili na Středomoří!	
Na mravenčí stezce	
Majestátní hůl naložil jsem si na cestu. Položiv na rameno majestátní hůl po cestě ji vláčím. Slyš! Hemží se to tu vojáky a dělníky – radši se půjdu mrknout – co když opravdu ulovili brouka?	Pijanem to škubne ráno, o třasot má postaráno: škubne se mnou křečovitě, křečovitě se mnou škubne křeč!
Ne, nepůjdu. Musím s majestátní holí stůj co stůj dorazit než zapadne slunce – i kdyby trakaře padaly!	Zakleje si pijan ráno, o třasot má postaráno: škubne se mnou křečovitě, křečovitě se mnou škubne křeč!
Alternativa	
Petr Čajkovský a jeho motivy se utíkají před mou alternativou. I penderecké motivy se utíkají před mou alternativou.	A se ženou pijan dávno, o třasot má postaráno v posteli už leží dávno, o třasot má postaráno: škubne se mnou křečovitě, křečovitě se mnou škubne křeč!
Egalitářské motivy se utíkají před mou alternativou. I elitářské motivy se utíkají před mou alternativou.	Probudí se pijan k ránu, o třasot má postaráno a zděsí se pijan k ránu: křeč s ním škube křečovitě křečovitá třikrát tak.
Totalitní motivy se utíkají před mou alternativou. I demokratické motivy se utíkají před mou alternativou.	Křeči moje milá křeči křečovitá třikrát tak, proč jsi moje milá křeči křečovitá třikrát tak?
I motivy zastánců vzniku Všeho v důsledku šestidenního pracovního dne se utíkají před mou alternativou.	Proto jsem já nyní křeč křečovitá třikrát tak, že křeč třikráte podražila, že je třikrát dražší křeč.
I motivy zastánců vzniku Všeho v důsledku velkého třesku se utíkají před mou alternativou.	Křeč třikráte podražila, podražila třikrát křeč!
I marxisté se utíkají! A nitzscheáni už utekli! Všichni utekli!	Já v téhleté křeči radši, v křeči co je třikrát dražší, radši sebou třikrát škubnu, třikrát sebou škubnu radš.
Kam se ženete, pitomci? Já si přeci dělal legraci. Nemám žádnou alternativu. No vůbec žádnou!	Křeč předražili předražili křeč, křeč předražili předražili křeč!

z rus. originálu přeložil Jan Machonin

Viktor Koval (1947) je možná jediný žijící ruský básník, s nímž si touží pohovořit cestující v tramvaji i náhodní sousedé na nemocničním pokoji. Tuto anomální situaci vysvětluje básník a literární teoretik Mi-chail Ajzenberg tím, že Koval „nejednou předběhl svou dobu“ – a vlastně i sám sebe. Věčnou slávu si však nezískal jako básník, ale jako dětská superhvězda sovětských filmů 50. let, někdy mezi šestým a desátým rokem svého života. Svou zárnou kariéru, kdy vydělával víc než maminka i babička dohromady, záhy z vlastní vůle opustil: nelíbily se mu scénáře, podle kterých měl hrát. Zpočátku se je snažil sám přepisovat, ale pak mu došla trpělivost a vrhl se na výtvarné umění, což rozhodlo i o jeho budoucí profesi – v roce 1969 vystudoval moskevský Polygrafický institut a dodnes si vydělává jako kreslíř a kar-ikaturista v řadě časopisů. Jak se tedy Viktor Koval stal básníkem? Další oklikou, tentokrát přes práci v divadle – ovšem v divadle poněkud zvláštním: všichni jeho herci byli ve skutečnosti básníky ze skupiny Almanach (Dmitrij Prigov, Timur Kibirov, Děnis Novikov, Sergej Gandlevskij, Lev Rubinštejn a Michail Ajzenberg). Práce v divadle pro ně na prahu perestrojky byla nezbytnou obživou a také možností představit vlastní poesii v provincii a později i v zahraničí. Ani tehdy však Koval ještě jako básník nevystupoval. Skládal pro divadlo písňové texty, které zhudebňoval zpěvák Andrej Lipskij (z mnoha jejich písní se staly šlágry). Už v těch užitých textech prosvítalo to, co se později stalo typické pro samotnou Kovalovu poesii: řečová intonace, důraz na zvukovou stránku verše a všudypřítomná absurdita, která nabývá podoby jakéhosi svérázného neofolkloru. Ve svých prvních básních, které podle dobových svědectví ani tak „nepsal“, jako spíš skandoval, vykřikoval, vyteskával a tančil, Viktor Koval zase předběhl svou dobu. Mezi přáteli se jeho veršům říkalo „řečovky“, ale jak později na svých prvních cestách do zahraničí zjistili, šlo vlastně o nefalšovaný rap. Kovalova poesie by se dala zařadit do proudu moskevského konceptualismu, u jehož zrodu prý asistoval jako host bytových seminářů, společně s jeho „zakladateli“ Borisem Groyssem, Dmitrijem Prigovem a Vsevo-odem Někrasovem. Jenže zařazení do jakéhokoli proudu vždy bránila Kovalova bytostná neschopnost autorského sblížování či napodobování. Jeho hravé, zábavné a nesmírně důvtipné verše, které se podobně jako jeho životní osudy neustále předbíhají, vracejí a stáčejí do významových i zvukových spirál, jsou vždy čistě osobními, nenapodobitelnými a s ničím nesrovnatelnými vynálezy. Podle Ajeberga není pochyb: „Je to představitel jiného druhu, kterého sem zavál nějaký náhodný vítr. Něco jako Elí.“

Dirigent versus režie

Pod taktovkou Roberta Jindry

Osobnost Roberta Jindry se za dirigentským pultem objevila v Praze v roce 2001. Postupně jsme se s ním setkávali na operních scénách stále častěji a již asi před 6–7 lety bylo zřejmé, že se jedná o velký talent. Všechna nadějná očekávání vysoce předčilo jeho nastudování Hindemithovy opery *Cardillac* v Národním divadle moravskoslezském (NDM), kdy jsme ocenili nejen Jindrovu pečlivou přípravu, ale také výstavbu díla, jeho pojetí a koncepci a rovněž jeho gradaci. Neméně obdivu již tehdy si zasloužil orchestr NDM, který pod vedením Jindry podal rozhodně zvukově vyváženější a k expresi více tíhnoucí výkon, než Sächsische Staatskapelle Dresden, jež měla na repertoáru *Cardillaca* přibližně ve stejné době (a to patří drážďanská „Staatskapelle“ ke standardně vynikajícím operním orchestrům). Postupně jsme zaznamenávali další uměleckou dráhu a vývoj Roberta Jindry, který v sezóně 2014/2015 vyvrcholil uvedením dvou méně hraných oper: *Ohnivého anděla* Sergeje Prokofjeva (NDM Ostrava) a *Ž mrtvého domu* Leoše Janáčka (Národní divadlo [ND] Praha), tedy titulů, které vznikly stejně jako výše zmiňovaný *Cardillac* ve 20. letech 20. století (zdá se, že právě toto období Robertu Jindrovi mimořádně „sedí“).

Hudební a především režijní pojetí Janáčkova „Mrtvého domu“ bylo v našich mediích dostatečně zmiňováno. Vrátime se k němu později, nyní se zaměříme na provedení *Ohnivého anděla*, který zůstal v důsledku lokace Ostravy poněkud ve stínu opery Janáčkovy, co se týče mediálního ohlasu. Právě v *Ohnivém andělovi* vynikla Jindrova promyšlená koncepce snad nejvíce – od celkového pojetí díla s maximální gradací v klíčových scénách, přes nesmírně pečlivě vypilovaný detail až k brutální extatickému závěru. Skloubením bohatých výrazových prostředků, počínaje nejjemnějšími pianissimy ve službě mysteriózního zamlžení přes syrově odhalené disonance v okultních scénách včetně dalších robustně a až surově znějících míst, dosáhl Jindra maximálního účinu na posluchače a vyvíhl se vysoko nejen nad naše operní dirigenty,

ale směle ho lze zařadit interpretací těchto děl mezi evropskou špičku. (Myslím, že mám co srovnávat; všechny tři náročné opery, o nichž zde pojednávám, jsem viděl v poslední době na předních evropských operních scénách a žádná z nich po hudební stránce, ať už to bylo v Drážďanech, v Berlíně či dokonce ve Vídni, nedosahovala úrovně, kterou bylo možno slyšet v Ostravě, respektive i v Praze.)

Skutečnost, že velice pečlivá příprava díla, co se týče práce s orchestrem, se sborem i sólovými pěvci, staví základ pro interpretační svobodu dirigenta, ukázal i výsledek práce Roberta Jindry s orchestrem NDM. Podařilo se mu, že se tento orchestr vypracoval z průměrného provinčního divadelního tělesa, mezi něž v posledních dvou desetiletích sklouzl, na čelní místo mezi našimi divadelními orchestry. A za to si snad Jindra zasloužil vynucený odchod z divadla? Zde si nelze odpustit drobné konstatování, že orchestr ND v Praze pod taktovkou Roberta Jindry nikdy nedocílil tak jemného a na druhou stranu až extrémně expresivního výrazu o brilantním vypilování detailů ani nemluvě.

Cardillac je z repertoáru NDM dávno stažen, „Mrtvý dům“ můžeme v Praze na jaře 2016 ještě zachytit, *Ohnivý anděl* měl již pod taktovkou Jindry svou derniéru, opera se však bude v sezóně 2015/2016 ještě uvádět a její dirigent Jan Kučera bude mít těžkou pozici.

Režie vítězí nad hudbou

A nyní si nelze neodpustit několik úvah: Před několika měsíci si v televizním pořadu moderovaném Petrem Fischerem posteskl přední český pěvec Adam Plachetka, působící i na prestižních světových operních scénách, na fakt, že se kritika zabývá téměř výhradně režii, málo pak již hudební a skoro vůbec ne pěveckou stránkou operních představení. Ano, je tomu tak. Hudba a zpěv, tedy to, co tvoří podstatu opery, jsou kritikou mnohdy opomíjeny. Proč? Domnívám se, že je to tím, že hudební tvar opery stojí mimo zájem současných současných režisérů a už tím je potlačován. Význavači

tzv. režijního divadla, kterých není málo, si často nelámou hlavu s hledáním funkční realizace intence díla a upřednostňují v lepším případě často velmi povrchní „aktualizace“ opery, v horším případě pouze vlastní exhibici. Pak ovšem logicky ustupuje hlavní stránka věci do pozadí a režie na sebe strhává pozornost. O

■ Ivan Bukovsky: Dvě cesty, 2014

čem pak má kritika psát? (To jen na její skromnou obhajobu.)

Nehodlám se zde rozepisovat o extravagantně posunuté režii Špinarova „Mrtvého domu“, protkané nemístnými a zbytečnými kopulačně-masturbačními pohyby na jedné straně, a bezradné a fádní režii Jiřího Nekvasila (*Ohnivý anděl*) na straně druhé. Pro některé současně operní režiséry (nejen naše) je typické, že ztvárňují

(a bohužel ve svých představách a výkladech nalézají) to, co v dílech není scénicky předepsáno a obsahově ani naznačeno (např. v „Mrtvém domě“ zbytečné sexuální kreace vězňů, jejich taneční vystoupení s košťaty alias kytarami, které demonstrují režisérem podtržené hodnoty: sex a pop; dále pak zcela nemístná kreace Akulky, která je personifikována dupající tanečnicí, což ruší hudbu a navíc nápadně připomíná pohybovou inspiraci Robertem Wilsonem. A naopak – tam, kde jsou sexuální kreace naznačeny v předloze tak, že je to do očí bijící (o čem asi je celoživotní boj Renáty s její posedlostí běsem

proto nechá Renátu upálit. To jsou přece scény, v nichž by mohly být uplatněny a rozvinuty bujně představy režiséra téměř ad absurdum. Namísto toho jsme svědky poněkud toporného vystoupení jinak pěvecky výborně připravených představitelk řádových sester, které se ve vrcholné scéně svléknou z kleriky pouze do fialově-růžových (spodních?) šatů tam, kde by alespoň částečně obnažení dívčích těl spojené se sexuálními pohyby bylo zcela namístě. A inkvizitor místo aby bojoval s démony, kteří opanovali klášterní zdi, káže jeptiškám ze zdvižené variabilní plošiny a samolibě si přitom mne vous. Takové nepochopení děje a nijaké ztvárnění scény, která přímo nabízí lascivní pojetí davového sexu spojeného s expresivním režijním přístupem, se jeví jako promrhání šance, která se již nemusí opakovat. Ještě snad smutnější je, že režisérem je „slavná“ osoba.

Někteří režiséři posouvají historické smýšlení a úzus určité doby do sféry současného spotřebně zábavního průmyslu, v němž hrají hlavní úlohu sex, konsum a zábava. Žbavují tak jednotlivé operní kusy (a nejen operní) svého svěbytného kouzla a posouvají je ke sféře utilitární stejnosti s účelem zaujmout a pobavit takové diváky, „který by jinak do opery ani nepřišli“ – těmito či podobnými výroky někteří naši operní režiséři opakovaně veřejně argumentují. Neuvědomují si však, že obligátní operní publikum může takový přístup k operním dílům odradit (a to se již stalo – alespoň v Praze je to nabíledni), a ty diváky, kteří do opery zavítají jen náhodně nebo např. na doporučení, že při představení lze vidět v Národním divadle i onanii, mezi stále publikum stejně nezařadí. To je však pro naše divadla už příznačné. Stejně jako skutečnost, že umělecká osobnost nebývalého rozmachu (tím myslím Roberta Jindru) nemá v současné době trvalou pozici šéfa v žádném našem divadle a ani jiné stále angažmá. V ND mu sice budou dobíhat reprízy inscenací, které nastudoval nebo na jejichž nastudování se podílel, ale jak je možné, že člověk, který má takové výsledky, nedostal v Praze žádné nové nastudování oper, které by si vybral nebo které mu „sedí“? Je to k velké škodě české hudby a kultury vůbec. Budeme se i nadále chovat k našim velikánům jako společnost, již nezajímá nic jiného než konsum a trh?

Vít Zavadil

pokračování ze strany IV

své partnerky a usmíval jsem se na ni, protože ona ani nikdo jiný nikdy nepocítí mé osobní spojení se všeobecným. Nebyla jsi toho svědkyní, přestože jsi stála vedle.

„Nauč se mluvit v podobenstvích, abys řekl aspoň něco, když už nemůžeš to spojení vysvětlit,“ napovídáš ve svém autě, tak tmavém zvenku a tak běžovém, světlém a koženém zevnitř.

V minutových záběrech rudí gardisté nutí pouliční rikši, aby nasedli do svých vozítek, a zákazníci, kteří přišli na zastávku, aby po městě vozili samotné rikši. Včerejší rikšové však nevědí, jakou uvést adresu, a vystrašení pasažéři za zvuků veselého skandování hesel vozí rikši dokola. Uprostřed kruhu hoří velká černobílá hranice. Tak se za zvuků neohroženého pokřiku mládeže s rudými pásky ze svobodné jízdy na konkrétní adresu stala nucená procházka.

7

„Nezkoušel jsi psát pohádky pro děti a mládež, co třeba o myších?“ navrhuješ v touze najít mi místo, přestože oba už místo v tomhle skučícím vagonu metra máme. „Nebo psát komiksy, kdyby tam byly místo lidí myši, mělo by to ohromný úspěch.“

Na metro nejsi zvyklá, je to pro tebe etnografie. Vagonem se plouží žebrák a hned to vypadá, jako bychom nikam nejeli, jako bychom spolu všichni seděli ve vězení.

Ivan Myš vešel k Semjonu Živci. Vynecháme všechny podružné podrobnosti, abychom rovnou řekli to hlavní: Ivan neměl nic, čím by si vydělával, jen svoje tělo. Semjon kupoval tělo. Přesnější jeho část. Semjon měl v garáži jediný stroj, zato univerzální, pevně popadl nohu nad nebo pod kolenem, v mžiku usekl ruku v místě, kde byla fixou značka, nebo vrtákem prodírávěl oko do hloubky, která neohrožovala mo-

zek. To byla ekonomika. Živec si nechal useknutou část horní nebo dolní končetiny a zákazníka, v našem případě Ivana, vyvekl z garáže a okamžitě zavolał svému doktorovi. Až neúplného Ivana za dva týdny propustí z kliniky, bude připravený chodit do metra a pociťve cestujícím ukazovat rudý pahýl své ruky. Vybrané prostředky si rozdělí: třetinu dostane Myš, zbytek si vezme Živec.

Ivan stiskl ručník v zubech a souhlasně kývl na Semjona, který se ho naposledy zeptal. A tak se Ivan nakonec dozvěděl, co je to ekonomika.

Semjon má takových neúplných, co se plazí po vagonech, hodně, ale miň než měl v plánu. Živec je jejich zaměstnavatel a ochránce. Sám platí fízlům. Když fízl poprvé přišel k bezrukému, první, na co se zeptal, bylo: „Živec tě zná?“ Ivan řekl: „Ano, Živec mě zná.“ A fízl odešel s tím, že si to prověří. Tak se Myš dozvěděl, co je to stát.

Doktor přijel ke garáži rychle. Stáhl ránu obinadlem, omotal obvazem, dal Ivanovi injekci, vytáhl křivou jehlu. Ivanovi, který tonul v bolesti, se zdálo, že mu useknutou ruku spalují sněhem. „Tak vidíš,“ řekl doktor už v nemocničním pokoji, „teď se o sebe konečně budeš moct normálně postarat, než se oženiš, tak se ti to zahojí, zato o hladu nezůstaneš, zítra za tebou přijde pop.“ Tak se Ivan dozvěděl, co je to milosrdenství. „Myš“ – zapsali do karty jeho příjmení.

Pop přišel, jak bylo slíbeno, a pronesl své uklidňující slovo: „Bůh,“ vzpomínal pop, „trpěl a přikázal nám, abychom se zachováli stejně. Jsi mučedník a mučedník dostane zvláštní propustku do ráje. Vzdal ses ruky, místo ní jsi získal nesmrtelnost duše. Byla ti seslána zkouška, přetrp ji v pokoji. Spasitele přiblíli ke kříži, ty jsi přišel jen o ruku. Děkuj stvořiteli. Jako jurodivý se vypravíš do vagonů života, v jurodivých je naše pravda. Bez ní se vlast neobejde.“

Tak se Ivan dozvěděl, co je to víra v Krista. Když Myš nevyplácel všechno, tedy když spolkl několik rublů, aby později vyšly s výkaly, Živec ten kov cítil v podvodníkové břiše, jako by měl v hlavě

sobem: že nebezpečné síly chaosu (méně ve smyslu dynamického řeckého Chaosu), které vyhrézávají z věcí, se nás snaží pohltn. A my tím, že děláme umění, se snažíme ten chaos naopak vytěšňovat, likvidovat, dávat mu řád. A to je smyslem umění. Většina toho, čemu se v současnosti říká umění, ten chaos spíš znásobuje. A protože pro mě osobně chaos, ta jakási neuspořádanost, ohrožuje vztah ke kosmu jako k takovému, jako k živému organismu, tvrdím, že v podstatě ohrožuje existenci vesmíru. A tím, že se snažíme ten řád vnášet zpátky, vytváříme jakousi vybalancovanost, rovnováhu, která je pro existenci vesmíru, a tudíž i nás, nezbytně nutná. Snažím se o to, aby obrazy vyjadřovaly niterný vztah člověka k tomu velkému vesmírnému organismu. Umění je strážce mystéria, z toho mystéria vzniká a z něj pořád čerpá nové a nové síly. Umění není určené k dekoraci, umění má člověka chytit za pačesy a protáhnut ho trním poznání.

Jsou tvé obrazy, na kterých se objevují biblické motivy, „staromódní“? Nemyslím si, že na mravních otázkách, které „vynalezli“ už Amos a Izaiáš, je něco staromódního. Fascinují mě třeba takové bytosti jako Job nebo proroci Izaiáš a Jeremiáš, Ahasver, bytosti, které jsou nějakým způsobem pronásledovány, ať už právem, nebo neprávem, nějakým způsobem stigmatizovány, vyčleněny z běžné lidské společnosti. Ale možná, že v současné době mravního relativismu „staromódní“ jsou. A v tom případě jsem rád staromódní

8

tobě se to nelíbí, prostě se pitvoříš, abys mě naštvál, já na tebe ale nechci být naštvaná.“

Tvoje srdce rozzlobené tluče v růžové kabelce, kterou tiskneš v levé ruce. Při pohledu na lesklé růžové šupiny si říkám, že kdybych teď probodl tvoji kabelku dlouhou jehlou, okamžitě bys byla mrtvá a neměla bys důvod jet nahoru, ven z mramorového hrobu.

8

„Je nás tu tolik!“ zakřičel dolů a rukou se držel za kamennou nohu pomníku, v druhé svíral pišticí megafon. „Tolik, že si můžeme být jisti, že někteří sem přišli, protože to dostali za úkol, a svým pánům podávají hlášení o všem, co se tu děje. Obrácím se především na ně. Jděte za svými pány a řekněte jim, že jejich vláda skončila. Stejně vám už nikdo nic nezplatí. A teď chci říct to nepodstatnější všem ostatním. Musíme udeřit okamžitě, jinak si to neodpustíme, naše děti nám neodpustí. Dáváme se do pohybu. Přestáváme stát. Víme, kam jít.

A všichni vyrazili, stále hlasitěji si zpívali a zrychlovali krok. Podešvemi slyšeli, jak se miliony zapomenutých každodenních lidských dramát vsásky do země a proměnily se tam v hory kamenného uhlí, moře vazké ropy. Zbývalo najít recept a způsob, jak to podpálit, jak vypálit sebe a ostatní, proměnit hmotu utrpení v energii smyslu, oslepit vnitřní kontrarevoluci a proměnit vnější kontrarevoluci v dým – poslední pomník odstraněné minulosti.

A už v běhu, když se loučím, aniž by si toho ostatní všimli, dvěma prsty zaklepu na tvou zeď, jako když dítě ukazuje střelbu z pistole. Jako bych se mís-to „postavil ke zdi“ chystal zastřelit samu zeď.

Jdeme, protože točíme šot o událostech, které se nikdy nestaly.

z ruského originálu Mirovaja revoljucija přeložila Alena Machonimová

pokračování ze strany I

kromě toho jsem měl poměrně dost důkladné znalosti bible. A tyhle dva proudy se protnulý a ukázaly se jako skutečně nosný myšlenkový proud, který si bere inspiraci od toho prázákladu lidského rodu. Jak hebrejská mytologie, tak mytologie řecká je naprosto archetypální a vytváří nám modelové situace pro ty pocity, které jsem chtěl nějakým způsobem vyjádřit.

Někde jsem četl, že tvé obrazy nejsou „líbivé“.

Tahle kategorie „líbivosti“ je velice ošidná. Takový Michelangelo rozhodně líbivý není, zatímco třeba Rafael rozhodně je. A ani jedno- to na kvalitu ani nepřidá, ani neubere.

Proč preferuješ velké formáty?

Na to je v podstatě celkem jednoduchá odpověď: dělá se mi na nich líp. Samozřejmě maluju i menší věci, ale na těch si spíše řeším některé formální a technické problémy.

Jaké použíáš techniky? Prý mimo jiné i asfalt.

Asfalt taky. Jinak je to klasická olejomalba

Co je smyslem umění?

Smyslem umění je hledání nějakého řádu v tom zmatku, který nás obklopuje. Dokonce bych řekl, že to vidím až takovým tím dualistickým způ-

Vladimír Drápal

• PASEKA •

Chopinova 4, 120 00 Praha 2; Tel.: 222 710 751, 3; e-mail: paseka@paseka.cz; www.paseka.cz

Juan Gabriel Vásquez Hluk padajících věcí

Tajemná postava bývalého pilota Ricarda Laverdeho fascinuje mladého bogotského právníka Antonia Yammara od jejich prvního setkání v kulečnickovém baru. Když jednoho dne Laverde obdrží magnetofonovou kazetu, oba muži se vydají společně do kulturního centra, kde si chce Laverde její obsah přehrát. Vzápětí je na ulici zastřelen neznámými vrahy a Yammara, který je sám při incidentu zraněn, začne pátrat po Laverdeho minulosti. Vydává se za jeho dcerou a postupně rozplétá záhadu mužova pozoruhodného života, který jako by ztělesňoval trauma celé generace Kolumbijců zasažené spirálou násilí, do níž zemi uvrhly drogové války.

Přeložila Anežka Charvátová, 232 stran, 269 korun

Lyndsay Fayeová Lovci vran

Píše se počátek roku 1846 a Timothy Wilde je posilou nově vzniklého newyorského policejního sboru, kde se specializuje na řešení zdánlivě nevysvětlených případů. Jednoho dne k němu vtrhne půvabná míšenka Lucy a prosí o pomoc. Lovci uprchlých otroků si podle ní přivydělávají únosem svobodných občanů, kteří jsou poté odvezeni na Jih a tam znovu zotročeni. Lucy, jejíž hrud je z neznámých důvodů zjizvena biblickým nápisem, se obává, že právě takový osud potkal i její nejbližší rodinu. Stejně jako v předcházejícím románu Bohové Gotham vykresluje autorka i v této historické detektivce fascinující a autentický obraz americké metropole poloviny 19. století.

Přeložil Michal Prokop, 400 stran, 299 korun

John Muir Mé první léto v Siere Nevadě

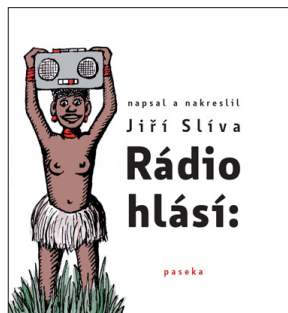
Slavný americký přírodovědec, spisovatel a ochránce přírody vypráví v dnes již legendární knize o svém setkání s divokou přírodou kalifornské Sierry Nevady. To jej ovlivnilo na celý život a inspirovalo k úsilí o prosazení dlouhodobé ochrany jejich nejceněnějších partií. Vodní toky, skalní útvary či bohatost flóry a fauny území tvořícího dnešní Yosemiteký národní park, které navštívil v létě roku 1869, Muir popisuje s precizností vědce i extatickým nadšením, uvědomuje si však také, jak rychle může přírodní bohatství dosud nedotčené divočiny vzít za své působením postupující průmyslové civilizace. Muirovy zápisky se právem se řadí mezi klíčová díla moderní environmentálně orientované literatury.

Přeložil Jan Hokeš, 224 stran, 299 korun

Petr Placák Gottwaldovo Československo jako fašistický stát

Komunistickou vizi ráje na zemi doboví politici i pozdější komentátoři často přehlíželi, a přece je jediné v tomto rámci možné vykládat poválečnou nacionálněsocialistickou revoluci, na jejíž vlně se komunisté dostali k moci. Radikální „lidovou“ revoluci, ve které komunisté spojili svaté ideály socialismu se svatými ideály národa, autor vykládá v rámci dějin masových antiliberalních hnutí minulého století a srovnává ji s vývojem v Itálii po první světové válce.

Jiří Slíva Rádio hlásí

Známý český kreslíř poprvé připravil autorskou knihu pro děti. Dočtete se v ní třeba, jak v Brně leze po ulici mrně, jak se Mona Lisa bojí, že je padělaná, a jak je možné odsmradit tchoře. Vtipně, veselě a výstižně básničky na rozmanitá témata - lidé, zvířata, města - s obrázky nakreslenými nezaměnitelným autorovým stylem si budou moci vedle rodičů vychutnat i ti nejmenší.

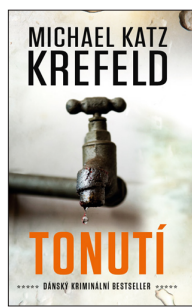
96 stran, 199 korun

Rotraut Susanne Bernerová Noc

Je noc. Lidé i zvířata klidně spí. Ale ne všichni. Malý Andrej stane na zahradě a ne a ne jít na kutě. Policisté hlídkují, v knihovně si děti užívají noční čtení, návštěvníci parku obdivují ohňostroj. Za svitu měsíce poletují netopýři a sovy, toulají se lidé i zvířátka. Na každé stránce najdete malého mývala. A tmou se plíží zloděj... Stejně jako v předcházejících úspěšných knihách Jaro, Léto, Podzim a Zima vypráví Rotraut Susanne Bernerová svými vtipnými obrázky, co všechno se děje v městečku, tentokrát za vlahé letní noci. Knižka podporuje pozorovací schopnosti a podněcuje fantazii, rozvíjí jazyk a rozšiřuje slovní zásobu.

14 stran, 249 korun

Michael Katz Krefeld Tonutí

Populární detektiv Havran v novém kriminálním thrilleru bestsellerového dánského autora. Jedenáct nahých mužů utopených ve speciálních boxech. Děsivý případ z dob NDR. Odhalená nevěra a agent Stasi, který zešlél. Za Thomasem Ravnsholtem, přezdívaným Havran, přichází mladá krásná Louise s žádostí, aby vypátral jejího zmizelého bratra. Osamělého expolicistu si podmaní nejen její půvaby, ale i naléhavost prosby. A tak se vydává do Berlína vstříc vzrušujícímu dobrodružství s neodolatelnou ženou... a sérii nepředstavitelně zvrácených zločinů.

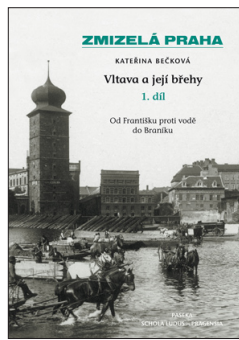
Přeložila Markéta Kliková, 368 stran, 299 korun

Karel Bartošek Z papírků

Autentické deníkové záznamy angažovaného intelektuála a spoluautora Černé knihy komunismu z normalizačních let 1973-1974. Práce, každodenní starosti, politické i soukromé události, rodina, občas výslechy, především však setkávání s lidmi. V Bartoškových textech vystupují konkrétní osoby známých i neznámých jmen, celebrity i obyčejní lidé s konkrétními názory a postoji. „O mnoha věcech v tomto sešitu nepíšu - snažím se být ‚bdělý a ostrážitý‘“, tvrdí autor - to kdyby jeho zápisky zachytila policie. Přesto, anebo i díky tomu, se mu podařilo zachytit danou dobu jako autenticky žitou zkušenost.

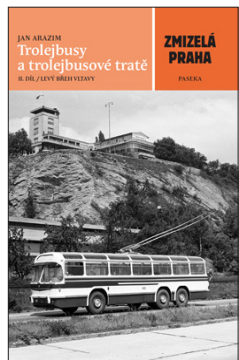
176 stran, 249 korun

Kateřina Bečková Vltava a její břehy 1

Řeka Vltava je pro vzhled, charakter a život Prahy živlem zcela zásadním. Ačkoliv ji dnes chápeme spíše jako prvek přinášející do obrazu města vjemy estetické, v historii byly její funkce daleko praktičtější. Sloužila jako zdroj energie, dopravní cesta či výroba ledu a tomu odpovídalo i její využití. Kniha se zaměřuje na popis zaniklých a proměněných objektů a na stavby spojené s kanalizací a splavněním řeky Pojednáno je také využití řeky pro zábavu a oddech Pražanů v podobě plováren, výletních plaveb, sportovních přístavů a rybaření.

216 stran, 360 korun

Jan Arazim Trolejbusy a trolejbusové tratě 2

Trolejbusová doprava v Praze patří na rozdíl od tramvajové a autobusové již zcela do kategorie „zmizelá“. Přesto utvářela po několik desetiletí obraz hlavního města a dodnes přžívá v paměti jeho obyvatel. Vrcholným obdobím trolejbusové přepravy v Praze byla padesátá léta 20. století, méně se už ovšem ví, že trolejbusy brázdily pražské ulice již na konci třetí dekády. Po úspěšném svazku seznamujícím čtenáře s historií trolejbusové dopravy na pravém břehu Vltavy přichází druhý díl, který mapuje břeh levý. Knihu doprovázejí dvě stovky unikátních archivních fotografií.

184 stran, 360 korun

Knihy nakladatelství Paseka žádejte u svých knihkupců nebo na adrese:
Nakladatelství Paseka, obchodní oddělení, Chopinova 4, 120 00 Praha 2, tel. 222 710 751, 3
e-mail: paseka@paseka.cz. Aktuální informace o knihách nakladatelství Paseka
a speciální měsíční nabídku vybraných titulů s výraznou slevou najdete na www.paseka.cz.
Veškerou produkci nakladatelství Paseka obdržíte v knihkupectví Fišer, Kaprova 10, 110 00 Praha 1,
tel. 222 320 730, e-mail: knihyfisier@knihyfisier.cz.